

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat

Fondator – Agenția Proprietății Publice

Certificat de înregistrare
nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul

Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al
Academiei de Științe a Moldovei prin Hotărârea nr.
169 din 21.12.2017

În proces de acreditare

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 9-10 (357-358) 2021

Redactor-șef: Radion Cojocaru,
dr., prof. univ.

Colegiul de redacție

din Republica Moldova: **Iu. Larii**, dr. în drept, prof. univ.; **V. Cușnir**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Costachi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Gladchi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **V. Bujor**, dr. în drept, prof. univ.; **Șt. Belecciu**, dr. în drept, prof. univ.; **T. Osoianu**, dr. în drept, prof. univ.; **I. Erhan**, dr. în drept, conf. univ.; **I. Trofimov**, dr. în drept, conf. univ.; **D. Ostavciuc**, dr. în drept, conf. univ.; **M. Gherman**, dr. în drept, conf. univ.; **B. Glavan**, dr. în drept, conf. univ.; **C. Rusnac**, dr. în drept, conf. univ.; **A. Nastas**, dr. în drept, conf. univ.; **V. Ionașcu**, dr. în drept, conf. univ.; **Gr. Ardelean**, dr. în drept, conf. univ.

din străinătate: **Gh. Alecu**, dr. în drept, prof. univ. (Constanța, România); **C. Voicu**, dr. în drept, prof. univ. (București, România); **G.-M. Țical**, dr., prof. univ. (Constanța, România); **M. David**, dr. în drept; **C. Peța**, dr., prof. univ. (Constanța, România); **V. Komarnițchi**, dr. hab. în drept, prof. univ., rector al Universității Naționale „E.A. Didorenko” a Ministerului Afacerilor Interne din Lugansk, Ucraina; **Iu. Șcaplerov**, dr. în drept, conf. univ., prim-prorector al Institutului Ministerului Afacerilor Interne, or. Mogilev, Republica Belarus; **V. Abroschin**, dr. în drept, conf. univ., rector al Universității Naționale a Ministerului Afacerilor Interne din Odesa, Ucraina; **A. Politova**, dr. în drept, conf. univ., Universitatea de Stat de Administrare din Donețk, Ucraina.

Tehnoredactare & machetare:
Ruslan Condrat

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5

str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,

Republica Moldova

Tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md

www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

LANSĂRI DE CARTE

„Drept execuțional-penal”,
autor Simion Carp.....2

„Activitatea specială de investigații.
Reprezentări schematice și definiții. Suport de curs”,
autor Alexandru Cicala.....4

STUDII ȘI COMENTARII

Radion COJOCARU, Andrei CAZACICOV
Răspunderea penală pentru crearea sau
conducerea unei organizații criminale în sistemul
de drept romano-germanic (Partea-I-a).....5

Vitalie IONAȘCU, Alexandru FRUNZĂ
Conceptul criminologic de violență în familie.....21

Iurie ODAGIU, Andrei LUNGU
Particularitățile metodologice ale aplicării
poligrafului. Modelul Japonez.....28

**Алексей УЛЬЯНОВ,
Александр НИКОЛАЕВ,
Евгений БАХЧЕВАН**
Коммуникация как составляющая
скандинавской модели обеспечения
общественной безопасности и
порядка при проведении массовых
мероприятий.....33

Veaceslav URSU
Instituția reabilitării
în legislația Republicii Moldova.....40

Grigore ARDELEAN
Esența juridică a numelui ca atribut
de identificare a persoanei fizice.....45

Boris GLAVAN
Principiile activității speciale de investigații.....53

Veaceslav URSU
Unele reflecții privind infracțiunea consumată
și momentul consumării ei.....63

Mariana PAVLENCU, Vitalie COSTIȘANU
Fenomenul discriminării în instituțiile
de învățământ din Republica Moldova.....68

Анатолие КАНАНЭУ, Василии ЗАВАТИН
Ответственность за правонарушение
«управление транспортным средством
в состоянии алкогольного опьянения
с минимальной степенью»
в законодательстве Республики Молдова.....74

Vladimir COJOCARU
Locurile de executare a măsurii
arestului preventiv.....86

Igor SOROCEANU
Coruperea pasivă:
aspecte de drept penal comparat.....92

LANSĂRI DE CARTE

„DREPT EXECUȚIONAL-PENAL”, autor Simion CARP

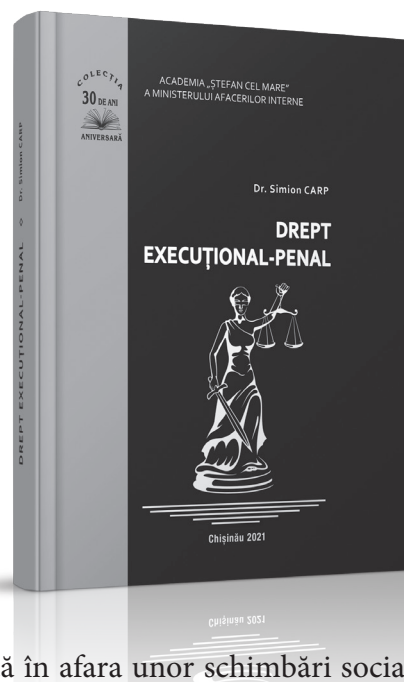
Periода actuală de evoluție a societății noastre se caracterizează printr-un proces activ și necesar de perfecționare a legislației și a practicii naționale de aplicare a ei, inclusiv în domeniul combaterii infracționalității.

În complexul ramurilor de drept ce reglementează influența asupra criminalității, un rol important îi revine legislației execuțional-penale, care și-a schimbat esențial caracteristicile în noile condiții de dezvoltare a statului: obiectul, metoda, scopul și sarcinile, baza normativă și mecanismul de realizare.

Dreptul execuțional-penal, extinzându-și justificat obiectul de studiu și formînd astfel o ramură de drept și o știință independentă, investighează multiple legități de combatere a fenomenului criminalității prin intermediul pedepselor penale și al altor măsuri juridico-penale.

La astfel de legități se referă: relațiile statului cu condamnații, locul și rolul instituțiilor penitenciare în lupta cu criminalitatea, principiile politicii execuțional-penale a statului, istoricul legislației ce vizează executarea pedepselor penale, normele dreptului execuțional-penal în vigoare și practica implementării lor, standardele internaționale și experiența penitenciară avansată a unor țări, rolul și locul societății în domeniul execuțional-penal, problemele actuale cu privire la executarea pedepselor penale și direcțiile principale de soluționare a lor în sistemul ciclului „penal” al dreptului.

Reformarea oricărei ramuri legislative, inclusiv a celei execuțional-penale, nu poate fi

realizată în afara unor schimbări sociale, fără a lua în considerare factorii politici și sociali, ideologia socială, perceperea valorilor morale de către populație, tendințele de modificare a unor instituții sociale și de stat etc.

În procesul de formare și desăvîrșire a legislației execuțional-penale, se ține cont de tendințele actuale ale politicii penale; de nivelul, dinamica, structura criminalității și a antecedentelor penale; de experiența precedentă a legislației din acest domeniu; de nivelul de conștiință juridică a populației; de prescripțiile tratatelor internaționale ratificate de Republica Moldova referitoare la drepturile omului și la tratamentul deținuților; de realizările științifice ale istoriei și jurisprudenței.

Dreptul execuțional-penal, studiind rezultatul final al activității organelor de drept și a celor judiciare, are o legătură strînsă cu alte discipline juridice, cum ar fi teoria generală a

dreptului, dreptul constituțional, dreptul internațional, organele de ocrotire a normelor de drept, organizarea activității judecătorești etc. Totodată, originile acestei ramuri de drept rezultă din normele dreptului penal, procesul-penal, criminologie, psihologie și etică juridică. Prin urmare, însușirea eficientă a cursului de drept execuțional-penal presupune studierea preliminară sau paralelă a disciplinelor menționate.

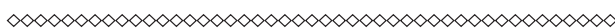
Cu toate că știința dreptului penal are o contribuție esențială la prevenirea infracțiunilor și apărarea valorilor sociale împotriva celor care le comit, totuși acest proces nu poate fi realizat pe deplin fără a pune în aplicare reglementările cu privire la sancțiunile penale.

Astfel, în prezenta lucrare este propusă cercetarea problemelor ce se referă la prevenirea comiterii unor noi infracțiuni în perioada executării pedepselor penale, dat fiind faptul că, pe lângă aplicarea acestora, este nevoie și de executarea lor, ceea ce implică o constrângere juridică mai directă asupra condamnatului. Din aceste considerente, legea execuțional-penală prevede că, imediat ce sentința de condamnare a rămas definitivă, ea devine executorie, iar instanța de resort este obligată să o pună în executare. Totodată, prin executarea pedepsei de către condamnat se realizează, în primul rând, prevenirea specială a persoanei ce execută pedeapsa și, în al doilea rând, prevenirea generală a altor categorii de persoane

care ar putea să comită infracțiuni.

Structura acestui manual coincide cu cea a Codului de executare al Republicii Moldova în vigoare ce vizează sancțiunile de drept penal și scoate în evidență cele mai importante probleme teoretice și practice care se referă la complexitatea sistemului execuțional-penal. În acest context, prezintă interes analiza aspectelor cu privire la statutul juridic al condamnatului, clasificarea și repartizarea lor în instituții penitenciare, regimul de detenție, reglementarea juridică a muncii condamnaților, organizarea executării diferitor tipuri de pedepse penale de către instituțiile și organele competente etc. De asemenea, în lucrare sunt reflectate aspectele referitoare la istoricul apariției și dezvoltării raporturilor execuțional-penale, reglementările juridice internaționale privind executarea pedepselor penale și problemele sistemului penitenciar al statelor occidentale.

Expunând prin prisma acestei lucrări principalele elemente din care este constituită știința dreptului execuțional-penal, considerăm că ea va fi utilă atât studenților, masteranzilor, doctoranzilor și cadrelor didactice, cât și practicienilor din domeniul sistemului penitenciar. Totodată, cei care sunt preocupați de dezvoltarea acestei științe urmează să perceapă necesitatea interpretării profunde și continue a tuturor problemelor care pot apărea ulterior în vizorul disciplinei respective.

ACTIVITATEA SPECIALĂ DE INVESTIGAȚII. REPREZENTĂRI SCHEMATICE ȘI DEFINIȚII. Suport de curs, autor Alexandru CICALA

Un loc important în lupta cu criminalitatea, alături de alte metode și mijloace de ocrotire a normelor de drept, îl ocupă cu siguranță activitatea specială de investigații. Aceasta este orientată spre obținerea informațiilor, relevarea infracțiunilor latente, semnelor și faptelor activității criminale, căutarea persoanelor ce se eschivează de urmărirea penală etc.

În practică, majoritatea infracțiunilor legate de traficul ilicit de droguri, economice, de corupție etc., adică cele care reprezintă aria infracțiunilor latente sunt depistate și investigate exclusiv de către ofițerii de investigație prin intermediul activității speciale de investigații. Astfel, considerăm cu convingere că fără aplicarea activității speciale de investigații nu este posibil de a curma infracțiunile la etapele de pregătire sau tentative, preveni sau descoperi infracțiuni ce atentează la relațiile sociale a căror existent și desfășurare normală sunt condiționate de asigurarea suveranității, inviolabilității teritoriale sau securității externe și interne a statului.

Esența activității speciale de investigații constă în stabilirea adevărului. Cu alte cuvinte, cu ajutorul activității speciale de investigații, nu prin mijloace procesual penale, ci prin acțiuni de ordin juridic, neîncalcându-se drepturile omului, prin metode secrete, cifrate și publice se stabilesc vinovații comiterii faptei ilicite, se reconstituie filmul evenimentelor infracționale, sunt elucidate căile posibile de obținere a probelor a infracțiunilor neevidente.

Prezenta lucrare se adresează în primul rând studenților, precum și specialiștilor prac-

ticieni din cadrul diferitor organe de drept, ea reprezintă un îndrumător util pentru cei implicați în procesul aplicării activității speciale de investigații și în mod special pentru ofițerii de investigații antrenați în activități de solicitare și realizare a măsurilor speciale de investigație.

Lucrarea este structurată pe 6 capitole și prezintă aspecte teoretice sub formă schematică orientate spre informarea studentului de la Ciclul Licență cu principalele elemente ale activității speciale de investigații în limitele curriculumului de la disciplina respectivă. Expunerea informației în scheme are destinația inițială de a pune accentul pe înțelegerea materiei studiate din partea studentului, destinația secundă fiind păstrarea aceluși echilibru dintre simplitate și complexitate, în procesul de cunoaștere și înțelegere a spațiului juridic destinat activității speciale de investigații.

În cadrul suportului de curs sunt prezente sub formă schematică noțiuni de bază precum: sarcinile, principiile, subiecții activității speciale de investigații, noțiuni introductive privind măsurile speciale de investigații, precum și măsurile speciale de investigații care se realizează la decizia judecătorului, procurorului și conducătorului subdiviziunii specializate.

Sperăm că acest studiu va fi util studenților și specialiștilor practicieni din cadrul diferitor organe de drept și va deveni o importantă sursă de inspirație pentru pregătirea și perfecționarea angajaților din cadrul MAI, precum și a tuturor celor interesați.

Studii și comentarii

CZU 343.1:343.341

DOI 10.5281/zenodo.5577978

RĂSPUNDEREA PENALĂ PENTRU CREAREA SAU CONDUCEREA UNEI ORGANIZAȚII CRIMINALE ÎN SISTEMUL DE DREPT ROMANO-GERMANIC (PARTEA-I-A)

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Andrei CAZACICOV,
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

În prezentul studiu, prin prisma metodei comparative de studiere a dreptului penal autorii abordează infracțiunea de creare sau conducere a unei organizații criminale incriminată în legislațiile penale ale altor state. Drept criteriu predilect, care a stat la baza selectării acestor legislațiilor penale l-a constituit diferitele familii juridice existente pe mapamond. Prin urmare, dat fiind faptul că Republica Moldova face parte din familia romano-germanică a dreptului, am considerat ca fiind oportună studierea, în prim plan, a infracțiunii prevăzute la art. 284 C.pen. în coraport cu normele penale de referințe din sistemele de drept romano-germane. Cunoașterea elementelor de drept penal comparat în materia consemnată, pe o parte, poartă un caracter cognitiv care ridică nivelul de cunoaștere a infracțiunii prevăzute la art. 284 C.pen., pe de altă parte, ar oferi repere conceptuale care stau la baza perfecționării sediilor normative predestinate prevenirii criminalității organizate.

Cuvinte cheie: infracțiune, grup organizat, organizație criminală.

CRIMINAL LIABILITY FOR THE CREATION OR LEADING OF A CRIMINAL ORGANIZATION WITHIN THE FRAMEWORK OF THE ROMANIAN-GERMAN LEGAL SYSTEM (PART I)

Radion COJOCARU,
PhD, University Professor

Andrei CAZACICOV,
PhD student, Academy „Ștefan cel Mare” of MIA

In the light of the comparative method of criminal law contemplation, the authors within the present study approach the crime of creating or leading a criminal organization incriminated in the criminal laws of other states. As a favorite criterion, which formed the basis for the selection of these criminal laws, the various legal families from all over the world were used. Therefore, given the fact that the Republic of Moldova is part of the Romanian-Germanic family of law, we considered it appropriate to study, in the foreground, the crime provided in art. 284 of the Criminal Code in accordance with the criminal norms of references of the Romanian-German legal systems. Perception of the elements of criminal compared law in the recorded matter, on the one hand, has a cognitive character that raises the level of information about the crime provided in art. 284 of the Criminal Code, and on the other hand, would provide conceptual guidelines that underlie the improvement of normative headquarters foredoomed for the prevention of organized crime.

Keywords: offence, organized group, criminal organization.

Introducere. După cum afirmă Popescu S.: „[d]in punct de vedere al logicii, comparația este o operațiune realizată de cercetător sau analist, care are ca scop constatarea unor elemente identice sau

diferite la două fenomene. În domeniul dreptului se poate realiza compararea sistemelor de drept ale diferitelor state, ramurile unui sistem de drept dat între ele, instituțiile unei ramuri de drept unele

cu altele, ori normele juridice una cu alta” [1].

Președintele Curții de Justiție a Uniunii Europene, dl. Lenaerts Koen, a accentuat că „[m]etoda dreptului comparat reprezintă un valoros instrument de interpretare, utilizat în vederea atingerii scopului interpretării uniforme a legii” [2, p. 15].

Analiza comparativă nu este un scop în sine, ci s-a dezvoltat ca o metodologie robustă în urma unor nevoi de analiză sistematică a unor fenomene de interes [3, p.47]. Pierre Legrand afirmă că: „[c]omparatistul preocupat de calitatea întreprinderii comparative va urmări, deci, mai degrabă decât o multiplicare a unor studii care se pretind comparative, emergența unor analize aprofundate consacrate teoriei practicii comparației în drept” [4, p.79]. Totodată, potrivit aserțiunii distinsul penalist N.D. Sergheievski: „Cercetările științifice nu se pot baza doar la elementele dreptului pozitiv ale unui stat (drept autohton). Promovarea exclusivă doar a elementului național înseamnă negarea și înlocuirea realităților istorice cu propria utopie samavolnică” [5, p. 278].

Așadar, lumea contemporană se prezintă împărțită în câteva mari sisteme (familii) de drept pe criteriul tipului istoric de drept căruia îi aparțin, sorginetele discrepanței izvorând din apropierea sistemelor de drept ale diferitor țări ca urmare a transformărilor sociale petrecute. În panorama marilor sisteme de drept contemporan o deosebită importanță îi revine sistemului de drept romano-germanic, care este răspândit nu numai în Europa, ci și în America Centrală, America de Sud, precum și în Africa.

În țările sistemului de drept romano-germanic, răspunderea penală pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale este cuprinsă de textul dispozițiilor legii, ca izvor principal al dreptului.

Conținutul de bază. În vederea optimizării studiului de comparativism, prezentarea textului normativ al statului străin va fi urmată de trasarea principalelor diferențe în raport cu legislația penală autohtonă, ceea ce va permite în final obținerea concluziilor prin abstragere, clasificarea normelor în funcție de anumite criterii distinctive, fără a devia de la obiectul cercetării.

Federația Rusă. Conform art. 210 Cod penal al Federației Ruse (C. pen. al F.R.) se prevede răspunderea penală pentru organizarea comunității criminale (organizației criminale) sau participarea la ea.

La alin. (1) al art. 210 C. pen. al F.R. se prevede: „Crearea comunității criminale (organizației criminale) cu scopul comiterii a uneia sau a mai multor infracțiuni grave sau deosebit de grave ori conducerea acestei comunități (organizației) sau a subdiviziunilor structurale constitutive, precum și coordonarea acțiunilor grupelor organizate, crearea legăturilor stabile între ele, elaborarea planurilor și crearea condițiilor pentru comiterea infracțiunilor de grupurile organizate, împărțirea sferelor de influență criminală și (sau) veniturilor criminale între aceste grupe” [6].

Alineatul (1^a) al aceluiași articol prevede: „Participarea la întâlnirea organizatorilor, conducătorilor (liderilor) sau a altor reprezentanți ai comunităților criminale (organizațiilor criminale) și (sau) grupuri organizate pentru a comite cel puțin una din infracțiunile prevăzute în primul alineat al acestui articol” [6].

Alineatul 2 al articolului pre-citat instituie răspundere pentru: „Participarea la comunitatea criminală (organizația criminală)” [6].

La alin. (3) al articolului de referință se instituie răspundere penală pentru: „Faptele prevăzute de alin. (1), (1^a) și (2) al acestui articol, săvârșite de persoana cu folosirea situației de serviciu” [6].

Alineatul 4 al art. 210 C. pen. al F.R. stipulează: „Faptele, prevăzute de alin. (1) sau (1^a) al acestui articol, comise de către persoana care ocupă locul de frunte în ierarhia criminală” [6].

O deosebită atenție merită Notele de la finele articolului, conform cărora:

„Nota 1. Fondatorii, participanții, conducătorii, membrii organelor de conducere și angajații unei organizații înregistrate ca persoană juridică și (sau) conducătorii, angajații unității sale structurale nu sunt supuși răspunderii penale în temeiul prezentului articol numai în virtutea structurii organizatorice a organizației și (sau) a subdiviziunii sale structurale și săvârșirea oricărei infracțiuni în legătură cu exercitarea atribuțiilor lor de gestionare a organizației sau în legătură cu activitatea antreprenorială sau de altă natură economică a organizației, cu excepția cazului în care această organizație și (sau) subdiviziune structurală a fost creată în mod intenționat pentru a comite una sau mai multe infracțiuni grave sau mai deosebit de grave”

„2. Persoana care a săvârșit cel puțin una dintre infracțiunile prevăzute în acest articol, care a încetat benevol participarea la comunitatea criminală (organizația criminală) sau la o subdivi-

ziune structurală a acesteia, sau care a informat despre pregătirea întâlnirii a organizatorilor, conducătorilor (liderilor) sau a altor reprezentanți ai comunităților criminale (organizațiilor criminale) și (sau) grupurilor organizate și a contribuit activ la descoperirea sau prevenirea activităților comunității criminale (organizației criminale) sau a unității sale structurale și (sau) divulgarea și (sau) prevenirea infracțiunilor comise de comunitatea criminală (organizația criminală) sau de unitatea sa structurală este liberată de răspundere penală, dacă acțiunile ei nu conțin o altă componentă de infracțiune” [6].

Distincțiile dintre norma corespondentă ale legislației penale ale Republicii Moldova și cea a Federației Ruse sunt vădite:

În cadrul art. 210, alin. (1) C. pen. al F.R. este bine evidențiat scopul creării comunității criminale (organizației criminale), *id est* scopul comiterii uneia sau a mai multor infracțiuni grave sau deosebit de grave.

În art. 284, alin. (1) C. pen. al R.M., doar o singură modalitate normativă de comitere a infracțiunii comportă un scop determinat, și anume înzestrarea organizației criminale cu arme și instrumente, care circumscrie scopul săvârșirii de infracțiuni. În celelalte cazuri, scopul nu este un semn obligatoriu al laturii subiective a infracțiunii, iar în consecință se poate de presupune că astfel de modalități de comitere a infracțiunii, precum este acumularea de informații despre potențialele victime și despre activitatea organelor de drept poate include și un alt scop decât comiterea de infracțiuni – pentru elaborarea dărilor de seamă, obținerea datelor statistice, pentru satisfacerea curiozității etc.

Art. 284, alin. (1) C. pen. al R.M. se caracterizează printr-un număr mai mare de modalități normative de comitere a infracțiunii în comparație cu art. 210 C. pen. al F.R., fapt condiționat de descrierea modalităților de creare a unei organizații criminale sau conducere a acesteia.

În cazul legiuitorului rus, modalitățile de comitere a respectivei infracțiuni nu sunt limitate de dispoziția normei, ci se interpretează de doctrină, spre exemplu: „crearea organizației criminale se poate manifesta prin înțelegere prealabilă, căutare și racolare de coparticipanți, finanțare, achiziționare de arme și altele” [7].

Spre deosebire de C. pen. al R.M., art. 210 C. pen. al F.R. prevede circumstanțe agravante: „săvârșite de persoana cu folosirea situației de ser-

viciu” și, de asemenea, „comise de persoana care ocupă locul de frunte în ierarhia criminală”. Acest moment delimitează și dozează în mod rațional răspunderea penală pentru comiterea faptei de către persoane cu anumite calități ce facilitează comiterea infracțiunii.

La art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. este prevăzută o componentă de infracțiune distinctivă și independentă – participarea la comunitatea criminală (organizația criminală) [7].

Așadar, în Republica Moldova, în condițiile lipsei unei astfel de modalități normative de comitere a infracțiunii, membrii comunității (organizației) criminale, în acțiunile cărora nu se conțin alte infracțiuni, nu pot fi atrași la răspundere penală. Spre exemplu, acei membri ai organizației criminale care acordă servicii medicale, juridice sau altele asemenea, nu pot fi atrași la răspundere penală nici conform art. 284 C. pen. al R.M., nici în conformitate cu art. 42, alin. (5) (complicitate) raportat la această normă [8, p. 240].

Cu titlu de informare, se menționează că regimul sancționator al art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. este redus aproape la jumătate comparativ sancțiunii instituite la art. 210, alin. (1) al aceluiași cod. Dacă art. 210, alin. (1) C. pen. al F.R. prevede pedeapsa „cu privare de libertate pe un termen de la douăsprezece la douăzeci de ani, cu amendă în mărime de până la cinci milioane de ruble sau în mărimea salariului sau a altui venit al condamnatului pentru o perioadă de până la cinci ani sau fără aceasta și cu limitarea libertății pe un termen de la unu la doi ani” [9], atunci art. 210, alin. (2) C. pen. al F.R. prevede „privarea de libertate pe un termen de la șapte la zece ani, cu amendă în mărime de până la trei milioane de ruble sau în mărimea salariului sau a altui venit al condamnatului pentru o perioadă de până la cinci ani sau fără aceasta și cu limitarea libertății pe un termen de la unu la doi ani” [9].

Nota de la art. 210 C. pen. al F.R. permite liberarea de răspundere penală a membrilor comunității (organizației) criminale într-o conjunctură mai restrictivă decât dispoziția cu orientare similară din legislația moldovenească.

Astfel, art. 47, alin. (6) C. pen. al R.M. – normă care prevede cazurile de liberare de răspundere penală a membrilor organizației criminale – nu obligă membrul organizației criminale să înceteze participarea la aceasta din urmă, nu ia în calcul contribuția alternativă la încetarea activității infracționale, nu prescrie absența în acțiunile re-

alizate de către membrul organizației criminale a unei alte componente de infracțiune. Din această perspectivă, carențele descriptive a liberării de răspundere penală a membrilor organizației criminale poate duce inevitabil la abuz atât din partea organelor de drept, cât și din partea altor forțe cointeresate în dănuirea criminalității organizate.

Potrivit autorilor Stăncilă C.L., Gîrleanu C.G.: „[l]egătura strânsă dintre infracțiunile cu caracter terorist și formele complexe de organizare a activității criminale se accentuează într-un mod indubitabil. Relaționarea dintre organizațiile teroriste și cele criminale se realizează prin angrenarea nemijlocită a rețelelor teroriste în acțiuni conexe ale crimei organizate precum traficul de droguri, contrabanda cu arme, muniții, explozibili, substanțe interzise - de natură toxică sau radioactivă -, economia subterană, migrația ilegală etc.” [10, p. 66]. Așadar, orientarea teroristă a organizației criminale sau a grupului criminal organizat condiționează agravarea răspunderii penale conform art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M.

Merită de atenționat faptul că simplul scop de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist nu determină existența obligatorie a unui concurs de infracțiuni dintre art. 284, alin. (2) C. pen. și a uneia sau a mai multor infracțiuni atribuite de legiuitor la categoria infracțiunilor cu caracter terorist. În acest caz, pentru existența componentei de infracțiune este suficientă doar constatarea urmăririi respectivului scop de către făptuitor (făptuitori).

Altă situație este atestată în cazul în care scopul infracțiunii cunoaște o realizare efectivă, adică mai întâi se creează grupul criminal organizat sau organizația criminală, iar ulterior se pregătește, se atentează sau se comite o altă infracțiune. În cazul dat ne aflăm în prezența unui concurs real de infracțiuni. În speță, *cet. L.C. a creat o organizație criminală și în cadrul căreia, împreună cu cet. V.M., l-au amenințat pe cet. A.B. cu răfuială fizică întru comiterea omorului cet. N.S. Ulterior, A.B. a refuzat să ducă până la capăt realizarea planului criminal al condamnaților V.M. și L.C., fapt pentru care, la data de 05.11.2010, a fost maltratat de către ultimul. Acțiunile inculpatului L.C. au fost încadrate conform prevederilor art. 284 alin. (1) și art. 26, 42 alin. (4), 145 alin. (2) lit. i), p) C. pen.* [11].

În cazul legislației penale a Federației Ruse răspunderea penală pentru organizarea comunității teroriste și participarea la ea se instituie printr-o normă prohibitivă statuată la art. 205.4 C. pen.

(Organizarea unei comunități teroriste și participarea la aceasta). Conform conținutului acestui articol:

„1. Crearea comunității teroriste, adică a unui grup stabil de persoane, care s-au reunit în prealabil în scopul desfășurării activității teroriste sau pentru pregătirea sau comiterea uneia sau mai multor infracțiuni prevăzute la articolele 205.1, 205.2, 206, 208, 211, 220, 221, 277, 278, 279, 360 și 361 din prezentul cod, sau a altor infracțiuni în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului, precum și conducerea unei astfel de comunități teroriste, a unei părți a acesteia sau a unităților structurale ce intră într-o astfel de comunitate –

se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 15 la 20 de ani, cu (sau fără) amendă de până la un milion de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri pentru o perioadă de până la 5 ani, și cu o limitare a libertății pentru o perioadă de la 1 la 2 ani, sau detențiune pe viață.

2. Participarea la comunitatea teroristă –

se pedepsește cu închisoare pe nu termen de la 5 la 10 de ani, cu (sau fără) amendă de până la 500 000 de ruble sau în mărimea salariului ori altor venituri ale condamnatului pentru o perioadă de până la 3 ani.

Notă. 1. Persoana care a încetat benevol participarea la comunitatea teroristă și care a informat despre existența acesteia se liberează de răspundere penală, dacă acțiunile acesteia nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune. Nu poate fi considerată încetare benevolă a participării la comunitatea teroristă dacă este făcută în momentul reținerii sau în momentul de după reținere a persoanei ori după începerea urmăririi penale în privința acesteia sau în cazul desfășurării acțiunilor de urmărire penală sau a acțiuni procesuale dacă persoana cunoștea acest fapt.

3. Prin sprijinirea terorismului [...] se înțelege prestarea de servicii, de ajutor material, financiar sau de altă natură care facilitează activitatea teroristă” [12].

Cercetarea minuțioasă a normei de la art. 205.4 C. pen. al F.R. permite de a trage următoarele constatări cu valență juridică, raportate la prevederile legislative din C. pen. al R.M.:

a) Pentru organizațiile/ asociațiile/ comunitățile criminale orientate spre comiterea infracțiunilor teroriste se apelează la o nouă formă de participare penală – organizația teroristă.

Conform art. 24, alin. (2) al Legii federale

nr. 35-FZ din 06.03.2006 cu privire la combaterea terorismului [13], organizația este recunoscută ca teroristă și urmează a fi supusă lichidării (iar activitatea ei este interzisă) [...] în cazul în care în numele sau în interesul acesteia se realizează organizarea, pregătirea și comiterea infracțiunilor prevăzute la art. 205-206, 208, 211, 220, 221, 277-280, 282.1-282.3, 360 și 361 din Codul penal al Federației Ruse, precum și în cazul în care aceste acțiuni sunt efectuate de către persoana care realizează controlul drepturilor și obligațiilor organizației. În legislația R.M. termenului de „organizație teroristă” i se atribuie înțelesul de: „organizație creată în scopul desfășurării activității teroriste sau organizație care admite recurgerea la terorism în activitatea sa. Organizația se consideră teroristă dacă măcar una din subdiviziunile sale structurale desfășoară activitate teroristă” [14].

b) Norma ce incriminează organizarea unei comunități teroriste este distinctă de ceea ce instituie răspundere penală pentru organizarea unei comunități (organizații) criminale, acestea din urmă fiind prevăzute la articole diferite din C. pen.

c) Este supusă răspunderii și pedepsei penale atât organizarea comunității (organizației) criminale sau comunității teroriste, cât și participarea la o asemenea formă de organizare a activității infracționale.

d) Participantul la o comunitate (organizație) criminală sau la o organizație teroristă este liberat de răspundere penală doar dacă acțiunile sale nu conțin semnele unei alte componente de infracțiune și doar dacă a încetat benevol participarea la respectivele entități criminale.

e) Dacă, pentru legislația penală a R.M., lista infracțiunilor cu caracter terorist este una exhaustivă și scopul de comitere a unei infracțiuni cu caracter terorist implică o limitare vădită la un număr concret de infracțiuni, atunci construcția legislativă a art. 205.4 C. pen. al F.R. nu presupune o limită în ceea ce privește infracțiunile pentru care se constituie comunitatea teroristă.

Scopul creării comunității teroriste înglobează nu doar comiterea infracțiunilor cu caracter terorist, ci și a celor de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului. Or, conform art. 63. alin. (1), lit. r) C. pen. al F.R., comiterea infracțiunii în scop de propagandă, justificare și sprijinire a terorismului este prevăzută drept circumstanță agravantă legală. Respectiv, spre exemplu, crearea unui grup criminal organizat pentru realizarea unui furt în scop de contribuie la activitatea teroristă, con-

form legislației în vigoare a R.M., urmează a fi calificat strict în conformitate cu art. 26, 186 alin. (3) lit. b) C. pen., fără antrenarea răspunderii penale conform art. 284 alin. (2) C. pen. Aceeași situație se va atesta și în cazul altor infracțiuni neincluse în lista de la art. 134¹¹ C. pen. [15, p. 70-71].

Este remarcabil și faptul că pentru organizarea activității unei organizații teroriste și participarea la activitatea unei asemenea organizații legiuitorul rus a prevăzut răspundere penală separată conform art. 205.5 C. pen. al Federației Ruse. Reiese în mod logic că organizarea comunității teroriste nu absoarbe și organizarea activității unei organizații teroriste. Dacă distincția dintre termenii de comunitate (teroristă) și organizație (teroristă) este de natură sintactică (nici C. pen. al F.R., nici legea specială [16] și nici Plenul Curții Supreme nu delimitează acești doi termeni), atunci diferența dintre organizare și organizare a activității este vădită, fapt demonstrat și de regimul sancționator mai sever în cazul participării la activitatea organizației teroriste comparativ cu simpla participare la organizația teroristă.

Republica Ucraina. În Codul penal al Ucrainei (C. pen. al Ucr.), răspunderea penală pentru crearea, conducerea organizației criminale, dar și participarea la aceasta este prevăzută la art. 255.

În acord cu art. 255, alin. (1) C. pen. al Ucr.: „Crearea organizației criminale, conducerea unei asemenea organizații sau cu unitățile sale structurale, - se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 7 la 12 ani, cu confiscarea averii” [17].

Articolul 255, alin. (2) C. pen. al Ucr. prevede răspundere penală pentru: „Participarea la o organizație criminală, - care se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 5 la 12 ani, cu confiscarea averii” [17].

Alineatul (3) al aceluiași articol prevede: „Faptele prevăzute de alineatele 1 și 2 ale acestui articol comise de o persoană cu funcție de răspundere, cu folosirea situației de serviciu, - se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 8 la 13 ani, cu confiscarea averii” [17].

Alineatul (4) din același articol statuează: „Crearea unei comunități criminale, adică reunirea a două sau mai multe organizații criminale, conducerea unei asemenea comunități, - se pedepsește cu privare de libertate pe un termen de la 10 la 15 ani, cu confiscarea averii”.

Conform art. 255, alin. (5) C. pen. al Ucr.: „Faptele prevăzute de alineatele 1, 2 sau 4 din pre-

zentul articol, săvârșite de o persoană care exercită influență criminală sau este o persoană care se află în statutul de subiect de influență criminală sporită, inclusiv cu statut de „hoț în lege”, - se pedepsește cu privarea de libertate pe un termen de la 12 la 15 ani, cu confiscarea averii” [17].

Potrivit art. 255, alin. (6) din același cod: „Se liberează de răspundere penală persoana, alta decât organizatorul sau conducătorul organizației criminale, pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzută la alineatul 2 sau 3 al acestui articol, dacă ea a informat o în mod benevol despre suspiciunea de săvârșire a acestei infracțiuni și despre crearea unei organizații criminale sau participarea la ea, și a contribuit activ la dezvăluirea acesteia” [17].

Notele finale ale art. 255, alin. (5) C. pen. al Ucr. definesc conceptele de „influență criminală” și „subiect cu statut de influență criminală sporită, inclusiv cu statut de «hoț în lege»”.

Comparând art. 255 C. pen. al Ucr. și art. 284 C. pen. al R.M., ajungem la următoarele concluzii:

1. Legislația penală a Ucrainei nu face o enumerare a modalităților de realizare a creării sau conducerii unei organizații criminale;

2. Forma de liberare de răspundere penală pentru membrii organizației criminale prevăzută la art. 255, alin. (6) C. pen. al Ucr. este mai apropiată de forma prevăzută în partea generală a C. pen. al R.M., decât de cea instituită la Nota de la art. 210 C. pen. F.R.

3. Spre deosebire de normele corespondente din legislația Ucrainei și a Rusiei, crearea sau conducerea organizației criminale sau conducerea ei în legea penală națională nu prevede:

– răspundere penală pentru participarea la o astfel de formă de organizare a activității criminale sau la activitățile desfășurate de aceasta;

– agravarea răspunderii penale pentru comiterea infracțiunii de către o persoană cu funcție de răspundere.

4. În cazul în care crearea sau conducerea organizației criminale este însoțită de scopul comiterii uneia sau a mai multor infracțiuni cu caracter terorist, răspunderea penală în acord cu legislația penală a R.M. este agravată conform art. 284, alin. (2) C. pen., în timp ce legiuitorul ucrainean a prevăzut în secțiunea 9-a a părții speciale a C. pen. (*Infracțiuni contra securității publice*), o normă separată – Crearea grupului terorist sau a organizației teroriste (art. 258-3 C. pen. al Ucr.) [8, p.241].

Conform art. 258-3 C. pen. al Ucrainei:

„1. Crearea grupului terorist sau a organizației teroriste, conducerea respectivului grup sau a respectivei organizații ori participarea la ele, precum și sprijinul organizațional sau de altă natură în vederea creării sau funcționării grupului terorist sau organizației teroriste –

se pedepsește cu închisoare pe un termen de la 8 la 15 ani cu (sau fără) confiscarea averii.

2. Se liberează de răspundere penală, pentru faptele prevăzute de alin. (1) a respectivului articol, persoana, cu excepția organizatorului și conducătorului grupului terorist și organizației teroriste, care a informat benevol organul de drept despre activitatea teroristă corespunzătoare, a contribuit la încetarea acestei activități sau descoperirii infracțiunilor, comise în legătură cu crearea sau funcționarea unui asemenea grup sau organizații, dacă în acțiunile acestuia nu sunt semnele altei componente de infracțiune” [17].

Suprapunerea art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M. cu art. 258-3 C. pen. al Ucr. denotă următoarele particularități:

a) legiuitorul din R. Ucraina operează cu sintagmele „grup terorist” și „organizație teroristă”, pe când în cazul R.M. – „organizație criminală” și „grup criminal organizat”. Acest fapt evidențiază o dată în plus caracteristicile organizației teroriste în raport cu organizația criminală, care, datorită specificului său, comportă o semantică mai restrânsă;

b) legislația penală a R. Ucraina incriminează fapta de participare la grupul terorist sau organizația teroristă, fapt nereglementat și de legislația penală națională;

c) liberarea de răspundere penală a participanților la grupul terorist și la organizația teroristă, fiind prevăzută nemijlocit în cadrul normei incriminatoare, prevede și cazurile de excepție, când în acțiunile participanților se întrunesc semnele altei/ altor componente de infracțiune [15, p. 71].

Notabil este faptul că C. pen. al Ucr. instituie răspundere penală pentru următoarele fapte: Instalarea sau răspândirea influenței criminale (art. 255-1); Organizarea, asistența în organizarea sau participarea la o adunare (întrunire) criminală (art. 255-2); Asistența membrilor organizațiilor criminale și tănuirea activităților lor criminale (art. 256).

Analiza legislațiilor penale ale altor țări ale Comunității Statelor Independente (CSI), spre

exemplu art. 262 C. pen. al Republicii Kazahstan [18], art. 285 C. pen. al Republicii Belarus [19], art. 218 C. pen. al Republicii Azerbaidjan [20], arată aceleași diferențe în raport cu C. pen. al R.M.

Totodată, la art. 262, alin. (2) C. pen. al Republicii Kazahstan se incriminează fapta de participare la o grupare criminală, cât și la o organizație criminală. Nota de la finele articolului citat prevede liberare de răspundere penală cu condițiile că persoana a încetat participarea la o asemenea organizație și în faptele sale nu se conțin semnele altei infracțiuni.

Aceste prevederi sunt valabile și pentru art. 223 C. pen. al Republicii Armenia (Crearea comunității criminale și participarea la aceasta) [21]. Spre deosebire de alte forme de liberare de răspundere penală pentru infracțiunea supusă cercetării, a fost identificată la art. 223, alin. (4) C. pen. al Republicii Armenia, posibilitatea aplicării respectivei instituții asupra oricăror participanți ai organizației (comunității) criminale: organizator, conducător, membru-participant [8, p. 242-243].

România. Răspunderea penală pentru constituirea unui grup infracțional organizat, conform art. 367 Cod penal al României (C. pen. al Ro.), include:

„(1) Inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup

se pedepsește cu închisoare de la unu la cinci ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(2) Când infracțiunea care intră în scopul grupului infracțional organizat este sancționată de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoare mai mare de 10 ani, pedeapsa este închisoarea de la 3 la 10 ani și interzicerea exercitării unor drepturi.

(3) Dacă faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2) au fost urmate de săvârșirea unei infracțiuni, se aplică regulile privind concursul de infracțiuni.

(4) Nu se pedepsesc persoanele care au comis faptele prevăzute în alin. (1) și alin. (2), dacă denunță autorităților grupul infracțional organizat, înainte ca acesta să fi fost descoperit și să se fi început săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului.

(5) Dacă persoana care a săvârșit una dintre faptele prevăzute în alin. (1)-(3) înlesnește, în cursul urmăririi penale, aflarea adevărului și tragerea la răspundere penală a unuia sau mai multor membri ai unui grup infracțional organizat, limitele speciale ale pedepsei se reduc la jumătate.

(6) Prin grup infracțional organizat se înțelege grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni” [22].

Analizând minuțios discrepanțele dintre art. 367 C. pen. al Ro. cu art. 284 C. pen. al R.M., ies în vizor următoarele constatări de ordin juridico-penal:

1. Legislația penală a României instituie răspundere penală, *inter alia*, pentru aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a grupului infracțional organizat.

2. Forma participației penale, preluând conotațiile convenționale [23], reține denumirea de grup infracțional organizat, deplasându-se de la formele tipice statelor din spațiul ex-sovietic de grup criminal organizat și organizație criminală.

Este reușită și definirea conceptului de grup infracțional organizat la art. 367, alin. (6) C. pen. al Ro., noțiunea fiind preluată aproape în mod intact din Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate.

3. Clauza de impunitate inserată la art. 367, alin. (4) C. pen. al Ro. operează doar dacă grupul infracțional organizat nu a fost descoperit anterior denunțului și nu a fost începută săvârșirea vreuneia dintre infracțiunile care intră în scopurile grupului.

4. Norma de incriminare a constituirii unui grup infracțional organizat prevede, drept inovație, circumstanțe atenuante a răspunderii penale în cazul înlesnirii desfășurării anchetei penale, aflării adevărului, tragere la răspundere penală a membrilor grupului de referință.

5. Codul penal al României nu instituie răspundere penală pentru constituirea, asocierea sau conducerea unei entități teroriste.

În cazul României, cadrul legal de prevenire și combatere a terorismului își găsește reflectare într-o lege specială – Legea privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [24], care, în Capitolul IV, intitulat „Infracțiuni și contravenții”, incriminează un șir de fapte cu orientare teroristă, prevăzând totodată și sancțiunea pentru comiterea acestora.

Conform art. 35 al Legii sus-indicate:

„(1) Fapta de a se asocia sau de a iniția constituirea unei asocieri în scopul săvârșirii de acte de terorism ori aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unei astfel de asocieri –

se pedepsește cu închisoare de la 5 la 12 ani

și cu interzicerea unor drepturi, fără a se putea depăși maximul pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea ce intră în scopul asocierii.

(2) Fapta de a conduce o entitate teroristă – se pedepsește cu închisoare de la 7 la 15 ani și interzicerea unor drepturi” [24].

Prin „entitate teroristă”, conform art. 4 al aceleiași legi, se are în vedere: „persoana, gruparea, grupul structurat sau organizația care: a) comite sau participă la acte teroriste; b) se pregătește să comită acte teroriste; c) promovează sau încurajează terorismul; d) sprijină, sub orice formă, terorismul” [24].

Binevenite sunt și explicațiile definițiilor de grup structurat, grupare teroristă, organizație teroristă:

„*Grup structurat* – un grup care nu este format aleatoriu pentru săvârșirea imediată a unui act terorist, nu presupune un număr constant de membri și nu necesită stabilirea, în prealabil, a rolului acestora sau a unei structuri ierarhice” [24].

„*Grupare teroristă* – grup structurat mai mare de două persoane, înființat pe o anumită perioadă de timp și care acționează concertat pentru comiterea de acte teroriste” [24].

„*Organizație teroristă* – structură constituită ierarhic, cu ideologie proprie de organizare și acțiune, având reprezentare atât la nivel național, cât și internațional și care, pentru realizarea scopurilor specifice, folosește modalități violente și/sau distructive” [24].

Compararea art. 284 C. pen. al R.M. cu art. 35 al Legii 535/2004 a României, scoate în evidență următoarele subtilități:

a) Crearea sau conducerea entității teroriste, prezentând un grad diferențiat de pericol social, sunt sancționate în mod diferit. Acest fapt nu se atestă în nici una din legislațiile penale examinate.

b) Se supune răspunderii penale și fapta de aderare sau sprijinire a unei asocieri cu scop de comitere a actelor de terorism.

O dată în plus se conturează regula de incriminare și sancționare inclusiv a acțiunilor participanților la asocierea teroristă, fapt exceptat de legea penală actuală a Republicii Moldova.

c) Entitatea teroristă presupune și forme de grupare nestructurate și neorganizate.

Prin aceasta se lărgeste considerabil cercul persoanelor ce pot fi supuse răspunderii penale pentru participarea la orice fel de asociere în scopul comiterii actelor de terorism [15, p. 72-73].

Franța. Codul penal al Franței (C. pen. al

Fr.) conține clasificarea faptelor existentă încă în legea penală din 1810, actualmente perimată: crime, delikte și contravenții [25], criteriul de delimitare fiind desprins din gravitatea faptelor comise. O altă particularitate a C. pen. francez o constituie reglementarea legislativă pe teritoriile de peste mări: Noua Caledonie, insulele Wallis-et-Futuna, Departamentul Mayotte. Toate aceste particularități, precum și multe altele, fac ca legea penală să fie constituită dintr-un număr de peste 1500 de articole, fapt ce se impune prin grandoare.

Cu referire la subiectul de studiu, se menționează că legislația penală franceză nu conține o normă independentă care ar reglementa răspunderea pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale, în sensul înțeles de legiuitorul autohton. Totuși, odată prevăzându-se noțiunea pentru „banda organizată”, care conform art. 132-71 constituie: „[o]rice grupare formată sau orice înțelegere stabilită în vederea pregătirii, caracterizată prin una sau mai multe fapte materiale, a uneia sau a mai multor infracțiuni” [26], se impune concluzia logică despre necesitatea sancționării formelor complexe de manifestare a criminalității organizate.

După cum arată autorul Pașca Ioana-Celina: „Codul penal francez din 1994 definește conceptul de «crimă organizată» prin două norme penale distincte, respectiv asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni și banda organizată” [27, p.69].

Astfel, participarea la o grupare formată sau la o înțelegere stabilită în vederea pregătirii unor infracțiuni precum crimele împotriva umanității (art. 212-3), crima de eugenie (art. 214-4), fapte de violențe voluntare împotriva persoanelor (art. 222-14-2), deliktele de război (art. 461-18), este pedepsită în mod separat conform sancțiunilor instituite de articolele pre-citate.

Comiterea faptelor în bande organizate, de asemenea, se sancționează în mod particular, în sensul agravării răspunderii penale pentru infracțiunea comisă în componența sa de bază: art. 214-3 C. pen. al Fr. pentru eugenie și clonaj, art. 222-4 C. pen. al Fr. pentru tortură și acte de barbarie, art. 222-35, alin. (2) C. pen. al Fr. pentru fabricarea de stupefiante etc.

Un alt mod de organizare a activității criminale o constituie asocierile de răufăcători¹. Astfel potrivit art. 450-1 C. pen. al Fr.: „Constituie o aso-

¹ Notă: în funcție de traducere, termenul „răufăcători” echivalează cu cel de „infractori”.

ciere de infractori orice grupare formată sau convenită constituită în vederea pregătirii, caracterizată de una sau mai multe fapte materiale, de una sau mai multe crime sau de unul sau mai multe delict de cel puțin 5 ani închisoare” [26].

Dacă infracțiunile pregătite sunt crime sau delict pedepsite cu 10 ani de închisoare, participarea la o asocieră de infractori se pedepsește cu 10 ani de închisoare și cu amendă de 150 000 euro.

Dacă infracțiunile pregătite sunt delict pedepsite cu cel puțin 5 ani de închisoare, participarea la o asocieră de infractori se pedepsește cu 5 ani de închisoare și cu amendă de 75 000 euro” [26].

Clauza de nepedepsire în acest caz se instituie prin prevederile art. 450-2 C. pen. al Fr.: „Orice persoană care a participat la gruparea sau înțelegerea definite la articolul 450-1 este scutită de pedeapsă dacă, înainte de orice urmărire, a dezvăluit gruparea sau înțelegerea autorităților competente și a permis identificarea celorlalți participanți” [26].

În definitiv, se ajunge la concluzia că legislația penală franceză nu prevede răspundere penală concretizată și autonomă pentru forma de participare penală – organizația criminală, în înțelesul atribuit de legislația penală a R.M.. Cu toate acestea, alte forme de asocieră sunt pedepsite fie izolat (grupările formate pentru pregătirea anumitor crime, delict sau contravenții, sau, la general, a crimelor ori delictelor de o anumită gravitate, ca în cazul asociațiilor de răufăcători) fie în calitate de componente calificate de infracțiune, intervenind în calitate de circumstanțe agravante.

Asocieră în vederea săvârșirii de infracțiuni, spre deosebire de banda organizată, întrucât este o infracțiune autonomă, permite reprimarea participanților înainte de comiterea infracțiunii scop, incriminând de fapt actele preparatorii în vederea comiterii infracțiunilor scop. În plus, legea prevede posibilitatea reținerii infracțiunii și în cazul unei înțelegeri care, evident, va putea fi dovedită prin „existența unuia sau mai multor acte materiale” [27, p. 72].

Nu în ultimul rând, Codul penal francez prevede în mod expres răspunderea persoanei juridice în cazul comiterii infracțiunii de asocieră în vederea săvârșirii de infracțiuni (art. 450-4 C. pen. al Fr.).

În ceea ce privește dirijarea sau organizarea unui grup în vederea pregătirii a unuia din actele de terorism se instituie răspundere penală prin intermediul art. 421-5 C. pen. al Fr., iar în ceea

ce privește participarea la un asemenea grup sau înțelegere în vederea pregătirii actului de terorism este prevăzută norma de la art. 421-2-1 C. pen. al Fr.

Astfel, conform art. 421-2-1 C. pen. al Fr.: „Constituie de asemenea un act de terorism participarea la o grupare formată sau la o înțelegere stabilită în vederea pregătirii, caracterizată de una sau mai multe acte materiale, a unuia din actele de terorism menționate la articolele precedente” [26].

Potrivit art. 421-5 C. pen. al Fr.: „Dirijarea sau organizarea grupării sau înțelegerii definite la articolul 421-2-1 se pedepsește cu 30 ani de închisoare penală și cu amendă de 500 000 euro” [26].

În conformitate cu art. 422-1 C. pen. al Fr.: „Orice persoană care a încercat să comită un act de terorism este scutită de pedeapsă dacă, avertizând autoritatea administrativă sau judiciară, a permis evitarea realizării infracțiunii și identificarea, dacă este cazul, a celorlalți vinovați” [26].

Concluziile desprinse din cercetarea meticuloasă a legislației penale franceze, în partea ce vizează organizațiile criminale/ teroriste, sunt următoarele:

1. Legislația penală a Franței nu conține o normă independentă care ar reglementa răspunderea pentru crearea sau conducerea unei organizații criminale, în sensul înțeles de legiuitorul moldav.

2. Incriminarea și sancționarea grupării sau înțelegerii criminale are loc doar pentru un anumit tip de infracțiuni, prevăzut în mod exhaustiv de C. pen. În același mod, activitatea asociației de răufăcători devine penal-condamnabilă doar pentru infracțiunile/ delictele pedepsite cu închisoare mai mare de 5 ani.

3. Pentru asocieră la comiterea unei infracțiuni inclusiv și persoana juridică devine subiect al infracțiunii.

4. Dirijarea, organizarea, participarea la o grupare în scopul pregătirii actelor de terorism constituie o componentă de infracțiune separată de acelea care incriminează faptele infracționale aferente grupurilor criminale.

5. Atât normele ce instituie răspundere penală pentru grupările criminale, cât și cele ce vizează grupurile teroriste, prevăd modalități speciale de liberare de pedeapsă penală.

Republica Federală Germania. Ca și în cazurile anterior cercetate, în legislația penală a Germaniei răspunderea penală pentru constituirea de grupări infracționale (art. 129 C. pen.) și constituirea de grupări teroriste (art. 129a C. pen.) este

statuată la norme de drept diferite.

Astfel, conform art. 129, alin. (1) Codul penal al Republicii Federale Germane (C. pen. al R.F.G.): „Cu închisoare de până la 5 ani sau cu amendă se pedepsește persoana care constituie o grupare sau participă în calitate de membru la o grupare al cărei scop sau a cărei activitate este săvârșirea de fapte penale sancționate cu pedeapsa cu închisoare de maximum 2 ani. Cu închisoare de până la 3 ani sau cu amendă se pedepsește persoana care sprijină o astfel de grupare sau recrutează pentru aceasta membri sau susținători” [28].

Definiția grupării criminale este prevăzută imediat de alin. (2) al aceluiași articol, potrivit căruia: „O grupare este o asociere independentă de lungă durată, caracterizată prin stabilirea unor roluri ale membrilor acesteia, continuitatea apartenenței și specificitatea structurii, de mai mult de două persoane în scopul urmăririi unui interes comun” [28].

Articolul 129, alin. (3) C. pen. al R.F.G. instituie cazuri de neaplicare a normei juridico-penale: „1. Dacă gruparea este un partid politic pe care Curtea Constituțională Federală nu l-a declarat neconstituțional, 2. dacă săvârșirea de fapte penale este doar un scop sau o activitate de importanță periferică sau 3. dacă scopurile sau activitatea grupării se referă la faptele penale de la art. 84 – art. 87” [28]. La articolele 84-87 C. pen. al R.F.G. sunt stipulate infracțiunile ce țin de continuarea activității partidelor declarate neconstituționale, propaganda organizațiilor neconstituționale, sabotaj etc.

Alineatele (4) și (5) ale normei pre-citate fac referire la susceptibilitatea sancționării formelor neconsumate de infracțiune (pregătirea și tentativa), precum și înăsprirea sancțiunii în cazurile deosebit de grave, la care se atribuie activitatea organizatorului sau susținătorul grupului infracțional.

Alineatele (6) și (7) ale art. 129 C. pen. al R.F.G. intervin cu circumstanțele de liberare și atenuare a pedepsei penale.

Astfel, conform art. 129, alin. (6) C. pen. al R.F.G.: „În cazul participanților al căror grad de vinovăție este redus și a căror contribuție este de importanță periferică instanța poate renunța la aplicarea pedepsei conform dispozițiilor alin. 1 și 4” [28], iar potrivit mențiunii de la finele articolului nominalizat: „Dacă făptuitorul își îndeplinește scopul de a împiedica continuarea existenței grupării sau dacă acesta este îndeplinit fără implicarea sa făptuitorul nu se pedepsește” [28].

Conform alin. (7) al aceluiași articol: „Instanța poate dispune reducerea pedepsei conform propriilor convingeri (art. 49 alin. 2) sau poate renunța la aplicarea acestor dispoziții dacă făptuitorul: 1. se străduiește în mod benevol și serios să împiedice continuarea existenței grupării sau săvârșirea unei fapte penale corespunzător unuia dintre scopurile acesteia sau 2. informează în mod benevol o instituție competentă cu privire la cunoștințele sale atât de devreme încât faptele penale a căror pregătire o cunoaște mai pot fi împiedicate” [28].

În urma suprapunerii normelor penale de la art. 284 C. pen. al R.M. și art. 129 C. pen. al R.F.G. se reliefează următoarele particularități ale celei din urmă incriminări:

1. Este supusă sancționării atât constituirea, cât și participarea la un grup infracțional organizat.

2. Scopul grupării constituite rezidă în comiterea faptelor penale de o anumită gravitate.

3. Activitatea de sprijin a grupului infracțional organizat nu este restrânsă printr-o enumerare exhaustivă a acțiunilor constitutive.

4. Se diferențiază răspunderea penală pentru organizare, sprijinire, participare în ceea ce vizează grupul infracțional organizat.

5. Clauzele de impunitate, de liberare de pedeapsă penală și reducere a acesteia acordă un spațiu operațional de mare anvergură organelor de drept în vederea descoperirii și documentării eficiente a infracțiunii.

Norma de la art. 129a C. pen. al R.F.G. prezintă interes pentru studiul în cauză doar sub aspectul alin. (1) și (2), întrucât alin. (3)-(9) al art. 129a sunt conforme dispozițiilor analogice ale art. 129 C. pen. al R.F.G.

Astfel, conform art. 129a, alin. (1) C. pen. al R.F.G.: „Persoana care constituie o grupare (art. 129 alin. 2) ale cărei scopuri sau a cărei activitate vizează săvârșirea unor fapte de 1. omor (art. 211) sau lovituri cauzatoare de moarte (art. 212) sau genocid (art. 6 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau fapte penale împotriva umanității (art. 7 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau infracțiuni de război (art. 8, art. 9, art. 10, art. 11 sau art. 12 din Codul infracțiunilor de drept internațional) sau 2. fapte penale contra libertății persoanei în cazurile prevăzute la art. 239a sau art. 239b, sau 3. persoana care participă la o astfel de grupare în calitate de membru se pedepsește cu închisoare de la 1 an la

10 ani” [28].

Conform art. 129a, alin. (2) C. pen. al R.F.G.: „Cu aceeași pedeapsă se pedepsește persoana care constituie o grupare ale cărei scopuri sau a cărei activitate vizează 1. producerea de vătămări corporale sau psihice grave unei alte persoane, în special de tipul celor prevăzute la art. 226, 2. săvârșirea de fapte penale conform art. 303b, art. 305, art. 305a sau fapte penale care reprezintă un pericol pentru ordinea publică în cazurile prevăzute la art. 306 – art. 306c sau art. 307 alin. 1 – 3, art. 308 alin. 1 – 4, art. 309 alin. 1 – 5, art. 313, art. 314 sau art. 315 alin. 1, 3 sau 4, art. 316b alin. 1 sau 3 sau art. 316c alin. 1 – 3 sau art. 317 alin. 1m, 3. fapte penale contra mediului înconjurător în cazurile prevăzute la art. 330a alin. 1 – 3, 4. fapte penale conform art. 19 alin. 1 – 3, art. 20 alin. 1 sau 2, art. 20a alin. 1 – 3, art. 19 alin. 2 punctul 2 sau alin. 3 punctul 2, art. 20 alin. 1 sau 2 sau art. 20a alin. 1 – 3, fiecare și coroborat cu art. 21 sau art. 22a alin. 1 – 3 din Legea privind controlul armelor de război sau 5. fapte penale conform art. 51 alin. 1 – 3 din Legea privind regimul armelor sau persoana care participă la o astfel de grupare în calitate de membru dacă una dintre faptele menționate la punctele 1 – 5 vizează intimidarea populației în mod semnificativ, constrângerea unei autorități publice sau a unei organizații internaționale prin violență sau prin amenințare cu violența sau îndepărtarea sau limitarea considerabilă a structurilor fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unui stat sau ale unei organizații internaționale și care prin modul de săvârșire sau efecte poate dăuna considerabil unui stat sau unei organizații internaționale” [28].

Prin urmare, se remarcă 2 subtilități semnificative ale art. 129a C. pen. al R.F.G. în coraport cu art. 284, alin. (2) C. pen. al R.M. și anume:

Constituirea sau participarea în calitate de membru la o grupare teroristă urmărește scopul comiterii unor anumitor infracțiuni: omor, vătămări ale integrității corporale, infracțiuni de război, infracțiuni contra libertății persoanei, fapte penale contra ordinii publice, mediului înconjurător ori fapte penale prin care se aduce atingere regimului armelor și altele asemenea.

Faptele penale care reprezintă scopul constituirii grupării teroriste vizează, alternativ, intimidarea populației în mod semnificativ ori constrângerea unei autorități publice sau a unei organizații internaționale. Modalitățile de intimidare/ constrângere sunt: violență, amenințare cu violența,

îndepărtarea sau limitarea considerabilă a structurilor fundamentale politice, constituționale, economice sau sociale ale unui stat sau ale unei organizații internaționale. Condițiile în care are loc săvârșirea intimidării sau constrângerii le constituie susceptibilitatea de a dăuna considerabil unui stat sau unei organizații internaționale.

Se menționează că scopul comiterii faptelor penale descrise la art. 129a, alin. (1) și (2) C. pen. al R.F.G., modalitățile și condițiile de realizare a acestora, într-o formă cvasi-similară, sunt prevăzute la art. 278, alin. (1) C. pen. al R.M. Respectiv, legiuitorul german nu s-a limitat la noțiunea de „grupare teroristă”, ci a purces la descrierea activității teroriste ca formă de manifestare a participației penale în cauză. Or, spre exemplu, omorul comis în cadrul unei grupări teroriste, pentru calificarea în corespundere cu art. 129a C. pen. al R.F.G., urmează să fie susținut de un anumit scop, realizat prin anumite modalități și în anumite circumstanțe.

Italia. În cazul legislației penale a Italiei există o dihotomie atât a noțiunii, cât și a incriminării răspunderii penale pentru crearea unei organizații criminale: art. 416 Cod penal al Italiei (C. pen. al It.) prevede răspundere pentru constituirea unui grup infracțional organizat, iar art. 416-bis C. pen. al It. – pentru gruparea de tip mafiot.

În conformitate cu prevederile art. 416 C. pen. al It.: „Atunci când trei sau mai multe persoane se asociază în scopul de a comite mai multe infracțiuni, cei care promovează sau constituie sau organizează grupul sunt pedepsiți, doar pentru asta, cu închisoare de la 3 la 7 ani.

Pentru simplul fapt de a participa la grup, pedeapsa este cu închisoarea de la 1 la 5 ani.

Șefii sunt supuși la aceeași pedeapsă stabilită pentru promotori.

Dacă asociații străbat înarmați pământurile sau străzile publice, se aplică închisoarea de la 5 la 15 ani.

Pedeapsa este majorată dacă numărul asociaților este de 10 sau mai mulți.

Dacă grupul este destinat comiterii unuia din infracțiunile prevăzute la art. 600, 601, 601-bis și 602, precum și la art. 12, alin. 3-bis din legea-cadru a dispozițiilor privind reglementarea imigrării și normele asupra condiției de străin, potrivit Decretului-lege nr. 286 din 25 iulie 1998, precum și la art. 22, alin. 3 și 4 și 22-bis, alin. 1 din Legea nr. 91 din 1 aprilie 1999, se aplică închisoarea de la 5 la 15 ani în cazurile prevăzute de primul alineat și de

la 4 la 9 ani în cazurile prevăzute de alin. 2.

Dacă grupul are drept scop comiterea unuia din infracțiunile prevăzute la art. 600-bis, 600-ter, 600-quater, 600-quater.1, 600-quinquies, 609-bis, atunci când fapta este comisă în dauna unui minor în vârstă de până la 18 ani, 609-quater, 609-quinquies, 609-octies atunci când fapta este comisă în dauna unui minor de 18 ani și 609-undecies, se aplică închisoarea de la 4 ani la 8 ani în cazurile prevăzute de primul alineat și închisoarea de la 2 la 6 ani în cazurile prevăzute de alin. 2” [29].

Potrivit art. 416-bis C. pen. al It.: „Cel care face parte dintr-o grupare de tip mafiot formată din trei sau mai multe persoane, este pedepsit cu închisoare de la 10 la 15 ani.

Cei care promovează, conduc sau organizează gruparea sunt pedepsiți, doar pentru asta, cu închisoare de la 12 la 18 ani.

Gruparea este de tip mafiot când cei care fac parte din ea se folosesc de puterea de intimidare a legăturii prin asociere, de condiția de supunere și de complicitate care decurg din aceasta pentru a săvârși infracțiuni, spre a dobândi în mod direct sau indirect gestionarea ori controlul activităților economice, concesiunilor, autorizațiilor, antreprenoriatelor și serviciilor publice sau pentru a realiza profituri sau avantaje nemeritate pentru sine sau pentru alții ori în scopul împiedicării sau îngreunării exercitării libere a votului sau obținerii de voturi pentru sine sau pentru alții cu ocazia consultărilor electorale.

Dacă gruparea este înarmată se aplică pedeapsa cu închisoare de la 12 la 20 ani în cazurile prevăzute la alin. (1) și de la 15 la 26 ani în cazurile prevăzute la alin. (2).

Gruparea este considerată înarmată atunci când participanții au la dispoziție, pentru atingerea scopurilor grupării, arme sau materiale explozibile, chiar dacă sunt ascunse sau ținute într-un loc de depozitare.

Dacă activitățile economice al căror control intenționează să-l preia sau să-l păstreze asociații sunt finanțate în întregime sau în parte cu prețul, produsul sau profitul infracțiunilor, pedepsele prevăzute la alineatele precedente sunt majorate de la o treime la jumătate.

Față de condamnat este întotdeauna obligatorie confiscarea bunurilor care au servit sau au fost destinate comiterii infracțiunii și a bunurilor care reprezintă prețul, produsul, profitul sau obligația acesteia.

Dispozițiile prezentului articol se aplică și

grupărilor camorra, ‘ndraghetta și altor grupări, indiferent de denumirea lor pe plan local, inclusiv cele străine care, folosindu-se de forța de intimidare a legăturii prin asociere urmăresc scopuri corespunzătoare acelorale ale grupărilor de tip mafiot” [29].

Deosebiriile dintre legislația penală a Italiei și a Republicii Moldova, la capitolul incriminării și sancționării organizației criminale, rețin, *inter alia*, următoarele:

1. Este sancționată activitatea de promovare a grupului infracțional organizat, plasând-o în rând cu constituirea și organizarea acesteia.

2. În dependență de constituirea numerică fie nu se atestă componența de infracțiune de la art. 416 C. pen. al It (< 3 persoane), fie se agravează răspunderea și, corelativ, pedeapsa penală (> 10 persoane).

3. Scopul pentru care se constituie, organizează, promovează sau se ia parte dintr-un grup infracțional organizat agravează răspunderea și pedeapsa penală.

4. Disparitățile dintre grupul infracțional organizat și gruparea de tip mafiot, bazându-se pe anumite mijloace, legături, circumstanțe și scopuri concrete, determinate doar pentru ultima formă a criminalității organizate, demonstrează pericolul social majorat și justifică o sancționare mai aspră anume în cazul grupului de tip mafiot.

5. Înarmarea grupului infracțional organizat sau, după caz, a grupului de tip mafiot, condiționează agravarea răspunderii penale.

Interes științific prezintă și norma de la art. 418 C. pen. al It.: „Cel care, în afara cazurilor de complicitate la infracțiuni sau de favorizare, oferă adăpost sau hrană, ospitalitate, mijloace de transport, instrumente de comunicare uneia din persoanele care participă la grupare este pedepsit cu închisoare de la 2 la 4 ani.

Pedeapsa este majorată dacă asistența este acordată permanent.

Nu se pedepsește cel care comite fapta în favoarea unei rude apropiate” [29].

Așadar, asistența acordată asociațiilor unui grup infracțional organizat sau a unui grup de tip mafiot, în modalitățile strict reglementate de lege, este supusă răspunderii și, respectiv, pedepsei penale.

În ceea ce privește asociațiile constituite în scop de terorism, inclusiv internațional sau de răsturnare a ordinii democratice, art. 270-bis intervine cu următorul text legislativ:

„Cel care promovează, constituie, organizează, conduce sau finanțează asociații care își propun să comită acte de violență în scop de terorism sau de răsturnare a ordinii democratice este pedepsit cu închisoare de la 7 la 15 ani.

Oricine participă la aceste asociații este pedepsit cu închisoare de la 5 la 10 ani.

În înțelesul legii penale, scopul de terorism intervine atunci când actele de violență sunt îndreptate împotriva unui stat străin, o instituție sau un organism internațional.

Față de condamnat este întotdeauna obligatorie confiscarea bunurilor care au servit sau au fost destinate comiterii infracțiunii și a bunurilor care reprezintă prețul, produsul, profitul din aceasta sau constituie folosirea acestora” [29].

Alte forme de manifestare a criminalității organizate în cazul legislației penale ale Italiei țin de: asociații subversive (art. 270), grupuri înarmate (art. 306), grupuri înarmate fără scopul de a comite infracțiuni (art. 653).

Republica Federativă a Braziliei. Din punct de vedere al apartenenței la marile sisteme de drept ale lumii, Brazilia aparține sistemelor de inspirație germanică [30, p. 10].

La art. 288 Cod penal al Republicii Federative Brazilia (C. pen. al R.F.B.), denumit *Asociația criminală*, se instituie în esență răspunderea penală pentru infracțiunea de conspirație, după cum urmează: „Asocierea a 3 sau mai multe persoane într-un grup sau bandă în scop de comitere a infracțiunilor. Pedepsa – reclusiune de la 1 (unu) la 3 (trei) ani. Pedepsa se dublează dacă asociația este înarmată sau dacă la aceasta participă copii sau adolescenți” [31].

Infracțiunea de constituire a miliției private, prevăzute la art. 288-A C. pen. al R.F.B., dispune de următorul conținut: „Crearea, organizarea, reunirea, susținerea sau finanțarea unei organizații militare, miliției private, grupului sau echipei cu scopul comiterii oricăror infracțiuni prevăzute de prezentul Cod. Pedepsa – reclusiune de la 4 (patru) la 8 (opt) ani” [31].

Din rândul altor infracțiuni care se încadrează în Capitolul IX (*Infracțiuni contra păcii publice*) al C. pen. al R.F.B. fac parte Instigarea la infracțiune (art. 286) și Justificarea infracțiunii sau a infractorului (art. 287).

Legea R.F.B. nr. 12.850 din 02.08.2013 [32], definește „organizația criminală”, prevede metodele de investigație și urmărire penală, modalitățile de obținere a probelor, infracțiunile

penale conexe organizației criminale, precum și procedura urmăririi penale aplicate în cazul acestor organizații. Totodată, dispozițiile acestei legi se aplică și organizațiilor teroriste (art. 1, par. 2).

Conform art. 1, par. 1 al legii nominalizate *supra*, prin „organizație criminală” se înțelege „[o] asociație de 4 sau mai multe persoane, structural organizate și caracterizate prin diviziunea muncii, în scop de obținere, direct sau indirect, a unui avantaj de orice gen prin practicarea infracțiunilor a căror pedeapsă maximă depășește 4 ani de închisoare sau care sunt transnaționale prin caracterul lor” [32].

Această definiție largă, cu toate acestea, încorporează diferite tipuri de organizații criminale, începând de la ierarhiile verticale rigide ale membrilor cu angajamente pe viață, la rețele mai mici, mai efemere și neierarhice, precum și diverselor variații și combinații între acestea [33, p. 5-6].

Conform art. 2 al aceleiași legi: „Promovarea, stabilirea, finanțarea sau integrarea, personal sau prin intermediar, a unei organizații criminale se pedepsește cu închisoare de la 3 la 8 ani și o amendă, fără a aduce atingere sancțiunilor suplimentare pentru comiterea altor infracțiuni conexe.

§1 Aceleași sancțiuni se aplică și celor care împiedică sau opresc în vreun fel investigarea unei infracțiuni care implică o organizație criminală.

§2 Sancțiunile sunt dublate dacă se folosește o armă de foc în timpul unei operațiuni desfășurate de organizația criminală.

§3 Pedepsa este majorată pentru cei care exercită conducerea, individual sau colectiv, a organizației criminale, chiar dacă conducătorul nu efectuează personal astfel de acte.

§4 Pedepsa crește cu 1/6 (o șasime) – 2/3 (două treimi):

I dacă participă copii sau adolescenți;

II dacă participă un funcționar public, iar această condiție este folosită de organizația criminală pentru comiterea infracțiunii;

III dacă produsul sau beneficiul din infracțiune este îndreptat, total sau parțial, în străinătate;

IV dacă organizația criminală are alte legături cu organizațiile criminale independente;

V în cazul în care se demonstrează caracterul transnațional al organizației” [33, p. 5-6].

Existența posibilității suspendării condiționate a executării pedepsei pentru comiterea infracțiunilor de terorism (art. 83, pct. V C. pen. al R.F.B.), în condițiile absenței vreunei norme în

cadru legii penale, și aplicarea Legii nr. 12.850/2013 organizațiilor de tip terorist, induce spre ideea incriminării răspunderii penale pentru activitatea unei organizații teroriste într-o lege penală specială.

Definiția „organizației teroriste” se regăsește la art. 19, par. II al Legii 13.260 din 16.03.2016, conform căruia: „Organizațiile teroriste sunt cele care vizează practicarea unor acte de terorism definite în mod legal” [34]. Definiția actului terorist și formele de realizare a acestuia sunt statuate la art. 2 al legii de referință, însă citarea acestuia ar excede obiectul studiului realizat.

În acord cu art. 3 al Legii 13.260/2016: „Oricine promovează, creează, ia parte, oferă asistență, personal sau prin intermediar, unei organizații teroriste va fi pedepsit după condamnare cu închisoare de la 5 la 8 ani și amendă” [34].

Concluzii. În urma cercetării minuțioase a legislației penale a Republicii Federative a Braziliei în privința formelor complexe de organizare criminală, se constată următoarele:

1. Faptele de creare, conducere, participare la organizațiile criminale și la cele teroriste sunt prevăzute în legi penale speciale, fiind excluse din Codul penal;

2. Infracțiunea de creare, conducere, reunire, susținere sau finanțare a unei organizații militare sau miliției private (art. 288-A C. pen. al R.F.B.), fiind un corespondent al art. 282 C. pen. al R.M. (Organizarea unei formațiuni paramilitare

ilegale sau participarea la ea), are trasat un scop determinat – comiterea infracțiunilor stipulate în Codul penal, ceea ce îi conferă un caracter corelativ unei organizații criminale.

3. Pedepsa pentru conspirația criminală se dublează în cazul în care membrii asociației, după caz doar unii dintre aceștia, sunt înarmați sau sunt copii.

Înarmarea membrilor asociației și constituirea acestora din copii sau adolescenți determină un regim sancționator înăsprit și în cazul unei organizații criminale.

4. Existența unei organizații criminale, prin definiție, este condiționată de comiterea infracțiunilor de o anumită gravitate (cele pedepsite cu închisoare pe un termen mai mare de 4 ani).

5. Conducerea unei organizații criminale este sancționată diferențiat de restul activităților aferente organizației criminale, în sensul agravării răspunderii și pedepsei penale.

6. Printre altele, se supune pedepsei penale orice activitate de promovare și finanțare a organizației criminale, zădărnicierea activităților de investigație a infracțiunilor comise de aceasta.

7. Implicarea unui funcționar public în activitatea desfășurată de către o organizație criminală, precum și caracterul transnațional al acesteia sunt privite ca circumstanțe de agravare a răspunderii penale.

Bibliografie

1. POPESCU S. *Metoda comparativă în cercetarea juridică*. Râmnicul-Vâlcea: Curierul de Râmnic, 15 mai, 2012.
2. LENAERTS K. *Prefața la Compendiul jurisprudenței Curții Constituționale a Republicii Moldova (1995-2017)*. București: Wolters Kluwer, 2017, p. 15. 537 p.
3. DUȘA A. *Elemente de analiză comparativă*. București: Tritonic, 2014, p. 47. 220 p.
4. LEGRAND P. *Drept comparat*. București: ed. Lumina Lex, 2001, p. 79.
5. СЕРГЕЕВСКИЙ Н.Д. Русское уголовное право: пособие к лекциям. Часть Общая. Изд. седьмое. Санкт-Петербург, 1908 г., стр. 278. 522 с.
6. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [цитат 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
7. Уголовное право Российской Федерации. Учебник. 2-е издание. Под общей редакцией заслуженного юриста РФ, доктора юридических наук, профессора БРИЛЛИАНТОВА А.В. Москва: Проспект, 2015, стр. 687. 1184 с.
8. КИРИЦА В., КАЗАЧКОВ А. Ответственность за создание преступной организации

- или руководство ею в уголовном законодательстве зарубежных стран. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. Кривий Ріг: Донецький юридичний інститут, 13 травня 2016 р., стр. 240. 356 с.
9. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [citat 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
  10. STĂNCILĂ C.L., GÎRLEANU C.G. *Combaterea spălării banilor și a fenomenului finanțării terorismului*. Bacău: Editura Rovimed Publishers, 2012, p. 66. 405 p.
  11. *Decizia Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova în dosarul nr. 4-1re-74/2015 din 07.04.2015*. http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=711 (accesat la 30.09.2018)
  12. Уголовный кодекс Российской Федерации № 63-ФЗ от 13.06.1996 (ред. от 01.07.2021, с изм. и доп., вступ. в силу с 22.08.2021) [citat 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_10699/5649f81c02c8558e22ab26207b2834c0d047d6fb/
  13. Федеральный закон от 06.03.2006 № 35-ФЗ (ред. от 26.05.2021) „О противодействии терроризму” [citat 23.09.2021]. Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_58840/f3a150581ab0bd8135bd5a08ceed1406dc1e4a07/#dst27
  14. *Legea Republicii Moldova cu privire la prevenirea și combaterea terorismului* nr. 120 din 21.09.2017. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 20.10.2017, nr. 364-370.
  15. COJOCARU R., CAZACICOV A. *Crearea sau conducerea unei organizații criminale cu scopul de a comite una sau mai multe infracțiuni cu caracter terorist*. În: „Focarele separatiste și impactul lor asupra terorismului contemporan. Materialele conferinței științifico-practice internaționale 16 martie 2017”, Chișinău, 2017, p. 70-71.
  16. Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации „О некоторых вопросах судебной практики по уголовным делам о преступлениях террористической направленности”, 09.02.2012, № 1
  17. Уголовный кодекс Украины от 5 апреля 2001 года № 2341-III (с изменениями и дополнениями по состоянию на 21.07.2021 г.) [citat 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30418109&doc_id2=30418109#activate_doc=2&pos=86;-149&pos2=2167;-109
  18. Уголовный кодекс Республики Казахстан от 3 июля 2014 года № 226-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 02.07.2021 г.) [citat 24.09.2021]. Disponibil: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252#pos=281;-136
  19. Уголовный кодекс Республики Беларусь от 9 июля 1999 года № 275-3 (с изменениями и дополнениями по состоянию на 26.05.2021 г.) [citat 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30414984#pos=54;-48
  20. Уголовный кодекс Азербайджанской Республики (утвержден Законом Азербайджанской Республики от 30 декабря 1999 года № 787-IQ) (с изменениями и дополнениями по состоянию на 23.04.2021 г.) [citat 24.09.2021]. Disponibil: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30420353#pos=294;-59&sel_link=1002411962
  21. Уголовный кодекс Республики Армения от 18 апреля 2003 года (с изменениями и дополнениями по состоянию на 03.06.2021 г.) [citat 24.09.2021]. Disponibil: <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>
  22. <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1349&lang=rus>
  23. *Codul penal al României* nr. 286 din 2009, în vigoare din 01.02.2014. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 510 din 24.07.2009.
  24. *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, adoptată la New York, la 15 noiembrie 2000.
  25. Legea României privind prevenirea și combaterea terorismului nr. 535 din 25.11.2004 [citat 24.09.2021]. Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/57494>
  26. БОГДАНОВА Э.Ю. Уголовный кодекс Франции как гарант соблюдения принципа законности. В: Социально-экономические явления и процессы, том 9, № 10, 2014 г., стр. 171. 231 с.
  27. *Codul penal al Republicii Franceze*. În: Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene, proiect editorial ela-

- borat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Franta-RO.html>
28. PAȘCA I.-C. *Combaterea criminalității organizate în dreptul penal francez: asocierea în vederea săvârșirii de infracțiuni și banda organizată*. În: *Analele Universității de Vest din Timișoara*, p. 69.
29. *Codul penal al Republicii Federale Germane*. În: *Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Germania-RO.html>
30. *Codul penal al Republicii Italia*. În: *Codex penal, Codurile penale ale statelor membre ale Uniunii Europene*, proiect editorial elaborat sub coordonarea prof. T. Toader [cit. 24.09.2021]. Disponibil: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Italia-RO.html>
31. IONESCU S. *Semnificația jurisprudenței și autoritatea precedentului în marile familii de drept*. În: *Studii de drept românesc. Serie Nouă*, Anul 21(54), nr. 1, ianuari-martie 2009. București: Editura Academiei Române, 2010, p. 10. 130 p.
32. *Cydingo Penal de la República Federativa del Brasil*. Decreto-Lei No 2.848, 07.12.1940 [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/Decreto-Lei/Del2848.htm
33. *Lei No. 12.850, de 2 de Agosto de 2013* [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/ccivil_03/_Ato2011-2014/2013/Lei/L12850.htm
34. BAILEY J., MATTHEW M.T. *Evade, Corrupt, or Confront Organized Crime and the State in Brazil and Mexico*. In: *Journal of Politics in Latin America*, nr. 2, 2009, p. 5-6. 131 p.
35. *Lei No. 13.260, de 16 de março de 2016* [cit. 24.09.2021]. Disponibil: http://www.planalto.gov.br/CCIVIL_03/_Ato2015-2018/2016/Lei/L13260.htm

---

Despre autori

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com

Andrei CAZACICOV,
master în drept,
judecător, judecătoria Briceni
doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: andreicazacicov@gmail.com

CZU 343.55

DOI 10.5281/zenodo.5577988

CONCEPTUL CRIMINOLOGIC DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE

Vitalie IONAȘCU,

doctor în drept, conferențiar universitar

Alexandru FRUNZĂ,

doctorand

Violența în cadrul familiei constituie o problemă socială a comunităților contemporane, inclusiv și a Republicii Moldova, pentru că ea nu și-a găsit încă soluții preventive eficiente și că nu există un consens în ceea ce privește definirea coerentă a violenței în familie, mai ales atunci când este vorba despre latura criminologică a acestui fenomen.

Prin urmare, în urma cercetării literaturii de specialitate și a diferitor acte normative putem defini criminalitatea de violență în familie drept un fenomen social-juridic negativ, cu caracter de masă, variabil din punct de vedere istoric, care este constituit din totalitatea faptelor ilegale (infrațiuni și contravenții) săvârșite cu intenție asupra membrilor de familie, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia care provoacă suferință fizică, psihologică sau daune materiale, comise pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp ce se caracterizează prin indici cantitativi (nivelul și dinamica) și calitativi (structura și caracterul).

Cuvinte-cheie: violență, femeie, copil, membru de familie, infrațiuni, contravenții, problemă socială, putere, abuz, dominare, partener, repetat, suferință, psihologic, prejudiciu material.

THE CRIMINOLOGICAL CONCEPT OF DOMESTIC VIOLENCE

Vitalie IONAȘCU,

PhD, Associate Professor

Alexandru FRUNZĂ,

PhD student

Domestic violence is a social problem of contemporary communities, including the Republic of Moldova, because it has not yet found effective preventive solutions and there is no consensus on the coherent definition of domestic violence, especially when it comes to the criminological side of this phenomenon.

Therefore, following the research of the specialized literature and various normative acts, we can define the crime of domestic violence as a negative social-legal phenomenon, with mass character, variable from a historical point of view, which consists of all illegal acts (crimes and misdemeanors) committed intentionally against family members, as a rule, for the purpose of controlling and dominating them which causes physical, psychological or material damage, committed in a certain territory, in a certain period of time characterized by quantitative indices (level and dynamics) and qualitative (structure and character).

Keywords: violence, woman, child, family member, crimes, contraventions, social problem, power, abuse, domination, partner, repeated, suffering, psychological, material damage

Introducere. Caracterul de problemă socială a violenței în familie este determinat de faptul că, în accepțiune sociologică, acest fenomen este considerat „o condiție nocivă pentru societate care provoacă îngrijorarea populației și captează

atenția publică, generând preocupări și controverse ce pot determina, în final, acțiuni colective de soluționare” [1, p. 166].

În acest segment de cercetare, M.S. Rădulescu consideră că orice problemă socială întrunește

cumulativ două condiții:

- condiția obiectivă – constituie un conținut real, măsurabil și evidențiat în statistici oficiale;
- condiția subiectivă – este constituită din îngrijorările legitime pe care problema în cauză le provoacă unui număr semnificativ de persoane [20, p.44].

Cu toate că violența este un concept cunoscut și des utilizat în literatura de specialitate, totuși nu găsim o noțiune corespunzătoare, unitară și unanim acceptată.

Aceeași opinie o are autorul N. Corcea, care a constatat că „nu există un consens universal asupra definiției violenței, cele din urmă, reflectând valorile societății, sunt influențate de considerente istorice, filozofice, sociologice și criminologice” [8, p. 48].

Cercetătoarea D.L. Hogaș, la fel, identifică o divergență referitoare la definirea noțiunii de „violență”, definind-o drept „un abuz de putere, fiind legată, aproape întotdeauna, de o poziție de putere și de impunerea acestei puteri asupra celorlalți” [11, p. 38].

Indiferent care ar fi definițiile violenței, ele descriu comportamente acceptabile sau neacceptabile și stabilesc pragul dincolo de care intervenția socială este îndreptată spre a menține ordinea socială [7, p. 48].

Dictionarul de psihologie socială identifică violența ca fiind sinonim cu agresivitatea, „formă de comportament învățat, care se manifestă cu tărie, determinând adesea săvârșirea crimelor [25, p. 9].

Autorul N. Corcea definește violența, din punct de vedere psihologic, drept „comportament agresiv, manifestat pe căi indezirabile social, fiind evidențiată ideea de putere, de dominație, de folosire a superiorității fizice asupra celui alt” [8, p. 48].

Într-o altă accepțiune, violența este „o acțiune umană ce presupune intensitate, brutalități, aceasta fiind îndreptată împotriva unei persoane, situații, instituții, comunități sau oricărui obiect, acțiune în urma căreia obiectul poate fi distrus” [9, p. 271].

Alți autori consideră că „violența e un posibil răspuns la o situație de frustrare” iar „frustrarea este numai o condiție care favorizează agresivitatea” [9, p. 271].

De altfel, utilizând speculativ conceptele „eros” și „thanatos” ca pe instincte generatoare de viață și moarte, Sigmund Freud susține că „agresivitatea este instinct și că în consecință împotriva ei nu se poate face mare lucru” [3, p. 125]. Când agresivitatea depășește cadrul definit prin supraviețuire,

nefiind motivată de nevoile individului și ale speciei, ea capătă un aspect distructiv și negativ.

Aristotel, cercetând „omul ca ființă socială – în afara societății acesta având manifestări de fiară”, consideră violența ca fiind lipsa educației și a cunoașterii, iar în antiteză Hobbes este unul dintre filozofii care afirmă că violența ține de esența naturii umane [16, p. 30].

Analizând deosebirile și legătura dintre conceptul de agresivitate și violență, D. Sălăvăstru este de părerea că există trei criterii de diferențiere a acestora:

- de ordin topologic conform căruia agresivitatea este o tendință internă care se actualizează sau se materializează prin violența externă;
- de ordin funcțional conform căruia agresivitatea este o potențialitate ce ține de gândire și analiză ce permite dirijarea acțiunii, în timp ce violența este o acțiune adaptată unui obiectiv ce trebuie atins;

– de ordin etic, care ne trimite la ideea că agresivitatea, în anumite situații este acceptabilă pentru a înfrunta anumite probleme, iar violența în calitatea de acțiune ce produce durere și suferință este inacceptabilă [22, p. 260].

Literatura de specialitate sociologică leagă conceptul de violență de transgresarea normelor sociale, de dezordinea, insecuritatea, definind comportamentul ca fiind unul deviant, „care se poate datora fie unor influențe genetice formative, fie socializatoare deficitare, sau unor experiențe traumatizante care au modificat dezvoltarea personalității, fie incapacității de a face față situațiilor de stres și tensiunilor emoționale” [1, p. 119].

Autoarea D.L. Hogaș susține că „dacă inițial violența a fost definită ca o perturbare a stării naturale, normale, legale a omului, definirea ei a devenit tot mai dificilă în perioada în care regulile, normalitatea și legalitatea sunt concepute după parametri variabili” [11, p. 22].

Analizând multitudinea de idei și definiții ale conceptului de violență, în sensul prezentului studiu, îl putem defini drept o reacție în lanț a unor comportamente neacceptabile și agresive, manifestate prin impulsivitate, brutalitate sau vehemență de o anumită intensitate, fiind îndreptată împotriva unor persoane, situații, instituții, comunități sau oricărui obiect care se poate datora unor influențe genetice formative, socializării deficitare, experiențelor traumatizante sau frustrării.

Prin urmare, s-a demonstrat, statistic, că întotdeauna crizele acumulate (războaie, revoluții, cri-

ze economice majore) sunt însoțite de creșteri spectaculoase ale criminalității și ale violenței în special.

Violența nu are ca unica determinare criza socială, cauzalitatea acesteia având un spectru mult mai larg, dar prin aceasta se relevă rolul important pe care dezechilibrele sociale îl joacă în producerea criminalității violente.

Metodologia cercetării. La baza elaborării cercetării au fost utilizate numeroase metode și principii. Au fost utilizate următoarele metode: *metoda analizei, metoda documentară, metoda studiului comparat, metoda logică etc..*

Analiza profundă a tuturor aspectelor și conceptelor a fost posibilă datorită aplicării următoarelor principii: *principiul științific, principiul obiectivității precum și principiul dialectic.*

Idei principale ale cercetării. Un caz particular îl constituie criminalitatea de violență în familie care predomină în societatea modernă și în ultima perioadă a fost scoasă în evidență.

Constatăm cu regret că nici literatura de specialitate criminologică nu oferă o definiție bine argumentată a conceptului de violență în familie.

În acest perimetru de cercetare, considerăm oportun să cităm definițiile propuse de autorii ruși. Astfel, autorul V.I. Șahov apreciază că „violența în familie reprezintă totalitatea acțiunilor ilegale cu caracter fizic, psihologic sau sexual, caracterizate printr-un pericol social, săvârșite de către un membru al familiei în privința unui alt membru al familiei, împotriva voinței victimei, indiferent de consecințele survenite” [31, p. 76].

Totodată, un alt cercetător rus, A.N. Fateev, definește fenomenul violenței în familie drept un „ansamblu de infracțiuni, contravenții și alte acțiuni care nu constituie fapte ilegale, dar contravin standardelor unanim acceptate în societate referitoare la comportamentul în familie” [30, p. 63].

O părere similară o împărtășește autoarea rusă L.A. Kolpakova, conform căreia „violența în familie constituie o acțiune ilegală, fizică sau psihică, săvârșită față de un membru al familiei de către un alt membru care se caracterizează prin predispoziția de a repeta sau de a extinde treptat un conflict cu scopul de a provoca daune fizice, morale sau materiale” [29, p. 70].

O definiție complexă și mai clară ne-o prezintă un alt autor rus, A.N. Iliashenko, care este de părere că „criminalitatea de violență în familie presupune totalitatea faptelor social periculoase, realizate prin acțiuni sau inacțiuni, intenționate, cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării acesteia, care

atentează la relațiile sociale ce țin de viața, sănătatea și integritatea corporală a persoanei, săvârșite de către un membru al familiei față de altul, indiferent de condiția conlocuirii sau locuirii separate, împotriva voinței victimei, într-o anumită perioadă de timp pe un anumit teritoriu” [32, p. 69].

În literatura criminologică română, conceptul fenomenului cercetat se încearcă a fi definit prin delimitarea clară a „violenței în familie” de „violența domestică”.

Astfel, Institutul pentru Cercetarea și Prevenirea Criminalității din România, punând accentul pe agresiunile exercitate îndeosebi asupra femeilor și copiilor, definește violența în familie ca fiind „utilizarea constrângerii fizice sau emoționale asupra unui alt membru al familiei, în scopul impunerii puterii și a controlului asupra acestuia” sau „ansamblul conflictelor din grupul familial, care au ca efect maltratarea partenerului sau a copilului”, iar conform concluziilor acestuia, violența în cadrul familiei „nu include doar violența fizică (omor, vătămare, lovire), ci și cea sexuală (violul marital), psihologică (șantaj, denigrare, umilire, ignorare, abandon, izolare), verbală (insultă, amenințare) și economică (privarea femeii de mijloace și bunuri vitale)” [26, p. 11].

M.N. Turliuc și coautorii români opinează că violența în familie sau cea intrafamilială include violența domestică, iar aceasta se referă la „acte de violență fizică, psihologică, sexuală dintre partenerii intimi stabili”. Prin urmare, „violența domestică reprezintă o serie de comportamente sistematic repetate, de atac fizic, agresivitate verbală și psihologică, sexuală și economică, pe care un partener le manifestă asupra celuilalt în cadrul oficializat al familiei sau în relația de conviețuire în același spațiu”, respectiv „violența domestică se manifestă întotdeauna în relațiile intime, cel mai adesea în spațiul restrâns și privat” [26, p. 12].

Într-o altă accepțiune, în sens larg, violența în familie semnifică „utilizarea forței și a constrângerii de către o persoană, grup sau clasă socială, în scopul impunerii propriiei voințe asupra altora” [18, p. 311].

O alta definiție a violenței în familie ar fi: „o serie repetată de comportamente coercitive și de atac fizic, sexual și psihic pe care o persoană le manifestă față de partener, în scopul controlării și dominării acestuia, utilizând forța și/sau incapacitatea de apărare a victimei, ce apare în cadrul unei relații de cuplu. Include și abuzurile de tip economic și social” [18, p. 312].

Din punct de vedere clinic, E. Stark și A. Flitcraft au formulat o definiție larg acceptată: „Violența domestică este o amenințare sau o provocare, petrecută în prezent sau în trecut, a unei răniri fizice în cadrul relației dintre partenerii sociali, indiferent de statutul lor legal sau de domiciliu. Atacul fizic sau sexual poate fi însoțit de intimidări sau abuzuri verbale: distragerea bunurilor care aparțin victimei; izolarea de prieteni, familie sau alte potențiale surse de sprijin; amenințări făcute la adresa altor persoane semnificative pentru victimă, inclusiv a copiilor; furturi; controlul asupra banilor, lucrurilor personale ale victimei, alimentelor, deplasărilor, telefonului și a altor surse de îngrijire și protecție” [18, p. 312].

În literatura de specialitate autohtonă, constatăm de fapt, că sunt puține studii care abordează în mod direct conceptul de violență în familie. În acest sens, cercetătoarea O. Rotari definește violența în familie drept o „serie de comportamente sistemic repetate, de atac fizic, agresivitate verbală și psihologică, sexuală și economică, pe care un partener le manifestă asupra celuilalt în cadrul oficializat al familiei sau în relația cu conviețuire în același spațiu” [21, p. 518].

L. Gorceag și coautorii, descriu violența în familie drept „orice act vătămător, fizic sau emoțional care are loc între membrii unei familii. Acesta poate include un singur episod sau mai multe acte de violență, formând un model de comportament abuziv prin exercitarea controlului” [10, p. 19]. În același sens, autorul N. Corcea crede, din punct de vedere criminologic, că „violența familială înglobează toate actele de abuz și violență, de neglijare, amenințare și abandon întreprinse la nivelul familiei de unul sau mai mulți făptuitori care în mod normal ar fi trebuit să furnizeze protecție, îngrijire și siguranță” [7, p. 51].

Analizând multitudinea de opinii prin care s-a încercat a defini conceptul de violență în familie, identificăm mai multe caracteristici specifice acestui fenomen, și anume:

- prezența comportamentului coercitiv, abuziv și violent, manifestat fizic sau verbal;
- subiecții sunt membrii aceluiasi grup familial, parteneri intimi, copii, părinți sau alte rude;
- accesul permanent la victimă;
- persistă în permanență scopul de a impune voința și controlul asupra membrilor familiei;
- caracter ciclic;
- provoacă suferință fizică, psihologică sau pagube materiale.

În această ordine de idei, putem concludi că *violența în familie constituie un comportament violent și agresiv cu caracter intenționat, manifestat față de un membru al familiei, săvârșit, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia care provoacă suferință fizică, psihologică sau daune materiale.*

Abordând conceptul de violență în familie din punct de vedere juridic, considerăm important momentul în care pentru prima dată în Republica Moldova legiuitorul a oferit o definiție în anul 2007, când Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o lege organică, lege care a reprezentat, de fapt, o recunoaștere a fenomenului supus cercetării, în calitate de problemă socială, prin care și-a asumat angajamentul de a interveni în astfel de cazuri, propunând în acest scop mecanisme concrete, stabilind autorități și instituții abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței în familie.

Astfel, în acest sens, fenomenul supus cercetării a fost definit drept „acte de violență fizică, sexuală, psihologică, spirituală sau economică, cu excepția acțiunilor de autoapărare sau de apărare a altei persoane, inclusiv amenințarea cu asemenea acte, comise de către un membru al familiei împotriva altui membru al aceleiași familii, prin care s-a cauzat victimei prejudiciu material sau moral” [14, art. 2].

Prin urmare, una din problemele ce urmează a fi soluționate în contextul prezentelor examinări o constituie conceptul criminologic al violenței în familie și măsura în care acesta poate fi raportat la accepțiunea juridico-penală a fenomenului din care decurg consecințele specifice răspunderii penale.

Necesitatea soluționării, în mod prioritar, a problematicii semnalate derivă din însuși cadrul normativ de sancționare a violenței în familie instituit în legislația de referință a Republicii Moldova. Interpretarea sistematică a normelor penale și a normelor contravenționale din legislația consacrată în materie permite identificarea violenței în familie drept infracțiune sau contravenție.

În sensul legii penale, la art. 201¹ CP al R. Moldova violența în familie este definită ca fiind „acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin: a) maltratare, alte acțiuni violente, soldate cu vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății; b) izolare, intimidare în scop de impunere a voinței sau a controlului personal asupra victimei; c) privarea de

mijloace economice, inclusiv lipsirea de mijloace de existență primară, neglijare, dacă au provocat victimei vătămare ușoară a integrității corporale sau a sănătății” [5, art. 201¹, alin. (1)].

În același timp, violența în familie este pedepsită și în calitate de contravenție, atunci când „acțiunile violente, comise de către un membru al familiei în privința altui membru al familiei, au provocat vătămarea neînsemnată a integrității corporale” [4, art. 78¹].

Astfel, legislația Republicii Moldova pedepsește violența în familie prin prisma unui model mixt de sancționare, punând în fața cercetătorului următoarea întrebare: la categoria criminalității de violență în familie urmează a fi atribuite doar actele de violență sancționate penal sau și cele pedepsite contravențional?

Răspunsul la întrebarea nuanțată urmează a fi identificat prin luarea în considerație a semnificației pe care conceptul de crimă îl are în știința criminologică, în calitate de element structural al fenomenului criminalității. Vizavi de semnificația socială și juridică a crimei avută în sfera domeniului de studiu al criminologiei, literatura de specialitate a statuat două puncte de vedere în baza cărora manifestările antisociale sunt atribuite fenomenului criminalității.

Potrivit primului punct de vedere, noțiunea de „crimă” utilizată în criminologie nu urmează a fi redusă doar la fapta infracțională, incriminată ca atare în legea penală, ci cuprinde și alte fapte antisociale sau ilegale. Din perspectiva prezentei accepțiuni, în domeniul criminalității pot fi incluse atât violența în familie condamnabilă penal, cât și cea pedepsită contravențional.

Opiniile potrivit cărora orice faptă antisocială constituie obiectul criminologiei sunt specifice acelor specialiști care abordează criminalitatea de pe pozițiile sociologiei și psihologiei sociale [17, p. 14].

Se arată că obiectul criminologiei îl constituie fapta penală (infracțiunea, crima, delictul), conferindu-i acestuia o accepțiune foarte largă ce depășește sfera normativului juridic. De exemplu, autorii E.H. Sutherland și D.R. Cressey susțin că obiectul criminologiei îl constituie infracțiunea ca fenomen social. Însă ei includ în concept nu numai faptele penale, ci și pe cele care privesc încălcări ale legii de natură civilă sau contravențională [24, p. 11-15].

Din punctul de vedere al obiectului criminologiei, prin crimă (infracțiune), de regulă, se înțelege orice încălcare a normelor din societate,

indiferent dacă acestea fac sau nu obiectul unor incriminări în textele de lege [23, p. 15].

Confirmând aceeași idee, V. Bujor și coautorii susțin că, de fapt, crima în calitate de fenomen social urmează a fi considerată „...drept relație (comportament) socială individuală negativă; prin atare relație socială individul manifestă o atitudine de negare a relațiilor sociale dominante în societatea dată” [1, p. 6].

Potrivit celui de-al doilea punct de vedere, semnificația de crimă în știința criminologică urmează a fi redusă doar la sfera ilicitului penal. În această accepțiune, criminalitatea de violență în familie include, strict, doar faptele sancționate penal, iar cele sancționate contravențional se află în afara acesteia, urmând a fi studiate din punct de vedere criminologic în perspectiva devianțelor sociale. De pe aceste poziții, unii criminologi definesc fenomenul criminalității ca fiind „ansamblul infracțiunilor penale de toate felurile într-o societate și într-o perioadă dată” [27, p. 45].

Unii criminologi ruși apreciază că încălcările de drept, care nu constituie infracțiuni, însă care sunt strâns legate de acestea, prezintă interes pentru studiul criminologic în contextul analizării și examinării cauzelor și condițiilor de săvârșire a infracțiunilor, precum și pentru elaborarea metodelor de prevenire a criminalității; cercetarea acestor fenomene și a problemelor de contracarare, nu formează obiectul de studiu al criminologiei [28, p. 4].

În această ordine de idei, unii cercetători români, sunt de părerea că „criminalitatea ca fenomen sociouman are în componența sa întregul arsenal de comportamente umane care sunt interzise de legea penală și care reflectă individualitatea biopsihosocială a celor care au comis infracțiunea” [15, p. 40].

Suntem de părerea că știința criminologică studiază și trebuie să cerceteze conceptul de violență în familie în calitate de fenomen social negativ pentru a explica geneza acestui tip de criminalitate, a determina coordonatele biopsihosociale ale personalității infractorului și ale victimei, a stabili și analiza indicii cantitativi și calitativi, a elabora un sistem adecvat de prevenire și combatere a fenomenului.

În acest context, urmează a se stabili dacă problemele de natură criminologică pe care le comportă studiul infracțiunii de violență în familie pot fi extinse, din perspectiva domeniilor de studii ale criminologiei, și asupra contravențiilor de violență în familie. De exemplu, se poate vor-

bi oare despre o cauzalitate diferită generatoare a infracțiunilor de violență în familie în raport cu faptele contravenționale sau despre personalități și trăsături biopsihosociale distincte caracteristice infractorilor ce comit fapte penale de violență de cele aferente delincvenților ce săvârșesc asemenea fapte contravenționale sau despre personalități și trăsături biopsihosociale distincte caracteristice victimelor etc.?

Astfel, dată fiind identitatea de concept existent între violența în familie de ordin penal și de cel contravențional, ca entități juridice asemănătoare după esență, însă sancționate de legi diferite, susținem ideea că aria de cercetare criminologică urmează a fi extinsă și asupra actelor de violență în familie soldate cu vătămarea neînsemnată a integrității corporale, iar totalitatea faptelor de acest gen pot fi incluse în „cadru legal” al fenomenului criminalității.

În vederea confirmării și susținerii opiniei propuse, putem înainta mai multe argumente.

Unul din argumente ar fi că, din data de 03.09.2010, momentul în care violența în familie a fost incriminată pentru prima dată în legea penal [12] până la ultimele modificări operate în Codul penal și Codul contravențional, din data de 16.09.2016 [13], referitoare la incriminarea acestor fapte, violența în familie a fost considerată, în mod exclusiv, drept infracțiune, indiferent de consecințele survenite.

Un alt argument este că există o bază de date care conține informație atât despre infracțiunile de violență în familie, cât și despre contravenții, fapt ce ne permite să analizăm indicii calitativi și cei cantitativi ai fenomenului dat.

Considerăm un argument forte și prevederile Convenției Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie care definește violența în familie drept *toate actele de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică care au loc în familie sau unitatea domestică sau între foști sau actualii soți sau parteneri, indiferent de faptul dacă agresorul locuiește sau a locuit împreună cu victima* [6, art. 3, lit. b)], iar Comitetul de Miniștri al statelor membre recomandă ca actele de violență în familie să fie calificate infracțiuni

În concluzie. Prin urmare, în urma cercetării literaturii de specialitate și a diferitor acte normative putem defini criminalitatea de violență în familie drept un fenomen social-juridic negativ, cu caracter de masă, variabil din punct de vedere istoric, care este constituit din totalitatea faptelor ilegale (infracțiuni și contravenții) săvârșite cu intenție asupra membrilor de familie, de regulă, în scopul controlării și dominării acestuia care provoacă suferință fizică, psihologică sau daune materiale, comise pe un anumit teritoriu, într-o anumită perioadă de timp ce se caracterizează prin indici cantitativi (nivelul și dinamica) și calitativi (structura și caracterul).

Bibliografie

1. Bujor V. ș.a. Elemente de criminologie. Chișinău: Academia MAI al RM „Ștefan cel Mare”, 1997. 86 p.
2. Butoi T., Mitrofan N., Zdrengea V. Psihologia judiciară. București: Casa de editură și Presă „Șansa”, 1992, 359 p.
3. Ciobanu Ig. Criminologie, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău: Tipografia Centrală, 2011. 560 p.
4. Codul contravențional al Republicii Moldova nr.218-XVI din 24 octombrie 2008, În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.3-6/15 din 16 ianuarie 2009.
5. Codul penal al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129/1012 din 13.09.2002 (în vigoare din 24.05.2009).
6. Convenția Consiliului Europei cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie de la Istanbul, din 11.05.2011.
7. Corcea N. Hotărârile Curții Europene pentru Drepturile Omului cu privire la violența în familie: cazurile contra Republicii Moldova. În: Revista națională de drept, nr. 3, 2015, p. 49-56.
8. Corcea N. Identificarea etimologică a termenului „Violență în familie”. În: Revista națională de drept, nr. 1, 2015, p. 48-55.
9. Florea B. Violența în familie – etiologie și forme de manifestare. În: Studii și cercetări din domeniul științelor socio-umane, vol. 14, ed. Agronaut, Cluj-Napoca, 2005, p. 271-279.
10. Gorceag L., Sîrbu S., Ioniță D. Intervenția eficientă a poliției la cazurile de violență în familie. Chișinău: Bons Offices, 2013. 104 p.

11. Hogaș D.L. Prevenirea și sancționarea violenței domestice prin normele dreptului penal. Iași: Lumen, 2010. 226 p.
12. Legea Republicii Moldova nr. 167 din 09.07.2010 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 155-158 din 03.09.2010.
13. Legea Republicii Moldova nr. 196 din 28.07.2016 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 306-313 din 16.09.2016.
14. Legea Republicii Moldova nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 55-56 din 18.03.2008.
15. Nistoreanu Gh., Păun C. Criminologie. București: Didactică și Pedagogică, 1994. 352 p.
16. Ogein A. Sociologia devianței. Iași: Polirom, 2002. 264 p.
17. Pisapua G. Fondamento et oggelto della criminologia. Padova: Cedam, 1983, p. 14.
18. Popa J.C. Violenta în familie: conceptul și obiectul ocrotirii penale. În: Materialele Conferinței științifice internaționale anuale a doctoranzilor și tinerilor cercetători. Vol. II, ediția a VI-a, Chișinău, 2012. 432 p.
19. Rădulescu M.S., Devianță, criminalitate și patologie socială. București: Lumina Lex, 1999. 288 p.
20. Rădulescu S.M., Sociologia violenței (intra)familiale: victime și agresori în familie, București: Lumina Lex, 2001. 350 p.
21. Rotari O. Criminologie. Chișinău: ULIM, 2011. 890 p.
22. Sălăvăstru D. Psihologia educației, Iași: Polirom, 2004. 288 p.
23. Sellin T. Culture conflict and crime. New York: Social Science Research Council, 1983. 116 p.
24. Sutherland E.H., Cressey D.R. Principes de criminologie. Paris: Cujas, 1966, 662 p.
25. Tucicov-Bogdan A. Dicționar de psihologie socială. București: Științifică și Enciclopedică, 1981. 256 p.
26. Turliuc M.N., Adina K.H., Oana D. Violenta în familie. Teorii, particularități și intervenții specifice, Iași: „Alexandru Ioan Cuza”, 2009. 232 p.
27. Vouin R., Leautea J. Droit pénal et criminologie. Paris: Presses Universitaires de France, 1965. 629 p.
28. Коробейников Б.В. Кузнецова И.Ф., Миньковский Г.М., Криминология. Москва: Юридическая литература, 1988, 384 p.
29. Колпакова Л.А. Насилие в семье: виктимологический аспект, дифференциация ответственности и вопросы законодательной техники. Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Ярославль, 2007. 232 p.
30. Фатеев А.Н. Домашнее насилие: опыт криминологического исследования, диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2006. 19 p.
31. Шахов В. И. Насилие в семье: уголовно-правовое и криминологическое значение. Удмуртский государственный университет, Ижевск, 2003. 197 p.
32. Ильяшенко А.Н. Противодействие насильственной преступности в сем: уголовно-правовые и криминологические аспекты. Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук, Государственное учреждение „Всероссийский научно-исследовательский институт МВД России”, Москва, 2003. 492 p.

Despre autori

Vitalie IONAȘCU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prodecan al Facultății Drept,
Ordine Publică și Securitate Civilă
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: vitalie.ionascu9@gmail.com*

Alexandru FRUNZĂ

*doctorand,
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: frunza.alexandru@gmail.com*

CZU 343.144.5

DOI 10.5281/zenodo.5577996

PARTICULARITĂȚILE METODOLOGICE ALE APLICĂRII POLIGRAFULUI. MODELUL JAPONEZ

Iurie ODAGIU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Andrei LUNGU,
masterand

Acest articol se referă la metoda utilizării testărilor cu aplicarea poligrafului în Japonia. În textul articolului este reflectat parcursul istoric al formării conceptului cu privire la utilizarea poligrafului în organele de aplicare a legii din Japonia.

Autorii efectuează un studiu cuprinzător al metodelor moderne de testare cu aplicarea poligrafului în poliția japoneză.

Cuvinte-cheie: poligraf, reacții psiho-fiziologice, testare cu aplicarea poligrafului.

METHODOLOGICAL FEATURES OF THE APPLICATION OF THE POLYGRAPH. THE JAPANESE MODEL

Iurie ODAGIU,
PhD, Associate Professor

Andrei LUNGU,
PhD student

This article highlights the use of the polygraph in Japanese law enforcement. The article analyzes the history of the formation and activity of the use of a polygraph in law enforcement agencies in Japan.

The authors conduct a comprehensive study of modern polygraph testing methods in the Japanese police.

Keywords: polygraph, psycho-physiological reactions, polygraph test.

Introducere. În prezent, în peste cincizeci de țări ale lumii (SUA, Japonia, Canada, Israel, Turcia, Polonia, Ungaria etc.), se folosesc metode de înregistrare și interpretare a reacțiilor psiho-fiziologice a persoanelor cu aplicarea poligrafului pentru stabilirea implicării/neimplicării acestora în săvârșirea infracțiunilor.

Istoria aplicării poligrafului se întinde pe o perioadă de peste un secol, iar natura științifică a acestei metode este indiscutabilă. Însă, limitele admisibilității utilizării sale în practica organelor polițienești rămâne a fi destul de controversată în țara noastră și în străinătate.

Studiind practica utilizării poligrafului în practica internațională, constatăm că, domeniul

de aplicare al acestuia este foarte extins. Aceste dispozitive sunt utilizate în activități ale serviciilor speciale, armată și a altor structuri de forță. Cu toate acestea, testările cu aplicarea poligrafului sunt cel mai des întâlnite în activitatea organelor de poliție.

Scopul studiului. Autorii își propun să facă o analiză profundă a modelelor existente pe plan mondial, pentru o înțelegere substanțială a particularităților metodologice ale aplicării poligrafului de către organele de aplicare a legii pe plan internațional, ce urmează să fie abordate într-o serie de articole științifice.

Metode și materiale aplicate. În procesul studiului au fost aplicate metodele: analiza, sinte-

za, comparația și conștientizarea logică. Materialele utilizate le constituie publicațiile savanților din domeniu, precum și legislația corespunzătoare.

Dezvoltarea metodei de analiză a reacțiilor psiho-fiziologice în vederea stabilirii adevărului a început în Japonia în anii 1920, când oamenii de știință și-au manifestat interesul în studierea „rezistenței electro-dermice”, ca indicator al reacțiilor psiho-fiziologice ce rezultă din anumite stări emoționale. În 1933, savanții Akamatsu și Togawa au propus „utilizarea rezistenței electro-dermice în scopuri de detectare a minciunii, deoarece s-a constatat că nivelul de rezistență a pielii scade în timpul schimbărilor emoționale ca rezultat al unor stimuli”.

În 1937, dl. Akamatsu a raportat prima aplicare cu succes a monitorizării rezistenței electro-dermice în vederea detectării informațiilor ascunse de oameni. În 1938-1939 cercetarea a fost continuată și ulterior Togawa a aplicat această metodă pentru a verifica un „spion” - acesta a fost primul caz atestat de aplicare a poligrafului din istoria Japoniei, în care metoda psiho-fiziologică de detectare a minciunii a fost aplicată în practică. Pentru a implementa această metodă în anii 1930 au fost concepute și produse „psihogalvanometre” speciale, care, din 1943, au început să fie produse în masă de către compania „Yokokawa Denki”.

După încheierea celui de-al doilea război mondial, poliția japoneză s-a arătat interesată de metoda de detectare a minciunilor, iar la sugestia lui Togawa, Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a început utilizarea acestei metode, folosind „psihogalvanometrele” în acest sens.

Conceptul aplicării poligrafului a fost importat în Japonia de către forțele armate americane. Primul poligrafolog japonez a fost instruit în 1951 la Laboratorul de Criminalistică din Orientul Îndepărtat al forțelor de ocupație americane și în acest mod a fost dat startul aplicării poligrafului în activitățile poliției japoneze. Cercetări efectuate în unele universități din țară în domeniul detectării minciunilor până la mijlocul anilor 1950 au încetat, Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești devenind singura instituție din Japonia, care a continuat cercetările în perspectiva aplicării poligrafului în activitatea organelor de aplicare a legii.

În 1953 Institutul Național de Cerceta-

re a Științelor Polițienești a început instruirea specialiștilor poligrafologi pentru structurile polițienești.

La etapa inițial, primele poligrafe au fost importate din SUA, dar la scurt timp, în 1955, două firme japoneze au lansat producția acestor dispozitive.

Începutul utilizării pe scară largă a testărilor cu aplicarea poligrafului în Japonia este considerat anul 1956, atunci când departamentele de poliție ale prefecturilor țării au început treptat să fie dotate cu poligrafe fabricate în Japonia.

În primul an de activitate, poligrafologii japonezi au efectuat 51 testări.

Începând cu 1969, rezultatele testărilor cu aplicarea poligrafului au fost acceptate de instanțele judecătorești în calitate de mijloc material de probă.

În 1968, Curtea Supremă a Japoniei a acceptat pentru prima dată un raport de expertiză cu privire la rezultatele unui test cu aplicarea poligrafului ca mijloc material de probă și, de atunci, se atestă o multitudine de cazuri în practica judiciară a țării.

La începutul anilor 1970, Japonia adoptă restricții în ceea ce privește utilizarea poligrafului. Se exclude testările persoanelor:

- care sânt sub influența alcoolului sau drogurilor;
- care suferă de boli mintale;
- care au contraindicații medicale (de exemplu, hipertensiune arterială).

Candidații pentru instruirea în cadrul Institutului Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei sânt selectați printre absolvenții facultăților de psihologie sau drept.

În mai 1971, Biroul de Investigații Criminale al Agenției Naționale de Poliție din Japonia a introdus primul standard la nivel național pentru testarea cu poligraful, care era obligatoriu în toată țara. Acest standard stabilește:

- Testarea cu aplicarea poligrafului este parte componentă a procesului penal;
- Cerințe față de calificarea poligrafologului (în special, au fost introduse standarde de calificare pentru examinatorii poligraf);
- Cerințele cu privire la persoana care urmează să fie testată și metodele utilizate;
- Controlul efectuat de către Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Ja-

poniei cu privire standarde și dotarea cu aparate poligraf a organelor polițienești ;

- Procedura și modalitatea prezentării rezultatelor testului poligraf efectuat.

La diferite etape ale evoluției tehnicii poligraf, oamenii de știință au încercat să doteze poligraful cu senzori ce ar înregistra până la 19 indicatori.

La ora actuală un sistem poligraf computerizat modern înregistrează 5 - 7 indicatori fiziologici individuali, dezvoltarea ulterioară a poligrafului urmărește creșterea acurateții indicatorilor înregistrați și îmbunătățirea metodologiei de aplicare .

Pentru ca rezultatele obținute ca urmare a testării poligraf să fie acceptate de instanță în calitate de mijloc material de probă, Curtea Supremă a Japoniei (Curtea Supremă a Japoniei - cea mai înaltă instanță din Japonia cu puteri de control judiciar și responsabilitate pentru administrarea judiciară și formare juridică) a impus următoarele cerințe obligatorii:

1. Testarea se va efectua cu un dispozitiv (poligraf) standardizat;
2. Se va utiliza metodologia aprobată și stabilită de statul japonez;
3. Testarea va fi efectuată de un specialist-poligrafolog atestat;
4. Starea psihică și fiziologică a persoanei testate trebuie să corespundă cerințelor legale;
5. Rezultatele testării cu aplicarea poligrafului trebuie să fie clare și concludente.

La începutul anilor 1970 companiile producătoare japoneze au produs mai multe modele de poligraf, unul din ele prezintă un interes deosebit, prin faptul că a făcut posibilă înregistrarea reacțiilor persoanei testate pe o parte a benzii grafice a poligrafului, și pe partea din spate a acesteia (echipată cu un dispozitiv special dotat cu un strat magnetic) răspunsurile persoanei testate precum și întrebările specialistului poligrafolog.

În 1973, angajații Institutului Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei au analizat rezultatele obținute în urma utilizării sistemelor poligraf în țară. Deși au trecut aproape 50 de ani de atunci, o serie de observații și concluzii făcute de specialiști sunt de interes și actualitate și astăzi.

În special, s-a observat că, factorii ce influențează aplicabilitatea și numărul testărilor se

referă la :

- Atitudinea față de această metodă de către conducerea și angajații departamentelor de poliție ale prefecturilor. Din 47 de prefecturi ale Japoniei, pe larg testările cu aplicare a poligrafului s-au petrecut în 10 din ele. Statistic 2/3 din toate testările din Japonia revin celor 10 prefecturi menționate;

- Experiența poligrafologului și calificarea acestuia. Cantitativ, poligrafologii cu experiență de peste 15 ani au efectuat în perioada de referință de 1,9 ori mai multe testări în comparație cu poligrafologii cu experiență de până la 9 ani;

- Specialiștii angajați în regim (full-time) au avut un randament mai mare în comparație cu angajații cu implicare periodică.

De asemenea:

- 2/3 din testările efectuate de către poligrafologii japonezi se referea la diferite tipuri de furt, cele mai dese fiind furturi din magazine;

- Cu cât gradul intelectual al persoanei testate este mai înalt, cu atât reacțiile psiho-fiziologice sânt mai expresive și testarea are un „nivel de dificultate mai mic”;

- Testarea unei persoane cu un grad de sănătate redus este mai dificilă decât testarea unei persoane perfect sănătoase;

- Conlucrarea cu anchetatorii și cunoașterea în detalii a materialelor cauzei cercetate este o condiție indispensabilă pentru desfășurarea cu succes a testării poligraf.

În a doua jumătate a anilor 1970, în Japonia, au fost efectuate anual 4600-4800 de teste poligraf, marea majoritate a acestor teste au fost efectuate de către specialiștii poligrafologi angajați în organele polițienești în cauze cercetate de poliție. De asemenea au fost efectuate testări poligraf și la solicitarea Ministerului Serviciilor Poștale, precum și Forțelor de Autoapărare (Ministerul Apărării) a Japoniei.

La acea perioadă în Japonia activau peste 100 poligrafologi. Pregătirea specialiștilor avea loc la Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei.

În 1971, Departamentul de Poliție al Prefecturii Nara a analizat 1.889 de teste poligraf efectuate și a constatat că 1.063 persoane au declarat informații false, iar 932 dintre ele (87,6%) au fost de acord binevoi să facă declarații de recunoaștere a vinovăției.

Considerăm că, o rată foarte înaltă de recunoaștere benevolă a faptei săvârșite se datorează unei culturi sociale foarte înaltă a japonezilor. Rata de recunoaștere a vinovăției în Republica Moldova este de 15-20% din numărul total al persoanelor testate.

Două decenii mai târziu, Agenția Națională a Poliției (National Police Agency) din Japonia, în 1990 a efectuat un studiu similar și a obținut date similare: din 1697 de persoane testate cu un poligraf, 1319 (77,7%) persoane au recunoscut că au comis infracțiuni și 1428 (84,1%) au fost acuzați de poliție și ulterior condamnați.

La începutul secolului XXI, în 47 de departamente de poliție din prefecturile Japoniei, aproximativ 70 de examinatori de poligraf activau în laboratoarele de criminalistică, 2/3 din laboratoare fiind dotate cu camere special echipate pentru efectuarea testelor poligraf.

Considerăm că, diferența conceptuală între utilizarea unui poligraf în Japonia *vis a vis* de utilizarea poligrafului în Statele Unite este că specialiștii japonezi consideră testarea cu aplicarea poligrafului un test psiho-fiziologic pe timp ce poligrafologii americani consideră testarea ca o metodă specială a audierii/interogării unei persoane.

În situațiile când într-o cauză se decide să fie utilizat poligraful, unitatea de poliție se adresează șefului laboratorului criminalistic, care la rândul sau delegă un poligrafolog în acest sens.

Specialistul poligrafolog face cunoștință cu materialele dosarului și în funcție de necesitate se va deplasa la locul săvârșirii infracțiunii ulterior va forma setul de întrebări care va face parte a bateriei de teste aplicate la testare.

Considerăm că, o analiză a caracteristicii de personalitate ale autorului unei infracțiuni, ținându-se cont de cercetarea câmpului infracțional, tipurile variate de personalități existente, datele statistice ale faptelor similare precum și a modului de operare este extrem de importantă la formarea bateriei de teste pentru testarea cu aplicarea poligrafului.

O trăsătură distinctivă, specifică metodologiei aplicate de poligrafologii japonezi este că ei folosesc ca stimuli externi imagini, desene, fotografii, hărți, grafice, etc.

Astfel, potrivit poligrafologilor japonezi, este imposibil să se efectueze un test poligraf într-o zi. Pregătirea unei testări durează 2-3 zile.

În Japonia, testarea cu aplicarea poligrafului se efectuează doar după obținerea consimțământului, care de obicei se obține la etala pre-test.

Rare ori testarea se va petrece după arestarea persoanei, deoarece poliția japoneză are obligația să informeze persoana ce urmează a fi arestată cu circumstanțele săvârșirii infracțiunii în care este suspectat, circumstanțe extrem de valoroase pentru petrecerea testării.

Testarea cu aplicarea poligrafului, în funcție de volumul sarcinilor dispuse, poate dura până la 4 ore. La formarea bateriei de teste se va ține cont de faptul că întrebările cheie trebuie să fie repetate în cel puțin 3 seturi de întrebări.

Este caracteristic pentru Japonia faptul că:

- Nu se petrec testări în domeniul privat.

Datorită caracteristicilor naționale și culturale ale japonezilor, se prezumă că se stabilește un nivel ridicat de încredere între angajator și personalul muncitor și ele sânt similare celor din familie. În această ordine de idei se consideră, a fi de neconceput să supui un viitor sau actual angajat unei astfel de proceduri jignitoare și înjositoare ca un test poligraf.

- Testarea cu aplicarea poligrafului se aplică doar în cadrul procesului penal.

Se atestă lipsa totală a testărilor poligraf în domeniul selecției cadrelor (screening) în domeniul public, problemelor de conformitate și integritate.

- Poligrafologii japonezi nu folosesc tehnica întrebărilor de control.

Aceste metode de lucru sânt dezvoltate și aplicate pe larg de către poligrafologii americani și ruși.

- Poligrafologii japonezi aplică metoda de detectare a informațiilor ascunse.

Considerăm că, această metodă este foarte rezultativă la etapa aplicării poligrafului pentru stabilirea și/sau verificarea circumstanțelor săvârșirii infracțiunii în faza de urmărire penală. În activitatea specială de investigații este recomandabilă metoda screening.

În practica poligrafologilor sau atestat doar câteva situații când au fost folosită tehnica întrebărilor de control, dar aceasta a avut ca scop stabilirea nevinovăției unei persoane sau stabilirea neapartenenței persoanei suspect la fenomenul infracțional.

La ora actuală în Japonia:

- În organele polițienești activează 95 poligrafologi calificați, care petrec 5000-6000 testări anual.

- Pregătirea specialiștilor poligrafologi are loc la Institutul Național de Cercetare a Științelor Polițienești a Japoniei în 3 etape: nivelul de bază (3 luni), nivelul superior (20 zile) și etapa specializată (10 zile).

- Cadrul legal a testărilor cu aplicarea poligrafului este guvernat de decizia Curții Supreme a Japoniei, adoptată în 1968.

- Rezultatele obținute ca urmare a testării poligraf sânt considerate ca mijloc material de probă în instanțele judecătorești ale Japoniei.

Generalizând, conchidem că modelul și metodologia japoneză a aplicării poligrafului utilizat de către Biroul de Investigații Criminale al Agenției Naționale de Poliție din Japonia are o aplicabilitate extinsă în comparație cu organele polițienești din alte țări ale lumii, fiind un instrument care contribuie la un randament ridicat la descoperirea infracțiunilor. La ora actuală, Japonia are un indice al criminalității foarte scăzut, plasându-se pe locul 130 din 137.

Referințe bibliografice

1. Ioan Bus – “Psihodetectia comportamentului simulat”, Ed. Ingram, Cluj-Napoca, 2000.
2. T.Butoi, Alexandru Butoi, Ioana-Theodora Butoi – “Psihologia comportamentului criminal- investigarea duplicitatii suspectilor in interogatoriul judiciar”, Ed. Enmar, Bucuresti, 1999.
3. Tudorel Butoi – “Crima sub lupa detectorului de minciuni”, Edit Press “Mihaela” S. R. L., Bucuresti, 1997.
4. Constantin Georgiade – “Originile magice ale minciunii si geneza gandirii”, Imprimeria nationala, Bucuresti, 1938.
5. Mircea Miclea – “Stres si apărare psihică”, Ed. Presa Univestitara Clujeana, Cluj-Napoca, 1997.
6. Андреева О. И. Проблемы психофизиологического исследования: криминалистический аспект // Вестн. Том. гос. ун-та. – 2014. – № 389. – С. 158–161.
7. Rev. “Time”, articolul “The fine art of cateling liars; a quick know-to-course for those who are frequently deceived”, de John Leo, aprilie 22, 2000

Despre autori

Iurie ODAGIU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
prim-prorector pentru studii
și managementul calității
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: criminalistic@gmail.com*

Andrei LUNGU

*masterand,
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: andrei.lungu@mai.gov.md*

УДК 355.9

DOI 10.5281/zenodo.5578006

КОММУНИКАЦИЯ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ СКАНДИНАВСКОЙ МОДЕЛИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И ПОРЯДКА ПРИ ПРОВЕДЕНИИ МАССОВЫХ МЕРОПРИЯТИЙ

Алексей УЛЬЯНОВ,
кандидат юридических наук, доцент
Александр НИКОЛАЕВ,
кандидат политических наук, доцент
Евгений БАХЧЕВАН

Статья посвящена проблеме коммуникации как составляющей скандинавской модели обеспечения общественной безопасности и порядка во время массовых мероприятий. Выявлены доктринальные подходы к определению таких понятий как: «деэскалация», «коммуникация», «дифференциация», «полиция диалога». Сделан вывод, что одним из ключевых компонентов скандинавской модели является коммуникация, предполагающая налаживание диалога между полицией и организаторами и участниками массовых мероприятий.

Проведен анализ международно-правовых актов и законодательства Украины в сфере общественной безопасности и порядка, сделан вывод о необходимости совершенствования национального законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: Конституция, закон, полиция, собрания, правоохранительные органы, скандинавская модель.

COMMUNICATION AS A COMPONENT OF THE SCANDINAVIAN PUBLIC SECURITY MODEL AND ORDER IN THE CONDUCT OF MASS EVENTS

Alexei ULIANOV,
PhD, Associate Professor
Alexandr NICOLAEV,
PhD student
Evgheniy BAHCEVAN,

The article is devoted to the issue of communication as a component of the Scandinavian model of ensuring public safety and order during mass events. Doctrinal approaches to the definition of such concepts as: “de-escalation”, “communication”, “differentiation”, “Police of dialogue” are revealed. It is concluded that one of the key components of the Scandinavian model is communication, which involves establishing a dialogue between the police and the organizers and participants of mass events.

The analysis of international legal acts and legislation of Ukraine in the field of public safety and order, the conclusion about the need to improve national legislation in this area.

Keywords: Constitution, law, police, assemblies, law enforcement agencies, Scandinavian model.

Одним из основополагающих прав граждан Украины и многих стран мира, кото-

рые закреплено в Конституции, есть право на мирные собрания. Еще в 1948 году во Всеобщей декларации прав человека было закреплено право на свободу мирных собраний [1].

В Украине право граждан на мирные собрания закреплено в ст.39 Конституции, согласно которой граждане имеют право собираться мирно, без оружия, проводить собрания, митинги, походы и демонстрации, о проведении которых заблаговременно уведомляются органы исполнительной власти или органы местного самоуправления.

Ограничение относительно реализации этого права может устанавливаться судом в соответствии с законом и только в интересах национальной безопасности и общественного порядка - с целью предотвращения беспорядков или преступлений, для охраны здоровья населения или защиты прав и свобод других людей [2].

Во многих странах мира приняты соответствующие нормативно-правовые акты, которые прописывают четкий механизм реализации гражданами права на мирные собрания. В Украине такой закон отсутствует, что не способствует реализации права граждан в указанной сфере. Кроме того, отсутствие четкого механизма по организации и проведению массовых мероприятий усложняет действия полиции по организации охраны общественного порядка при их проведении.

Укрепление гарантий прав граждан в сфере общественного порядка зависит не только от обновления законодательства, но и от усовершенствования: а) организационной структуры полиции; б) повышение квалификации сотрудников этих органов; в) технического, материального и психологического обеспечения; г) внедрение положительного международного опыта в национальную практику.

Каждое из указанных направлений, от которого зависит повышение эффективности деятельности органов национальной полиции по охране и защите прав граждан в сфере общественного порядка, имеет важное значение, однако их реализация для достижения высоких результатов должна происходить комплексно.

Важное значение для внедрения новых практик по охране общественного порядка, взаимодействия национальной полиции с государственными и общественными институтами в этой сфере имеет изучение международного опыта деятельности правоохранительных

органов и возможности его внедрения в национальной практике. Изучение и внедрение международного опыта может происходить как через реализацию программ академической образовательной и научной мобильности представителями высших учебных заведений Украины и зарубежных стран, так и благодаря сотрудничеству Министерства внутренних дел Украины, Национальной полиции Украины с соответствующими правоохранительными органами зарубежных стран.

В отечественной научной литературе анализу вопроса реализации гражданами права на проведение мирных собраний в последнее время уделяется значительное внимание, поскольку его реализация является важным условием существования гражданского общества и демократических основ государственного строя. В разные годы исследованием этого проблемного вопроса занимались такие ученые, как: Т.И. Гудзь, М.М. Денисова, А. С. Денисова, А.Ю. Дрозд, В.В. Заросило, А.В. Колесник, Р.А. Куйбида, М.И. Логвиненко, С.М. Мищенко, О.Б. Онишко, В.Д. Остапенко, В. Полищук, Э.Е. Регушевский, М.И. Смокович, В.А. Скомаровский, Р.Б. Тополевская, А.В. Тронько, А.Е. Шевченко. и другие.

Среди актуальных научных исследований отечественных ученых посвященных реализации права граждан на мирные собрания следует отметить исследования С.М. Онищенко относительно административно-правового обеспечения права на мирные собрания, в котором автор констатирует, что с учетом глобализационных процессов в современном мире международные правовые стандарты приобретают обязательные составляющие признаки эффективной правовой системы. Целесообразность ратификации международных стандартов по обеспечению права на мирные собрания на государственном уровне, прежде всего стандартов европейского сообщества, обусловлено евроинтеграционными стремлениями Украины [3, с.175].

Особое внимание со стороны органов Национальной полиции уделяется внедрению лучших европейских практик по обеспечению общественной безопасности и порядка во время проведения мирных собраний. Актуальным направлением обеспечения общественной безопасности и порядка во время проведения

массовых мероприятий является внедрение в деятельности органов и подразделений Национальной полиции Украины скандинавской модели, построенной на опыте таких стран, как Швеция, Дания, Норвегия.

Вопросами управления и руководства силами полиции во время проведения массовых мероприятий в соответствии с скандинавской моделью охраны общественного порядка и безопасности занимались такие ученые, как: А.Е. Крищенко, Н. Д. Туз, Н. А., Московчук, Д. В. Цуркан, А. Аданг, А. Бинерт, Т. Цезарь, И. Чеппел, М. Гамильтон, Э. Хендрикс, С. Джарман, А. Конце, С. Мисич, А. Осси и многие другие.

Принципиальным для налаживания постоянного диалога с общественностью на паритетных началах является обеспечение открытости и прозрачности процессов принятия решений, деятельности властных структур и общественных организаций. Прозрачная, открытая власть призвана должным образом обеспечивать диалог с общественностью на всех этапах принятия решений и постоянный доступ к информации о деятельности органов государственной власти и ее должностных лиц в соответствии с нормами действующего законодательства. В свою очередь, надлежащая осведомленность способствует сознательному участию граждан в процессе принятия решений, предоставляет возможности для обоснованного ответа и рационального влияния общественности на государственные решения. Таким образом именно взаимодействие власти и общества через открытую многоканальную коммуникацию открывает уникальные возможности нахождения оптимальных путей для решения имеющихся проблем [4, с.36].

Следует обратить внимание, что при характеристике скандинавской модели в научных исследованиях ключевой составляющей выделяется именно коммуникация.

А.Е. Крищенко исследуя вопросы административно-правового статуса руководителя территориального органа национальной полиции в сфере обеспечения общественной безопасности и порядка отмечает, что скандинавская модель основывается на изучении психологии толпы и коммуникации. Она предусматривает предупреждение насилия во время массовых мероприятий путем постоянной

коммуникации с участниками мероприятия, дээскалации, осведомленности с ситуацией, тщательного планирования и анализа рисков [5, с.188].

Д.В. Цуркан исследуя вопросы работы групп коммуникации во время проведения массовых мероприятий, акцентирует внимание на том, что скандинавская модель охраны общественного порядка предусматривает предупреждение насилия во время массовых мероприятий (митингов, демонстраций, спортивных мероприятий и т.д.) путем постоянного общения с толпой, тщательного планирования и анализа рисков [6, с. 302].

На важную роль коммуникации полиции при проведении массовых мероприятий, обратил внимание, ведущий советник КМЕС по вопросам охраны общественного порядка Патрик Йохансон. Среди четырех составляющих скандинавской модели охраны общественного порядка во время проведения массовых мероприятий, он акцентировал внимание на необходимости постоянного диалога с организаторами мероприятия и собственно участниками массового собрания [7].

Особенности скандинавского подхода обеспечения общественной безопасности и порядка очертила специалист КМЕС Изабель Торен, которая отметила, что скандинавская модель предусматривает предупреждение насилия во время массовых мероприятий путем постоянного общения с толпой, тщательного планирования и анализа рисков, она также подчеркнула, что одним из основных принципов модели является дээскалация: осведомленность правоохранителей с ситуацией, их коммуникация с участниками мероприятия, дифференциация участников и содействие проведению мирных собраний без препятствования реализации демократических прав и свобод граждан [8].

Из приведенного очевидно, что одним из ключевых компонентов скандинавской модели выступает коммуникация, которая предусматривает налаживание диалога полиции как с организаторами, так и с участниками массовых мероприятий.

С целью внедрения в практическую деятельность скандинавской модели охраны общественного порядка во время проведения массовых мероприятий министерством вну-

тренних дел утверждена соответствующая Концепция, в которой защита прав человека и уважение его достоинства является основной задачей полиции. Внедрен новый подход при исполнении служебных обязанностей работниками полиции, который направлен не на контроль, а на оказание услуг, то есть содействие в реализации гражданами их прав на мирные собрания. Такой подход кардинально меняет тактику деятельности полиции по обеспечению общественной безопасности и порядка при проведении массовых мероприятий предусматривая уход от реактивного поведения на проактивное. Такая модель поведения требует новых подходов к организации и проведению массовых мероприятий.

Для того чтобы реализовать такую модель, на наш взгляд, деятельность полиции должна основываться на следующих принципах:

Во-первых, знание. Владение достоверной информацией о предстоящих массовых мероприятиях, об организаторах, участниках, цель мероприятия, возможные риски, позволяет полиции понять интересы и цели участников массового мероприятия и способствовать удовлетворению ими своих законных прав. Информация должна собираться до проведения мероприятия, во время его проведения и после его окончания. Владение информацией на каждой стадии массового мероприятия позволит провести детальный анализ деятельности полиции с целью выявления ошибок и недопущения их при проведении последующих массовых мероприятий.

Во-вторых, содействие. Содействие, принцип, который, по нашему мнению, лежит в основе проактивного метода деятельности полиции. Относительно массового мероприятия, проактивный метод действий заключается в том, что полиция пытается способствовать организаторам и участникам собрания в достижении их законных целей еще на стадии подготовки к проведению такого мероприятия. Способствуя проведению мирного собрания, полиция не только предотвращает возникновение напряжения, но и пользуется поддержкой участников в обеспечении общественного порядка в ходе мероприятия.

В-третьих, дифференциация. Дифференциация - принцип, в основе которого, по

нашему мнению, лежит психологическая готовность работников полиции к обеспечению общественной безопасности и порядка при проведении массовых мероприятий, то есть при наличии большого количества граждан. Именно умение выделять из основной массы участников мероприятия тех, кто провоцирует на неправомерные действия, а не относиться ко всем участникам мероприятия как к потенциальным правонарушителям, позволит полиции получить поддержку со стороны большинства, если она будет убеждена в том, что полиция относится к ним как к законопослушным гражданам, а не как к тем, кто провоцирует на нарушение закона. В таком случае законопослушное большинство может стать на сторону полиции и поддержать ее в обеспечении правопорядка.

Недифференцированное ограничения полиции может привести к тому, что группы, которые изначально не имели целью конфликта, сблизятся с другими более конфликтными группировками в толпе и стать более враждебными полиции [9].

В-четвертых, коммуникация. Полиция должна осуществлять активную коммуникацию для установления связи (дружеских отношений) с участниками мероприятия и создание фундамента для предотвращения конфликта в будущем.

Как справедливо отмечает С.В. Венидиктов, диалог способствует формированию личностных компетенций участников, в первую очередь, гласного выражения своей позиции. Такая практика позволяет индивидам превратиться в более активных и влиятельных участников сообществ, создает условия для значительных социальных изменений. В результате образуется новое понимание проблемы и новые подходы к ее решению [10, с.37].

Даже до мероприятия может быть полезно договориться с организаторами о том, как будут достигнуты их законные цели, какие меры будут приняты в случае возникновения непредвиденных ситуаций, конфликта и как организаторы и полиция будут работать над реализацией целей толпы при таких обстоятельствах [9].

В Концепции акцентировано внимание на осуществлении взаимодействия полиции с организаторами и участниками массовых ме-

роприятий на всех стадиях подготовки и проведения мероприятий, в частности, силами «полиции диалога», заключающийся в налаживании эффективной коммуникации между полицией, организаторами массовых мероприятий и их участниками для минимизации возникновения рисков и конфликтных ситуаций во время массовых мероприятий, основанной на принципах:

- взаимного уважения и доверия полиции и населения;

- обеспечение реализации и соблюдения законных прав и свобод граждан; защиты прав человека и уважения его достоинства во время массовых мероприятий.

Именно с целью реализации Концепции была создана «полиция диалога» конечной точкой в работе которой по обеспечению общественной безопасности во время массовых мероприятий главным была не сила, а диалог. Задача полиции сближения граждан, участников массовых мероприятий и ведения диалога. Главный инструмент - слово, а не сила.

Когда происходит двустороннее мероприятие, полицейские-переговорщики должны организовать эффективную коммуникацию между всеми участниками с целью договориться о недопущении провокаций и эскалации конфликта еще на подготовительном этапе [11]. В ситуации, когда контрольный акцент деятельности полиции в ходе массового мероприятия смещается на предоставление помощи гражданам, в реализации их конституционных прав на мирные собрания достигается на наш взгляд две цели:

Во-первых, полиция реализует один из основополагающих принципов деятельности полиции, закрепленный в Законе Украины «О Национальной полиции» - предоставление услуг;

Во-вторых, укрепляется доверие между гражданами и правоохранителями, ведь полиция диалога способствует мирному сосуществованию политических оппонентов в общинах поскольку упомянутое подразделение постоянно контактирует с местными организациями, общается с активистами и помогает им налаживать сотрудничество с властью. Такое общение, на наш взгляд, создает эффективные и безопасные условия и снижает риск возникновения насилия во время мирных со-

браний. Через диалог граждане сближаются, находят общее, а не то, что разъединяет, имеют возможность решать конфликты ненасильственным путем.

С.М. Онищенко отмечает, что скандинавская модель обеспечения безопасности и порядка во время массовых мероприятий позволит повысить уровень доверия граждан к полиции и улучшить эффективность работы полиции в направлении подготовки и реализации ключевых реформ, направленных на качественное обеспечение уровня безопасности граждан Украины [3, с.171].

Анализируя указанные принципы, можно сделать вывод о том, что успешная реализация первых трех (знания, содействие, коммуникация) зависят от наличия механизма реализации прав граждан на мирные собрания. Как уже было отмечено, кроме конституционного закрепления прав граждан на мирные собрания, в большинстве стран мира приняты нормативно-правовые акты, в которых прописан порядок организации и проведения массовых мероприятий.

Так, в Швеции вопрос о проведении массовых мероприятий закреплен как в Конституции, так и в других нормативных актах. Для проведения массового мероприятия необходимо за семь дней до его проведения подать заявление в орган местного самоуправления, который предоставляет разрешение на проведение такого мероприятия. Поскольку охрана общественного порядка во время проведения массового мероприятия возложена на полицию, орган местного самоуправления перед тем как разрешить его проведение, консультируется с полицией. И только после проверки указанных в заявлении фактов полиция уведомляет органы местного самоуправления о возможности проведения массового мероприятия.

В большинстве стран СНГ приняты законы, которые содержат механизм реализации права граждан на мирные собрания.

Так, правовое регулирование свободы мирных собраний в Республике Молдова предусмотрено в статье 40 Конституции, согласно которой митинги, демонстрации, манифестации, шествия или любые иные собрания являются свободными и могут организовываться и проводиться только мирно и без какого бы

то ни было оружия. [12]. С целью выполнения предписаний Конституции, 22 февраля 2008 года принят Закон «О собраниях» [13] согласно которому заявление на проведение массового мероприятия подается в письменной форме не позднее чем за 5 дней до проведения мероприятия.

В соответствии с Законом Республики Казахстан о порядке организации и проведения мирных собраний, [14] заявление об их проведении подается в письменной форме местному исполнительному органу на бумажном носителе или в форме электронного документа, удостоверенного посредством электронной цифровой подписи, в срок не позднее чем за пять рабочих дней до дня его проведения.

Следует отметить, что в нормативно-правовых актах большинства стран европейского союза и других стран СНГ также указаны сроки подачи заявления на проведение массового мероприятия, и хотя в разных странах они разные, главным выступает то, что они закреплены на законодательном уровне.

Именно закрепление в нормативно-правовых актах срока подачи заявления на проведение массового мероприятия и поступления заблаговременного уведомления в органы полиции об их проведении, позволяет реализо-

вывать такие составляющие скандинавской модели как знания (сбор информации), коммуникацию и содействие, дает возможность качественно подготовиться к обеспечению общественного порядка при проведении массового мероприятия.

Отсутствие в Украине нормативно-правового акта, который регулировал бы проведение массовых мероприятий, приводит к тому, что информация о массовом мероприятии поступает в полицию не всегда своевременно, что затрудняет сбор необходимой информации о том или ином мероприятии.

Подводя итог можно отметить, что сущность скандинавской модели охраны общественного порядка во время проведения массовых мероприятий заключается в переходе от реактивной модели поведения сотрудников полиции к проактивной, направленной на предупреждение насильственных действий путем постоянного общения с участниками массового мероприятия. Для реализации гражданскими конституционных прав на мирные собрания, с целью надлежащей организации и осуществления охраны общественной безопасности и порядка полицией, необходимо принять нормативно-правовой акт, в котором был бы прописан механизм организации и проведения массовых мероприятий.

Литература

1. Загальна декларація прав людини. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 28.09.2021).
2. Конституція України [Текст]. – К. : КМ, 2013. 96 с.
3. Онищенко С. Адміністративно-правове забезпечення права на мирні зібрання. Кандидатська дисертація. Київ, 2019 р., 209 с.
4. Мамонтова Е.В. Діалог держави і суспільства як конструктивна форма політичної участі. //Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством: матеріали наук. – практ. конф. 28 квітн 2016 р. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. - С. 35 – 39.
5. Крищенко А.Є. Адміністративно-правовий статус керівника територіального органу національної поліції у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. Кандидатська дисертація. Київ, 2019р., - 255 с.
6. Цуркан Д. В. Робота груп комунікації під час проведення масових заходів. Актуальні питання забезпечення публічної безпеки: зб. наук. доп.- Маріуполь, 2018. С.302-304.
7. Про скандинавський підхід до охорони громадського порядку і налагодження діалогу працівниками поліції, про «Євробачення» та інше — інтерв'ю з Патріком Йохансеном, провідним радником КМЄС з питань охорони громадського порядку URL: <https://www.euam-ukraine.eu/ua/news/opinion/the-scandinavian-approach-to-public-order-policing-dialogue-eu>

- rovision-and-more-interview-with-patrik-johansen-euam-lead-adviser-in-public-order/.) (посещен 28.09.2021).
8. Українські правоохоронці вивчають скандинавську модель забезпечення публічної безпеки. Єдиний портал органів системи МВС України. Департамент комунікації МВС України/ https://mvs.gov.ua/ua/news/10826_Ukrainski_pra_voohoronci_vivchayut_skandinavsku_model_zabezpechennya_publichnoi_bezpeki_FOTO.htm/. (дата звернення 28.09.2021).
  9. Reicher, S., Stott, C., Cronin, P. and Adang, O. (2004), «An integrated approach to crowd psychology and public order policing», *Policing: An International Journal*, Vol. 27 No. 4, pp. 558-572. <https://doi.org/10.1108/13639510410566271>
  10. Венидиктов С.В. Делиберативный диалог и гражданское образование в США [Текст] С.В. Венидиктов//Гражданское образование: сущность, проблемы, перспективы: материалы научно-практической конференции.-М: Издатель Воробьев А.В., 2014. С.36-37.
  11. Фацевич О. Основний концепт роботи «поліції діалогу» – комунікація та зменшення демонстрації сили під час масових заходів [Текст]. Урядовий портал. <https://www.kmu.gov.ua/news/osnovnij-koncept-roboti-policiyi-dialogu-komunikaciya-ta-zmen-shennya-demonstraciyi-sili-pid-chas-masovih-zahodiv-oleksandr-facevich>. (дата звернення 28.09.2021).
  12. Конституция Республики Молдова от 1994 г. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ru (посещен 28.09.2021).
  13. О собраниях: Закон Республики Молдова от 22.02.2008 <https://www.legislationline.org/download/id/8931/file/Moldova-%20On%20Assemblies.pdf> (посещен 28.09.2021).
  14. Закон Республики Казахстан від 25.05.2020 р. «Про порядок організації і проведення мирних зборів у Республіці Казахстан». https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z2000000333/z20_333.htm. (дата звернення 28.09.2021).

Despre autori

Алексей УЛЬЯНОВ

кандидат юридических наук, доцент,
профессор кафедры тактико-специальной,
огневой и физической подготовки
Одесского государственного университета
внутренних дел

Александр НИКОЛАЕВ

кандидат политических наук, доцент,
доцент кафедры тактико-специальной,
огневой и физической подготовки
Одесского государственного университета
внутренних дел

Евгений БАХЧЕВАН

старший преподаватель кафедры тактико-
специальной, огневой и физической
подготовки Одесского государственного
университета внутренних дел

CZU 343.294(478)

DOI 10.5281/zenodo.5578018

INSTITUȚIA REABILITĂRII ÎN LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Veaceslav URSU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Articolul este dedicat analizei instituției reabilitării în calitate de garanție oferită persoanelor intrate în conflict cu legea penală, având calitatea de bănuț, învinut, inculpat sau condamnat, reabilitare garantată prin prevederile art. 110-112 CP al RM, inclusiv, sunt analizate normele de procedură penală, cuprinse în CPP al RM relevante problemei cercetate.

Cuvinte-cheie: reabilitare, reabilitare de drept, reabilitare judecătorească, antecedente penale, scoaterea de sub urmărire penală, încetarea urmăririi penale.

REHABILITATION INSTITUTION IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Veaceslav URSU,
PhD, Associate Professor

The article is dedicated to the analysis of the rehabilitation institution as a guarantee offered to persons in conflict with the criminal law, having the quality of suspect, accused, convicted or convicted, rehabilitation guaranteed by the provisions of art. 110-112 CP of the Republic of Moldova, inclusive, the norms of criminal procedure are analyzed, contained in the CPC of the Republic of Moldova relevant to the investigated issue.

Keywords: rehabilitation, legal rehabilitation, judicial rehabilitation, criminal record, removal from criminal prosecution, cessation of criminal prosecution.

Introducere. Legislația penală a RM în vigoare a RM servește drept bază de a examina instituția reabilitării în calitate de fenomen juridic. În același timp, practica aplicării prevederilor legale în materia vizată și analiza detaliată a acestora ne indică faptul că este timpul să se determine esența juridică a instituției reabilitării, apartenența sa ramurală, adică este necesar ca la nivel teoretic să fie clarificate un șir de chestiuni juridice de esență, de care vor depinde nu doar dezvoltarea doctrinei juridice, ci și dezvoltarea și perfecționarea legislației cu privire la reabilitare, precum și practica aplicării acesteia, inclusiv – rezolvarea chestiunilor ce țin de aspectele procesuale, care în legislația procesual-penală a RM sunt reflectate parțial.

Conform DEX-ului limbii române, prin „reabilitare” se înțelege „acțiunea de a (se) reabilita și rezultatul ei; act juridic prin care cineva este repus în drepturile personale pierdute (în urma

unei condamnări); a repune în drepturile de care a fost lipsit; a-și recăpăta prestigiul știrbit, buna reputație.

Dicționarul de drept penal definește reabilitarea drept „cauză generală de încetare a consecințelor juridice (decăderi, interdicții, incapacități) ce decurg dintr-o condamnare, dând posibilitate foștilor condamnați să se integreze și pe plan juridic în societate [6, 340].

Similar definesc noțiunea reabilitării autorii comentariului Codului penal al RM, care prin „reabilitarea unui fost condamnat” înțeleg „reintegrarea socială completă a acestuia, prin înlăturarea pentru viitor a tuturor incapacităților și interdicțiilor ce decurg în general dintr-o hotărâre a unui organ judiciar și prin repunerea lui, în plan moral și social, în situația pe care o avea înainte de condamnare sau liberare de răspundere penală [7,232].

Conform alin. (2) art.112 CP al RM, reabilitarea anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de antecedentele penale. Iar în conformitate cu art. 110 CP al RM, antecedentele penale reprezintă o stare juridică a persoanei, ce apare din momentul rămânării definitive a sentinței de condamnare, generând consecințe de drept nefavorabile pentru condamnat până la momentul stingerii acestora sau reabilitării.

Prin urmare, reabilitarea poate fi de drept și judecătorească.

Reabilitarea de drept – reabilitarea care operează automat, *ope legis*, sau stingerea antecedentelor penale, în virtutea legii, atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de aceasta (art. 111 CP alin. RM). Conform alin. (3) art.111 CP al RM, stingerea antecedentelor penale anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de acestea, prevedere similară celei enunțate și la alin. (2) art. 112 CP al RM invocate de către noi în textul anterior.

Reabilitarea judecătorească – reabilitarea pronunțată de instanța de judecată la cererea celui interesat, în cazurile în care nu operează reabilitarea de drept. Și în acest caz, legea penală prevede un șir de condiții pe care trebuie să le îndeplinească solicitantul reabilitării.

Analizând prevederile legii penale a RM (art. 110-112 CP al RM), consacrate instituției reabilitării, deducem că aceasta vizează doar persoanele care au săvârșit infracțiuni prevăzute de CP al RM, au fost recunoscute vinovate de săvârșirea infracțiunilor imputate, au fost trase la răspundere penală, iar ulterior li s-a aplicat o pedeapsă penală, printr-o hotărâre de judecată rămasă definitivă, iar în cazul reabilitării judecătorești – care au executat pedeapsa aplicată (art. 64, 66 CPP al RM).

Pornind însă de la esența și conținutul termenului „reabilitare”, lista subiecților care ar urma să beneficieze de dreptul respectiv poate fi completată. Aici ne referim la alți participanți la procesul penal care într-o ipostază sau alta au intrat în contact cu organele de aplicare a dreptului (de exemplu, art. 306, persoanele nevinovate care au fost trase cu bună știință la răspundere penală, au fost reținute sau arestate ilegal (art. 308 Cp al RM), persoanele care au avut de pățimit în urma unei denunțări false (art. 311), declarații, concluzii false etc. (art. 312), art. 315 CP, divulgării datelor privind măsurile de securitate aplicate față de participanții la procesul penal, acțiunii care au

provocat urmări grave (art. 316 CP al RM) ș.a.m.d.

În acest context, este necesar de amintit și Legea RM nr. 1225 – XII din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice. Scopul legii menționate este reintegrarea în drepturile politice, sociale, civile și patrimoniale ale victimelor represiunilor politice.

Codul de procedură penală al RM conține un șir de prevederi care vizează instituția juridică pe care o supunem analizei în prezenta comunicare. Astfel, art. 64 CPP alin.(2) pct.23 – bănuitul are dreptul să fie reabilitat în cazul în care bănuiala nu a fost confirmată, art. 66 CPP alin.(3) – în cazul în care învinuirea nu a fost confirmată, învinuitul sau după caz, inculpatul are dreptul la reabilitare.

Art. 284 alin (1). CPP al RM prevede că scoaterea persoanei de sub urmărirea penală este actul de reabilitare și finalizarea în privința persoanei a oricăror acțiuni de urmărire penală în legătură cu fapta anterior imputată, alin.(2) prevede că scoaterea persoanei de sub urmărirea penală are loc când acesta este bănuît sau învinuit și se constată că:

1) fapta nu a fost săvârșită de bănuît sau învinuit;

2) există vreuna din circumstanțele prevăzute la art. 275 p.1-3, inclusiv dacă fapta constituie o contravenție;

3) există cel puțin una din cauzele prevăzute la art. 35 CP al RM.

În conformitate cu prevederile alin.(3) art. 284 CPP al RM, autoritatea care are competența să scoată persoana de sub urmărire penală este Procurorul care operează acest act, fie la propunerea organului de urmărire penală sau din oficiu. La terminarea urmăririi penale, conform art. 291 CPP al RM, procurorul printr-o ordonanță motivată dispune încetarea urmăririi penale, clasarea cauzei penale sau scoaterea persoanei de sub urmărire, în ultimul caz operându-se reabilitarea persoanei.

În același timp, bănuitul sau învinuitul, în temeiul art. 313 CP al RM sunt în drept de a ataca ordonanța judecătorului de instrucție privind scoaterea persoanei de sub urmărirea penală în decurs de 10 zile.

Art. 320 CP al RM alin.(5) prevede că dacă în procesul judecării cauzei, ansamblul de probe cercetate de instanța de judecată nu confirmă învinuirea adusă inculpatului, procurorul este obligat să renunțe integral sau parțial la învinuire. Aceas-

ta se va face printr-o ordonanță motivată având drept finalitate adoptarea de către instanța de judecată a unei sentințe de achitare sau de încetare a procesului penal. Actele procesuale în cauză vor constitui temei pentru reabilitarea persoanei (art. 390, 391 CP al RM).

Conform art. 332 CPP al RM, procesul penal poate fi încetat și în ședința de judecată, constatându-se temeiurile prevăzute în art. 275 pct.5-9), 285 alin. (1) pct. 1,2,4,5, precum și în cazurile prevăzute în art. 53-60 CP al RM.

Reabilitarea inculpatului, condamnatului mai este posibilă în căile ordinare de atac: apelul și recursul.

Odată rămase definitive hotărârile instanțelor de judecată devin executorii.

Iar în conformitate cu prevederile art. 469 CPP al RM, instanțele de judecată urmează să soluționeze mai multe chestiuni, inclusiv de reabilitare judecătorească (pct.5, art.469, alin.1 CPP). Chestiunile privind reabilitarea judecătorească se soluționează de către instanța de judecată de la locul de trai al persoanei care solicită reabilitarea (alin.(2) art.470 CPP al RM), de către judecătorii de drept comun (alin.(1) art.471 CPP RM). Temei pentru aceasta va constitui cererea condamnatului (alin.(1) art.112 CP al RM, alin.(2) art.471 CPP al RM).

Observăm cu ușurință faptul că beneficiarii reabilitării pot fi nu doar condamnații printr-o sentință definitivă, ci și alți participanți la procesul penal. După cum am menționat anterior, legea procesual-penală nu conține prevederi exacte care ar reglementa o procedură concretă de reabilitare a persoanelor menționate.

Prin urmare, în calitate de trăsături ale instituției vizate pot fi enumerate:

a) anularea tuturor incapacităților și decăderilor din drepturi, adică a consecințelor juridice nefavorabile legate de condamnarea sau tragerea la răspundere penală a persoanei;

b) recuperarea statutului și reputației anterioare a persoanei.

Indiferent de tipul sau forma reabilitării, instituția în cauză este de natură juridico-penală, deoarece decurge din conținutul raportului juridico-penal.

După natura sa juridică, reabilitarea constituie o formă a răspunderii statului în fața cetățeanului. Această interpretare se bazează pe ideea despre conținutul raportului juridico-penal dintre

stat și individ, în conformitate cu care individul (ca subiect al acestui raport), nu are doar obligația de a respecta interdicțiile penale, dar are, de asemenea, dreptul de a solicita statului respectarea limitelor puterii sale represive.

Statul, în conformitate cu aceasta, nu numai că are dreptul de a pedepsi persoana pentru încălcarea interdicțiilor juridico-penale, dar are și obligația de a respecta limitele puterii sale represive. Obligația în cauză este onorată anume prin intermediul reabilitării.

În acest context am propune chiar includerea prevederilor referitoare la reabilitarea ca formă a responsabilității statului față de cetățeanul care a fost condamnat și supus presiunilor, în textul Constituției Republicii Moldova.

Iar noțiunea reabilitării sub formele pe care le îmbracă – în textul Codului penal al Republicii Moldova.

Analizând prevederile legislației penale și procesual-penale referitoare la instituția reabilitării, atât a celei de drept, cât și a celei judecătorești putem identifica un șir de probleme, a căror soluționare ni se prezintă actuală și oportună. În special, până la momentul actual nu este soluționată problema ce vizează noțiunea și conținutul antecedentelor penale.

Codul penal al RM definește noțiunea antecedentelor penale la art. 110, care prevede că antecedentele penale reprezintă starea juridică a persoanei, ce generează consecințe de drept nefavorabile pentru condamnat.

Ni se pare că antecedentele penale reprezintă o consecință a condamnării, iar conținutul acestora ar consta din decăderile din drepturi, îngrădirile și incapacitățile ce-i sunt impuse condamnatului.

O altă problemă care ar fi necesară să fie soluționată ar fi cea a rolului și locului consecințelor de drept nefavorabile pe care le generează antecedentele penale. Legea penală indică la art. 34 CP al RM că recidiva se consideră comiterea cu intenție a uneia sau mai multor infracțiuni de către o persoană cu antecedente penale pentru o infracțiune săvârșită cu intenție.

În același timp, antecedentele penale produc efecte juridice în cazul aplicării pedepsei penale. Sper exemplul, art.82 CP al RM stabilește regulile aplicării pedepsei pentru recidivă de infracțiuni, iar conform art.77 alin.(1) lit. a), săvârșirea infracțiunii de către o persoană care anterior

a fost condamnată pentru săvârșirea infracțiunilor constituie circumstanță agravantă, de care se ține cont în procesul individualizării pedepsei (art.75 CP RM).

Un șir de articole ale părții speciale din CP RM prevăd în calitate de circumstanță agravantă săvârșirea faptei incriminate de către o persoană care anterior a mai săvârșit o infracțiune similară (de exemplu, lit. o) alin.(2) art.145 CP al RM).

Nu există răspuns nici la întrebarea care vizează argumentarea teoretică și practică a prevederilor cuprinse la alin.(1) art.111 CP al RM, ce consideră ca neavând antecedente penale persoanele specificate la literele a),b),c),d).

Acestea, dar și alte chestiuni ce țin de instituția antecedentelor penale, se răsfrâng negativ asupra practicii judiciare, fapt ce poate duce la încălcarea prevederilor legii penale.

În practica judiciară sînt comise erori legate de aplicarea prevederilor ce se referă la instituția antecedentelor penale. Printre cele mai răspândite pot fi invocate, spre exemplu, evidența (recunoașterea) antecedentelor penale stinse sau scoase în cazul constatării stării de recidivă, la aplicarea pedepsei pentru recidivă, calcularea greșită a termenelor de stingere a antecedentelor penale etc.

Ordinul MAI nr.353 din 16.11.2013 privind aprobarea Instrucțiunilor privind ordinea de eliberare a cazierelor judiciare, cazierelor contravenționale și altor certificate de către Serviciul tehnologiei informaționale din subordinea Ministerului Afacerilor Interne definește noțiunea cazierului judiciar și cea a certificatului de cazier detaliat. Astfel, *cazierul judiciar* reprezintă documentul oficial în care se consemnează faptul prezenței înscrierilor în Registrul informației criminalistice și criminologice, luându-se în considerare **stingerea antecedentelor penale** și/sau aflarea persoanei sub urmărirea penală, iar *certificatul de cazier detaliat* – document oficial în care se consemnează faptul prezenței înscrierilor în Registrul informației criminalistice și criminologice privind tragera la răspundere penală și rezultatele examinării cauzelor penale, **informația privind antecedentele penale stinse și nestinse ale unei persoane**, precum și informația despre darea în căutare a persoanelor.

În procesul verificării și adoptării deciziei de eliberare a actelor enumerate se iau în considerare datele deținute în privința persoanei parvenite de la organele de resort atât de pe teritoriul

Republicii Moldova, cât și al altor state. Informația despre persoanele care solicită eliberarea certificatelor de cazier detaliate și caziere judiciare se află în Registrul informației criminalistice și criminologice al Republicii Moldova.

Antecedentele penale ca instituție a dreptului penal au o mare importanță pentru practica de aplicare a dreptului. În special, de prezența sau lipsa acestora se va ține cont la:

a) individualizarea pedepsei (art.75 alin. (1) CP al RM);

b) săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană care anterior a fost condamnată pentru comiterea unor infracțiuni este recunoscută drept circumstanță agravantă la stabilirea pedepsei (alin. (1). lit. a) art. 77 CP al RM, art.78 CP al RM).

c) aplicarea pedepsei (art.79 alin.(4) CP al RM) – prevederile alin.(1), nu se aplică persoanelor în caz de recidivă de infracțiuni; art. 81, art.82 CP al RM;

d) liberarea de pedeapsa penală (alin.(4) art.90 CP al RM), în cazul recidivei, condamnarea cu suspendarea condiționată a executării pedepsei nu se aplică.

În același timp alin.(8) art.90 CP al RM prevede că dacă după expirarea a cel puțin jumătate din termenul perioadei de probațiune sau, după caz, termenul de probă, condamnatul cu suspendarea condiționată a executării pedepsei a avut o comportare corectă și exemplară, a reparat integral dauna, instanța de judecată, la demersul organului care exercită controlul asupra comportării celui condamnat cu suspendarea condiționată a executării pedepsei, poate pronunța o încheiere cu privire la anularea condamnării și stingerea antecedentelor penale.

Plenul CSJ în hotărârea sa nr. 8 din 11.11.2013 menționează că recidiva generează un grad sporit de răspundere penală și de pedeapsă, și anume: în cazul recidivei de infracțiuni în timpul executării pedepsei pentru infracțiunea săvârșită anterior, se aplică reguli speciale de stabilire a pedepsei pentru cumul de sentințe (art.85 CP); în cazul recidivei de infracțiuni, persoana nu poate fi liberată de răspundere penală (art.55, 57, 58, 59 CP). Stabilirea mării pedepsei în funcție de gradul pericolului recidivei (alin.(2) și (3) ale art.34 Cod penal) obligă instanțele să stabilească tipul recidivei, cu formularea concluziilor respective în partea descriptivă a sentinței (art.394 alin.(1) pct.6 CPP). La soluționarea corectă a problemei privind stabilirea pedepsei în

cazul recidivei de infracțiuni (art.82 CP), instanțele de judecată cercetează circumstanțele care confirmă existența recidivei de infracțiuni, luând în considerare antecedentele penale care nu au fost stinse sau anulate pentru infracțiunile săvârșite cu intenție. În acest caz trebuie aplicate regulile de stingere a antecedentelor penale și de reabilitare, prevăzute expres în art.111 și art.112 CP.

În acord cu art.34 alin.(5) CP, la stabilirea stării de recidivă nu se ține cont de antecedentele penale: a) pentru faptele săvârșite în timpul minoratului; b) pentru infracțiunile săvârșite din imprudență; d) stinse sau în caz de reabilitare, în conformitate cu prevederile art.111 și 112 CP.

Potrivit art.296 alin.(2) CPP, conținutul rechizitoriului cuprinde în mod obligatoriu, printre altele, circumstanțele care atenuează sau agravează răspunderea învinuitului și datele cu privire la persoana învinuitului, inclusiv prezența **antecedentelor penale**. Procurorul participant la judecarea cauzei penale, având obligația menținerii pe tot parcursul procesului penal a unui rol activ în susținerea învinuirii, trebuie să întreprindă măsuri eficiente de verificare a datelor privind persoana inculpatului (prezentarea, în caz de necesitate, a copiilor de pe sentințe, prin care inculpatul

a fost anterior condamnat etc.).

La stabilirea identității inculpatului în partea pregătitoare a ședinței de judecată (art.358 CPP), instanța concretizează prezența antecedentelor penale la inculpat. Verificarea circumstanțelor agravante reținute în sarcina inculpatului prin rechizitoriu se efectuează pe parcursul examinării cauzei, indiferent de poziția procurorului.

Concluzii. Odată ce asigurarea respectării și protecția drepturilor și libertăților persoanei constituie prioritatea de bază într-un stat de drept, este esențial rezolvarea chestiunilor ce țin de reabilitarea persoanelor intrate în contact cu legea: definirea noțiunii reabilitării, instituirea unui mecanism clar de completare de către autoritățile competente a Registrului informației criminalistice și criminologice al Republicii Moldova (sunt atestate cazuri când informația din Registru nu corespunde realității, cetățenii fiind nevoiți personal să acumuleze informația respectivă de la instanțele de judecată, organele de urmărire penală etc.), pe motiv că reabilitarea / stingerea antecedentelor penale anulează toate incapacitățile și decăderile din drepturi legate de antecedentele penale, constituind și o obligație a statului în raport cu cetățenii.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova adoptată la 29 iulie 1994, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.1 din 12.08.1994;
2. Codul penal al Republicii Moldova adoptat la 18 aprilie 2002, Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova nr.72-74/195 din 14.04.2009;
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova adoptat 14 martie 2003, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.104-110/447 din 07.06.2003;
4. Legea RM nr. 1225 – XII din 08.12.1992 privind reabilitarea victimelor represiunilor politice;
5. Ordinul MAI nr.253 din 31.07.2012 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind eliberarea certificatelor de cazier judiciar și altor certificate de către Direcția informații și evidențe operative;
6. Alexandru Boroș, Mirela Gorunescu, Mihaela Popescu, "Dicționar de drept penal", București ed. All Beck, , 2004.
7. Codul penal al RM. Comentariu (sub redacția lui Alexei Barbăneagră), Chișinău, 2009.

Despre autor

Veaceslav URSU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
decan al Facultății drept,
ordine publică și securitate civilă
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: ursuveaceslav@rambler.ru*

CZU 347.15/.17

DOI 10.5281/zenodo.5578023

ESENȚA JURIDICĂ A NUMELUI CA ATRIBUT DE IDENTIFICARE A PERSOANEI FIZICE

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar

Atributele de identificare a persoanei fizice constituie instituții juridice ce reglementează drepturi din categoria drepturilor personalității, menite să facă posibilă individualizarea persoanei din multitudinea acestora, precum și să identifice subiectele dreptului angajate în raporturi juridice de orice fel. Din toate elementele identificatoare ale persoanei în societate, mai cu seamă în raporturi juridice, cel mai semnificativ este cel a numelui, fapt care ne determină să arătăm adevărata sa importanță, utilitate practică și implicație în viața juridico-civilă ca instituție distinctă, determinantă la individualizarea persoanei fizice.

Cuvinte-cheie: persoana fizică, numele persoanei fizice, atribute de identificare a persoanei, prenume, patronimic, pseudonim, drept personal nepatrimonial.

LEGAL ESSENCE OF THE NAME AS AN ATTRIBUTE OF IDENTIFYING THE INDIVIDUAL

Grigore ARDELEAN,
PhD, Associate Professor

The attributes of identification of the natural person constitute legal institutions that regulate rights from the category of personality rights, meant to make possible the individualization of the person from their multitude, as well as to identify the subjects of law engaged in legal relations of any kind. Of all the identifying elements of the person in society, especially in legal relations, the most significant is that of the name, which determines us to show its true importance, practical utility and involvement in legal and civil life as a distinct institution, determining individualization of the natural person.

Keywords: natural person, name of the natural person, attributes of identification of the person, first name, patronymic, pseudonym, non-patrimonial personal right.

Introducere. Cu mult timp în urmă, chiar de la apariția sa, dreptul a simțit necesitatea de a-și recunoaște și distinge subiectele după anumite semne care, datorită împrejurărilor și naturii lor reglementate, au primit denumirea de „semine juridice” [21, p. 59], preluate din viața socială, acolo unde ele reprezintă elemente ce formează numele persoanei (nume de familie, prenume, patronimic).

Deși decurge dintr-o cauză socială, unde fiecare individ primește un nume pentru a fi identificat și deosebit de semenii săi, instituția identificării persoanei fizice suferă de o puternică și complexă încărcătură juridică, fără de care nu poate fi

percepută persoana în calitate de subiect de drept, indiferent dacă se angajează în raporturi juridice sau nu.

În acest sens, pe bună dreptate se afirmă [12], că în teoria dreptului civil, la capitolul „Persoanele”, se dezvoltă tema identificării juridice a persoanei fizice, nu a personalității exemplarului uman. Identificarea juridică se justifică prin aceea că fiecare ins este interesat de ea în calitatea sa de participant la multitudinea de raporturi juridice.

De aceea, spunem că instituția juridică a identificării persoanei fizice prezintă interes pentru materia dreptului în general, iar pentru dreptul civil, în mod particular, fiind o instituție ce-i

apartine, o reglementează și o face disponibilă pentru toate celelalte ramuri ale dreptului (dreptul penal în cazul identificării persoanei făptuitorului, dreptul fiscal pentru identificarea contribuabilului, dreptul comercial, dreptul administrativ etc.).

Scopul articolului constă în prezentarea importanței și semnificației juridico-civile a numelui persoanei ca atribut de identificare a persoanei în raporturi juridice, dar și în societate de semenii săi. Individualizându-se ca titular de drepturi și obligații proprii.

Metodele și materialele aplicate în procesul studiului fac parte din categoria celor mai diverse, fiind utilizate metodele cele mai eficiente în materia cercetării juridice, dintre care enumerăm: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, metoda comparativă, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. Toate în lume au un început, chestiune valabilă și pentru numele persoanei. Când s-a născut ideea atribuirii unui nume omului, nimeni nu știe. Cert este faptul că identificarea omului cu ajutorul numelui este foarte veche, tot atât de veche ca și apariția vieții sociale [13, p. 5]. În trecutul îndepărtat, la populațiile primitive, alegerea, purtarea sau schimbarea numelui au fost determinate de credința oamenilor în puterea numelui. Potrivit uneia dintre credințele dominante, numele era identificat cu viața persoanei care-l purta.

La vechii egipteni se considera că numele face parte din elementele individului, care nu moare o dată cu trupul, că numele poate înlocui persoane și că prezența numelui presupune prezența persoanei [15, p. 100].

În Europa, erau cunoscute mai multe sisteme onomatologice. În Grecia antică, spre exemplu, persoanele fizice aveau un nume unic: Aristotel, Platon, Pericle, Socrate etc.

La romani, numele se compunea din trei elemente, fiecare element având semnificație diferită. Ceea ce se numea *nomen* sau *nomen gentile*, era comun membrilor aceleiași ginți. Acesta era precedat de un al doilea element, denumit *praenomen*, care era chemat să ajute la identificarea persoanelor între ele în cadrul aceleiași ginți, iar cel de-al treilea element al numelui îl constituia *cognomenul*, care în esență însemna porecla. Acest sistem era considerat mai potrivit pentru atingerea scopului (adică identificarea persoanelor fizi-

ce) și mai prezenta avantajul că indica și legătura de filiație și rudenie a persoanei. Acest sistem a fost părăsit după căderea Imperiului Roman și s-a mers pe linia sistemului numelui patronimic, care s-a alcătuit în funcție de împrejurări (după locul de origine, a profesiei avute, după porecla purtată, după denumirea animalelor etc.), precedat de un prenume, care se alegea dintre numele sfinților [14, p. 12].

Definiția numelui persoanei fizice

Având în vedere că legea nu definește instituția juridică a numelui persoanei, această misiune a fost preluată de doctrină care a definit numele persoanei fizice ca fiind un cuvânt sau mai multe cuvinte care individualizează persoana fizică în societate.

Într-o manieră asemănătoare, numele persoanei fizice este definit și în literatura autohtonă de specialitate, ca fiind un cuvânt sau o totalitate de cuvinte cu ajutorul cărora persoana fizică se individualizează în societate [10, p. 281].

Evident, definițiile arătate într-un stil lacunar se expun asupra întregii esențe ce caracterizează numele persoanei fizice, însă aici s-ar mai cere de concretizat că persoana într-o societate, dar nu numai, și în raporturile juridice, poate fi individualizată din multitudinea semenilor săi, numai dacă toate aceste cuvinte ce ar intitula absolut toate elementele din care se compune numele (nume de familie, prenume, patronimic) vor fi utilizate cumulativ (ex: Antonescu Vladislav Moisei).

În această consecutivitate de idei, prezentăm propria definiție a numelui persoanei fizice, aceasta fiind o combinație de cuvinte utilizate împreună la individualizarea persoanei fizice în societate, precum și în cadrul raporturilor juridice în care se angajează.

Natura juridică a dreptului la nume – temelia instituției numelui persoanei fizice

De la apariția instituției numelui persoanei fizice în viața dreptului civil, doctrina își tot pune întrebarea: care este natura juridică a dreptului la nume, este un drept patrimonial sau este un drept subiectiv din categoria celor personal nepatrimoniale?

Cu toate că orice tânăr, aflat la început de cale, pe băncile Facultății de drept, ar răspunde fără a se gândi prea mult, că dreptul la nume este un drept personal nepatrimonial, marii doctrinari ai tuturor timpurilor au încercat să contrazică, cumva, această teză.

Prin urmare, în dreptul francez, M. Planiol a negat faptul că numele ar avea un caracter de drept subiectiv, susținând că el nu este nimic mai mult decât o instituție de poliție civilă, ce coincide cu numărul din actul eliberat pentru siguranța statului [19, p. 403].

Alți autori dau de înțeles că numele este un drept de proprietate [21, p. 59], atunci când menționează că numele patronimic constituie un bun făcând parte din patrimoniul familiilor, de care pot fi legate amintiri de familie, de stimă și de onoare, de care nimeni nu se poate bucura de el decât membrii familiilor legitime. Tot în doctrina franceză, s-a considerat că dreptul la nume este cel mai energic din toate drepturile subiective, fiind un veritabil drept de proprietate. În calitate de obiecție la această afirmație, s-a arătat, de asemenea, în jurisprudența franceză că dreptului la nume îi lipsește un atribut al dreptului de proprietate, și anume, dreptul de dispoziție, deci, este un drept inalienabil.

Într-adevăr, suntem de acord cu autorul ce susține această realitate și care mai spune că numele fiind un element al personalității, nu este o valoare patrimonială. A face dintr-un element extrapatrimonial obiectul unui drept de proprietate ar însemna să se confunde „a fi” cu „a avea” [20, p. 215].

Legislația Republicii Moldova a rezolvat problema eventualei controverse, prin stipulare expresă în conținutul Codului civil (art. 43 – drepturi ale personalității) că, în condițiile legii, orice persoană fizică are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la libera exprimare, la nume, la onoare, demnitate și reputație profesională, la propria imagine, la respectarea vieții intime, familiale și private, la protecția datelor cu caracter personal, la respectarea memoriei și corpului său după deces, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege.

Despre obligația de a avea un nume

Codul civil, așa cum și alte legi de specialitate ce se preocupă de garantarea, stabilirea și modificarea numelui persoanei fizice, nu conțin norme exprese ce ar impune obligativitatea omului de a avea un nume. Cu toate acestea, reieșind din spectrul larg de reglementare a instituției numelui, din interpretările doctrinare, precum și din caracterelor juridice ale sale, persoana fizică, atâta timp cât deține acest statut, este obligată să aibă un nume cu care să se identifice în societate, mai ales în ra-

porturile juridice de orice fel.

Cum poate fi demonstrat acest fapt? Foarte simplu, prin deducție, începând de la examinarea obligațiilor impuse părinților din momentul nașterii copilului. Or, potrivit art. 22 alin. (1) din Legea nr.100/2001, obligația de a declara nașterea copilului o au părinții, chiar și în cazul copilului găsit sau abandonat, există obligația ca acestuia să i se stabilească un nume de către oficiul de stare civilă care înregistrează nașterea (art. 25 alin (5) din aceeași lege).

Prin urmare, de la această obligație pornesc toate celelalte proceduri (obligatorii), începând de la prezentarea actelor de identitate ale părinților (din care se formează și se înscrie numele de familie al copilului) și terminând cu eliberarea certificatului de naștere care conține datele de identificare a persoanei nou-născute (create). Altfel nici nu se poate, deoarece în lipsa atributelor de identificare ale persoanei fizice, individul cu statut de om și nu de persoană, rămâne în afara civilizației, având situația similară celui născut în cadrul unui trib (astăzi încă mai fiind descoperite în zonele aflate departe de civilizație).

Deci, în lipsa unor reglementări exprese, persoana este obligată să poarte un nume, fapt impus de constrângerile și condițiile pe care le dictează societatea modernă.

Spuneam încă în capitolul întâi că în pofida faptului că persoana dobândește drepturi și obligații de la naștere sau chiar de la concepere, ea nu primește statutul de persoană, dacă nu primește elementele cu care poate fi identificată în societate (nume de familie, prenume, domiciliu), nu este recunoscută de lumea dreptului ca persoană fizică subiect al său, iar pe cale de consecință, rămâne la statutul de om.

După cum se afirmă și în literatura de specialitate, fiind o instituție de evidență a populației, persoana fizică este obligată să poarte numele său și să se facă cunoscut în societate în toate situațiile cu consecințe juridice. Dreptul la nume implică, deci, și obligația de a exercita acest drept, fără posibilitatea de a-l schimba, decât în cazurile și condițiile prevăzute expres de lege.

Elementele de structură ale numelui persoanei fizice

Dacă în vorbirea curentă întrebi pe cineva: care îți este numele? el îți răspunde Ion, Gheorghe sau Vasile, iar dacă-l întrebi de familie el î-ți spune: Avram, Postolachi sau Țurcan, atunci în sens

juridic lucrurile nu stau chiar așa. Ion, Gheorghe și Vasile este prenumele persoanelor respective și nu numele lor, iar Postolachi, Țurcan etc., nu sunt familii, ci nume de familie. Varianta corectă, recunoscută de legea civilă și care, de fapt, ar trebui să fie respectată și în vorbirea curentă este următoarea: dacă întrebi pe cineva care îi este numele de familie, atunci ar trebui să-ți răspundă: Avram, Postolachi sau Țurcan; dacă îl întrebi care îi este prenumele, trebuie să-ți răspundă: Ion, Gheorghe sau Marin, iar atunci când îl întrebi care îi este numele, ar trebui să-ți numească toate elementele din care se alcătuiește numele persoanei (nume de familie, prenumele, patronimicul, în unele cazuri) adică, Postolachi Gheorghe, Țurcan Vasile etc.

Printre altele, folosirea incorectă a cuvintelor ce desemnează elementele de structură ale numelui, în special numele de familie (familia), este consecința traducerii directe din limba rusă și folosite o perioadă îndelungată de timp în teritoriul Basarabiei, astăzi Republica Moldova. Or, în legislația civilă a Federației Ruse (art. 19 alin.1 din CC al FR) numele se alcătuiește din familie, nume și patronimic (гражданин приобретает и осуществляет права и обязанности под своим именем, включающим фамилию и собственно имя, а также отчество...) [5].

Așadar, potrivit legislației noastre, dar nu numai, numele persoanei, în sens îngust, corespunde cu numele de familie, iar în sens larg, se compune din nume de familie și prenume (Țurcan Vasile). Or, după cum se mai spune în doctrina română [16, p. 34-39], numele este un atribut al personalității, format din două laturi: una individuală și una familială.

Așadar, după cum spunem, în sensul legii civile (art. 36 alin. 2 din CC), numele cuprinde numele de familie și prenumele, iar în cazul prevăzut de lege, și patronimicul, elemente pe care le vom descrie în compartimentele imediat următoare.

Numele de familie

Provenit din latinescul *nomen gentile*, numit astăzi nume de familie (în dreptul francez – *nom de famille*, în dreptul german – *Geburtsname*), acesta reprezintă un element esențial al numelui persoanei, care combinat cu patronimicul și alte date despre ea, persoana poate fi identificată cu ușurință atât în interesul ei, cât și în interesul întregii societăți.

Numele de familie este un drept nepatrimonial al personalității, la care persoana are dreptul

să pretindă chiar de la naștere (copilul are dreptul la un nume de familie – art. 55 din Codul familiei), format, de obicei, dintr-un cuvânt, iar uneori, la dorința persoanelor (de regulă, cei ce se căsătoresc), din mai multe cuvinte (ex: Garștea-Drăgușan) reunite.

În mod firesc, numele de familie nu aparține doar unei persoane, ci unei familii, mai multor familii ce alcătuiesc mari familii, dinastii, constituind o emblemă familială [20, p. 214].

Despre varietatea modalităților de stabilire a numelui de familie, vom discuta detaliat în compartimentele ce urmează, nu înainte de a preciza că în acest sens legea civilă prevede posibilitatea dobândirii (stabilirii) numelui de familie doar prin filiație (legătură de rudenie între copii și părinți, descendență).

Stabilirea (dobândirea) numelui de familie prin efectul filiației

Înainte de a trece la prezentarea regulilor cu privire la stabilirea numelui de familie, este necesar să arătăm ce înseamnă filiația. În mod evident, fiind o instituție, preponderent, a dreptului familiei, ar trebui să se identifice în conținutul Codului familiei. Așa și este, numai că nu o întâlnim sub denumirea de filiație, ci sub cea de rudenie, în special cea de rudenie în linie dreaptă, instituție similară filiației. Deci, potrivit art. 45 alin. (1) din Codul familiei, rudenia (filiația) este legătura bazată pe descendența unei persoane dintr-o altă persoană.

În literatura națională de specialitate, noțiunea de filiație exprimă două înțelesuri. În sens larg, filiația desemnează un șir neîntrerupt de nașteri care leagă o persoană de un strămoș al ei, iar în sens restrâns, filiația reprezintă raportul de descendență dintre un copil și fiecare dintre părinții săi, adică maternitatea și paternitatea [11, p. 8].

Acestea fiind clarificate, mai avem de precizat că există diverse situații (ipostaze) în care poate apărea procedura stabilirii numelui de familie. Prima și cea mai simplă este situația în care copilul se naște în căsătorie, părinții poartă același nume de familie și nu există contradicții cu privire la paternitatea copilului. Însă pot exista și situații, evident mai complexe, atunci când copilul este născut în afara căsătoriei, nu sunt cunoscuți părinții (de regulă, tatăl) sau există divergențe cu privire la care din numele de familie să-i fie atribuit copilului (al mamei sau al tatălui) atunci când părinții

poartă nume de familie diferite.

Reguli cu privire la stabilirea numelui de familie al copilului născut în căsătorie

Modul de atribuire a numelui de familie al copilului născut în căsătorie este prevăzut expres în conținutul art. 55 alin. (2) din Codul familiei. Potrivit normei, copilul dobândește numele de familie al părinților săi. Dacă părinții poartă nume de familie diferite, copilul va lua numele de familie al tatălui sau al mamei, în baza acordului comun al acestora.

În caz de litigiu între părinți privind numele de familie și/sau prenumele copilului, decide autoritatea tutelară (art. 55 alin. 4). Cum va decide autoritatea tutelară în privința stabilirii numelui de familie copilului din părinți cu nume de familie diferite, nu se poate cunoaște, atâta timp cât nu există norme ce ar stabili expres respectiva procedură.

În aceste împrejurări, rămâne doar de presupus, mai ales că în practică nu sunt întâlnite cazuri în care autoritatea tutelară să fi stabilit numele de familie a copilului. Credem că în această situație, copilul va primi nume de familie format prin combinarea celor două nume de familie distincte ale părinților săi (spre exemplu: Țurcan-Tutunaru), dar și în acest caz este necesar acordul în scris al ambilor părinți.

În acest sens, potrivit art. 24 alin. (3) din Legea nr. 100/2001, dacă părinții nu au un nume de familie comun sau există o neconcordanță între numele mamei înscris în certificatul medical constatator al nașterii și cel din declarația verbală a declarantului, întocmirea actului de naștere se face pe baza declarației scrise și semnate de ambii părinți, din care să rezulte numele de familie și prenumele copilului.

O altă soluție, ar fi ca un copil să primească numele de familie al tatălui, iar următorul copil pe cel al mamei. Desigur, și în cazul stabilirii numelui de familie format prin combinare ar putea apărea divergențe: primul să fie Țurcan sau Tutunaru? De aceea, în toate aceste cazuri ar fi potrivit ca legea să decidă, deși este anevoios în condițiile în care trebuie să țină cont de principiul nediscriminării. Or, în acest sens, a fost criticată dur legislația Franței de până la 1895 (abrogată prin adoptarea Legii numelui) care se baza pe principiul patronimicului, copilul primea în mod obligatoriu numele de familie al tatălui [8, p. 91].

Stabilirea numelui de familie al copilului

născut în afara căsătoriei

De fapt și de drept, atât copiii din căsătorie, cât și cei din afara căsătoriei beneficiază de aceleași drepturi, chestiune valabilă și în privința dreptului la nume de familie. Din acest considerent, poate, Codul familiei nu instituie o normă separată care să indice regulile referitoare la dobândirea numelui de familie al copiilor din afara căsătoriei. Prin urmare, în materia dobândirii numelui de familie, copii născuți în afara căsătoriei vor urma aceeași soartă ca și cei născuți în căsătorie, părinții cărora poartă nume de familie diferite. Cu toate acestea, ar mai exista aici și unele particularități. Dacă în cazul părinților în căsătorie, cu nume de familie diferite, variantele de stabilire a numelui de familie al copilului sunt mai multe, în cazul părinților necăsătoriți, copilul va primi numele de familie al mamei. De ce? pentru că în acest caz, până la depunerea declarației de recunoaștere a paternității copilului, de către pretinsul său tată, mama va solicita eliberarea certificatului de naștere în care va indica numele ei de familie. În acest caz, filiația se stabilește mai întâi față de mamă, deși nu este exclus că poate fi stabilită mai întâi și față de tată (în cazul în care mama a părăsit copilul, iar tatăl cere eliberarea certificatului de naștere, declarând că el este tatăl copilului).

Cu mai multă claritate în situația descrisă, vine art. 23 din Legea nr.100/2001 prin alineatele 3, 4 și 6. Potrivit acestora, în cazul nașterii copilului din părinți necăsătoriți între ei, dacă lipsește cererea comună a părinților sau hotărârea instanței judecătorești privind stabilirea paternității, numele de familie al tatălui se înscrie după numele de familie al mamei, iar prenumele tatălui – la indicația mamei sau a persoanei care face declarația de naștere. În acest caz, înscrierea datelor privind tatăl copilului la indicația mamei nu poate împiedica stabilirea ulterioară a paternității.

La dorința mamei, rubrica privind datele despre tatăl copilului din actul de naștere poate rămâne necompletată, fapt ce se consemnează la rubrica „Mențiuni”.

Stabilirea numelui de familie a copilului găsit sau abandonat

Potrivit art. 25 alin. (5) din Legea nr.100/2001, în cazurile în care un copil a fost găsit sau abandonat, iar datele despre părinți nu sunt cunoscute, precum nu sunt cunoscute nici numele de familie și prenumele copilului, acestea se stabilesc de către oficiul stare civilă care înregistrează

nașterea. La întocmirea actului de naștere, la rubrica privind datele despre părinți se va înscrie „necunoscuți”. Din aceste prevederi, doar un lucru devine cunoscut, anume că numele de familie poate fi stabilit nu numai prin efectul filiației, dar și prin stabilirea lui de către autorități fără a se lua în considerare (din cauza necunoașterii) relațiile de rudenie (filiația).

Schimbarea numelui de familie prin efectul filiației

Ținând seama de faptul că numele de familie este dobândit, în principal, prin efectul filiației, toate schimbările intervenite asupra numelui de familie a părinților poartă cu sine (determină), în mod obligatoriu, și schimbările numelui de familie al copilului.

De fapt, acest lucru este reglementat expres în conținutul Codului familiei (art. 56 alin. (3), potrivit căruia schimbarea numelui de familie al ambilor părinți atrage după sine schimbarea numelui de familie al copilului, iar în cazul schimbării numelui de familie al unuia dintre părinți, numele de familie al copilului poate fi schimbat în baza acordului comun al părinților. În lipsa unui atare acord, decide autoritatea tutelarea. Schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului care a atins vârsta de 10 ani se face, în toate cazurile, cu acordul acestuia.

Schimbarea numelui de familie prin efectul adopției

Schimbarea numelui de familie al copilului, dar și a prenumelui poate avea loc și prin efectul adopției. În acest sens, potrivit art. 43 din Legea nr. 99/2010 [6], la adopție, copilului i se asigură dreptul de a-și păstra numele și prenumele. Însă, la cererea adoptatorilor, instanța de judecată poate schimba numele copilului adoptat, dacă acest fapt nu afectează interesul superior al copilului și dreptul lui la nume, atribuindu-i numele adoptatorilor sau al unuia dintre adoptatori (soț ori soție) dacă ultimii poartă nume diferite.

Din motive temeinice, instanța, încuviințând adopția, poate dispune, la cererea adoptatorului, schimbarea prenumelui copilului adoptat. Pentru schimbarea numelui și/sau a prenumelui copilului adoptat care a împlinit vârsta de 10 ani se cere și acordul lui.

În caz de schimbare a numelui și/sau a prenumelui copilului adoptat, se face mențiunea respectivă în hotărârea judecătorească privind încuviințarea adopției, iar organul de stare civilă

competent operează aceste modificări în actul de naștere al copilului potrivit normelor stabilite în legislația cu privire la actele de stare civilă.

Schimbarea numelui de familie pe cale administrativă (la cererea persoanei)

În temeiul art. 49 din Legea nr. 100/2001, persoana care a împlinit vârsta de 16 ani are dreptul să-și schimbe numele de familie și/sau prenumele.

Schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui persoanei care nu a atins majoratul se soluționează cu acordul părinților, adoptatorilor sau tutorei acesteia, cu excepția cazurilor obținerii capacității depline de exercițiu de către solicitant până la atingerea majoratului, în modul prevăzut de lege.

În acest sens, potrivit art. 56 alin. (1) al Codului familiei, în baza cererii comune a părinților (sau a unuia dintre ei), oficiul stare civilă poate schimba numele de familie și/sau prenumele copilului care nu a atins vârsta de 16 ani. În caz de litigiu între părinți, problema privind schimbarea numelui de familie și/sau a prenumelui copilului este soluționată de către oficiul stare civilă, cu concursul autorității tutelare în a cărei rază teritorială își are domiciliul minorul, ținându-se cont în exclusivitate de interesele copilului.

Modificarea numelui de familie prin schimbarea stării civile

Dacă în subiectele imediat anterioare am discutat despre schimbarea numelui de familie, în subiectul de față vom vorbi despre modificarea acestuia, schimbarea și modificarea fiind considerate procedee diferite deși pot avea același rezultat.

Pentru a fi mai explicit, vom începe de la faptul că în art. 36 alin. (3) din CC se spune expres că ...numele de familie se modifică prin efectul schimbării stării civile...., deci modificarea este un efect al schimbării și nu sunt fenomene juridice similare. Schimbarea este o acțiune, un procedeu juridic, pe când modificarea este rezultatul acestei acțiuni.

Din alt unghi de vedere, dacă în cazurile de schimbare a numelui de familie descrise mai sus (prin efectul filiației, pe cale administrativă), cuvântul ce intitulează numele de familie schimbat (Țurcan), se substituie (schimbă) în totalitate cu un alt cuvânt (Tutunaru), în cazul modificării acestuia, nu are loc numaidecât înlocuirea (schimbarea), ci se poate modifica și prin reunire (Țurcan-Tutunaru). Deci, în acest ultim caz, spu-

nem că numele de familie s-a modificat, dar nu s-a schimbat, el existând (supraviețuind) într-o altă formulă [8, p. 978].

Modificarea numelui de familie prin efectul căsătoriei

La încheierea căsătoriei, soții, la dorință, își aleg numele de familie al unuia dintre ei sau cel format prin conexarea numelor ambilor drept nume de familie comun ori fiecare dintre ei își păstrează numele de familie pe care l-a purtat până la căsătorie, ori conexează numele de familie al celui alt soț la numele de familie propriu. Conexarea numelor de familie nu se admite când cel puțin unul dintre ele este dublu.

Schimbarea numelui de familie al unuia dintre soți nu implică schimbarea numelui de familie al celui alt soț (art. 17 alin. (1), (2) și (3) din Codul familiei).

Modificarea (revenirea) numelui de familie după divorț

În momentul înregistrării divorțului, soții pot păstra numele de familie ales la încheierea căsătoriei sau pot reveni la numele de familie purtat până la încheierea acestei căsătorii (art. 17 alin. 4 din Codul familiei).

În mod evident și logic, nu putem vorbi despre revenire la numele de familie al soților avut până la căsătorie, dacă după încheierea căsătoriei, fiecare a rămas cu numele său de familie.

Cu titlu de remarcă, divorțul nu implică în mod obligatoriu schimbarea numelor de familie a copiilor, acest lucru se poate întâmpla doar la dorința lor, evident cu acordul ambilor părinți dacă copiii au vârsta de până la 16 ani.

Prenumele

Prenumele este un element al numelui persoanei fizice ce folosește, împreună cu celelalte elemente ale sale (nume de familie și patronimic), dar și alte atribute de identificare (domiciliu, stare civilă) la identificarea și individualizarea ei.

Prenumele persoanei, de obicei, este alcătuit dintr-un singur cuvânt (Maria, Ioana, Dumitru), iar la dorința celor ce îl atribuie (de regulă, părinții), poate fi format și din mai multe cuvinte (Ana-Maria, Maria-Ioana etc.). Or, acest lucru este permis de lege (art. 55 alin. (3) din Codul familiei), atunci când se spune că copilul va purta un prenume simplu sau unul compus din două prenume, potrivit voinței ambilor părinți, cu condiția ca acestea să fie formate din cuvinte decente.

În caz contrar, organul de stare civilă poate

refuza înscrierea unor prenume care sunt formate din cuvinte indecente ori ridicole (art. 24 alin. (2) din Legea nr. 100/2001).

În ce privește indecența cuvintelor, ar fi destul de clar, mai anevoios este de apreciat care cuvinte sunt ridicole și care nu. Spre exemplu, în India, pe timpul pandemiei de Coronavirus, o familie și-a numit copii gemeni născuți în acea perioadă cu cuvintele „Corona”, respectiv, „Virus”.

În rest, prenumele are aceleași caractere juridice caracteristice și numelui de familie, aceleași reguli de înscriere în actele de stare civilă, precum și de schimbare pe cale administrativă.

Patronimicul

Patronimicul este un element alternativ de identificare a persoanei fizice, nefiind unul obligatoriu, respectiv, nu se înscrie în actul de identitate al persoanei, decât doar la dorința ei.

De altfel, potrivit art. 5 alin. (5) fraza a II-a din Legea nr. 100/2001, la dorința persoanei de naționalitate alta decât cea moldovenească, se înscrie și patronimicul acesteia care derivă de la prenumele tatălui.

Printre altele, în anul 2018 a existat o inițiativă legislativă de a introduce în conținutul legii în discuție a obligativității înscrierii patronimicului în actul de identitate, ea fiind respinsă, motivându-se că în procesul de transcriere a patronimicului persoanei de origine rusă va fi scris diferit de cel al persoanei de origine moldovenească, ceea ce va genera interpretări confuze și nemulțumiri din partea titularilor.

Pseudonimul – element accesoriu de identificare a persoanei fizice

Pseudonimul este un element accesoriu de identitate a persoanei [9], un nume fals pe care persoana și-l alege în mod liber, pentru a se individualiza în societate, mai ales într-un domeniu de activitate desfășurată de scriitori, artiști, în domeniile tehnico-științifice [17], sau chiar în cercuri de prieteni. În acest sens, în cuprinsul Legii nr. 139/2010 [7], atunci când se enumeră la art. 9 drepturile nepatrimoniale (morale) de autor, pe segmentul dreptului la nume (alin. (1) lit. b.(b)), se menționează dreptul autorului de a decide cum va figura numele său în timpul valorificării operei (numele adevărat, pseudonimul sau anonim).

Pseudonimul poate fi alcătuit dintr-un cuvânt sau dintr-o combinație de cuvinte, din aceeași limbă sau din diferite limbi.

Utilizarea numelui

În temeiul art. 37 al Codului civil, orice persoană are dreptul la respectul numelui său.

Persoana fizică dobândește și exercită drepturile și execută obligațiile în numele său. Cel care utilizează numele altuia este răspunzător de toate confuziile sau prejudiciile care rezultă.

Atât titularul numelui, cât și soțul sau rude-

le lui apropiate pot să se opună acestei utilizări și să ceară repararea prejudiciului.

Persoana fizică este obligată să ia măsuri pentru avizarea debitorilor și creditorilor săi despre schimbarea numelui și poartă răspundere pentru prejudiciile cauzate prin nerespectarea acestei obligații.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Codul civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
3. Codul civil al Republicii Moldova, aprobat prin Legea R.S.S. Moldovenești din 26 decembrie 1964. Veștile Sovietului Suprem al RSS Moldovenești, 1964, nr.36.
4. Codul civil al României, aprobat prin Legea 71/2011, republicată. În: Monitorul oficial al României, 15.07.2011, nr. 505, art. 916 alin. (1).
5. Гражданский кодекс Российской Федерации часть 2, от 22 декабря 1995 года. N.14-ФЗ от 26 января 1996 г.
6. Legea Republicii Moldova, nr. 99 din 28-05-2010 privind regimul juridic al adopției. Monitorul Oficial nr. 131-134 30-07-2010
7. Legea nr.139 din 02.07.2010 privind dreptul de autor și drepturile conexe. Monitorul Oficial nr. 191-193 din 01.10.2010.
8. Ardelean Grigore, Drept civil. Persoana fizică. Persoana juridică, Chișinău, Ed. Cartea Militară, 2021, p. 91.
9. Drept civil. Persoanele. Coordonator, I. Trofimov, Chișinău, Tipografia „Elena V.I.”, 2004.
10. Baieș S., Roșca N., Partea generală. Persoana fizică. Persoana juridică, Chișinău, Ed. Cartier Juridic, 2004.
11. Rotaru-Maslo L., „Stabilirea filiației firești a copilului în dreptul internațional privat – probleme și soluții”. În: revista „Legea și viața”, nr. 9(2016), p. 8.
12. Mihai Gh., Mihai E., Persoană, personalitate, responsabilitate. www.revcurerentjur.ro.
13. Lupulescu D., Numele și domiciliul persoanei fizice, București, Ed. Științifică și Enciclopedică, 1982.
14. Lupulescu D., Lupulescu A.M., Identificarea persoanei fizice, București, Ed. Lumina Lex, 2002.
15. Lupan E., Pop I.S., Tratat de drept civil Persoanele, București, Ed. C.H. Beck, 2007.
16. Chelaru E. Drept civil. Persoanele, București, Ed. All Beck, 2003, p. 39-43.
17. Andrei P.P., Cadrul juridic actual al dreptului la pseudonim. În: RRD, nr. 5, 1978.
18. Terré F., Fenouillet D., Droit civil. Les personnes. La famille, 6-e édition, Paris, Dalloz, 1996.
19. Alexandresco D., Principiile dreptului civil român, ed. a III-a, vol. I, București, 1926.
20. Cornu G., Droit civil. Introduction. Les personnes. Les biens, 8-e édition, Paris, Edition Montchrestien, 1997.
21. Carbonnier J., Droit civil. Les personnes, 21 édition, Paris, PUF, 2000.

Despre autor

Grigore ARDELEAN

doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept privat”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0002-5203-358X>

CZU 343.132:343.985

DOI 10.5281/zenodo.5578039

PRINCIPIILE ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Boris GLAVAN,

doctor în drept, conferențiar universitar

În articol sunt expuse rezultatele cercetării și analizei noțiunii și conținutului principiilor activității speciale de investigații prevăzute în legislația Republicii Moldova. Sunt scoase în evidență anumite aspecte care, în viziunea autorului, creează dificultăți de înțelegere și aplicare unitară a prevederilor legale la realizarea sarcinilor acestui domeniu de activitate. Concluziile și recomandările sunt formulate în conformitate cu esența și menirea socială a activității speciale de investigații.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, principii, ofițer de investigații, activitate operativă de investigații, proces penal, urmărire penală, procedeu probatoriu, probă.

PRINCIPLES OF THE SPECIAL INVESTIGATION ACTIVITY

Boris GLAVAN,

PhD, Associate Professor

The article presents the results of the research and analysis of the notion and content of the principles of the special investigation activity provided in the legislation of the Republic of Moldova. Certain aspects are highlighted which, in the author's view, create difficulties in understanding and unitary application of the legal provisions when carrying out the tasks of this field of activity. The conclusions and recommendations are formulated in accordance with the essence and social purpose of the special investigation activity.

Keywords: special investigation activity, special investigation measures, principles, investigation officer, operative investigation activity, criminal trial, criminal investigation, evidentiary procedure, evidence.

Introducere. Astăzi nu mai este o noutate faptul că activitatea specială de investigații întâmpină mari dificultăți în ceea ce privește realizarea sarcinilor ce îi revin, mai cu seamă cele care pot și trebuie realizate în afara unei urmăriri penale, fiind vorba despre relevarea, curmarea prevenirii infracțiunilor, identificarea și căutarea persoanelor dispărute fără urmă și a celor care se eschivează de la executarea pedepsei, depistarea bunurilor provenite din activități ilegale, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012).

Desigur că există mai multe cauze care împiedică realizarea respectivelor sarcini, la ele atribundu-se: nivelul scăzut al asigurărilor sociale și

financiare al ofițerilor antrenați să practice acest domeniu de activitate, fapt ce-i face vulnerabili în fața provocărilor lumii criminale; nivelul inadecvat al dotării subdiviziunilor specializate cu mijloace tehnice destinate pentru obținerea ascunsă a informațiilor; insuficiența pregătirii profesionale a ofițerilor de investigații, în special fiind vorba despre lipsa abilităților necesare pentru aplicarea în activitatea practică a mijloacelor tehnice moderne; birocratizarea excesivă a mecanismului de culegere a informațiilor ce subminează menirea activității speciale de investigații, esența acestuia fiind operativitatea și promptitudinea acțiunilor; prezența curenților și coliziunilor legislative care pun în dificultate înțelegerea și aplicarea unitară a prevederilor legale; etc.

La această ultimă cauză indicată se înscrie și problematica legată de înțelegerea unitară a conținutului principiilor activității speciale de investigații prevăzute în art.3 al Legii nr.59/2012. Anume despre acest subiect vom discuta în continuare.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (literatura de specialitate și alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și sugestiile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Activitatea specială de investigații, ca și alte genuri de activitate ale organelor de ocrotire a normelor de drept, se bazează pe respectarea anumitor principii. Principiile (din Lat. Principium - început, bază) acționează în realitatea obiectivă în calitate de idei organizatorice de ghidare, cerințe și reguli după care oamenii sunt îndrumați într-un anumit domeniu al activității lor practice. Totodată, termenul „principiu” înseamnă o convingere interioară, o viziune a lucrurilor care determină norma de comportament [1, p.72].

Principiile activității speciale de investigații constituie un cumul de *idei fundamentale care reflectă convingerile și viziunile societății asupra esenței, scopului și sarcinilor acestei activități, exprimate de către organele legislative și de drept ale statului*. În esență, principiile ASI au caracter imperativ și obligatoriu, a căror execuție este asigurată de întregul arsenal de mijloace speciale de investigație.

Fiecare principiu reflectă anumite legități ale vieții sociale, combină în sine un complex de proprietăți și caracteristici omogene, a căror totalitate, deosebindu-se prin caracterul lor autonom, ia forma uneia sau altei poziții inițiale a ASI. La rândul său, fiecare principiu al ASI trebuie să influențeze inevitabil asupra sistemului de guvernare. În integritatea sa, sistemul este conceput pentru a-și exprima în termeni generali esența, natura socială și juridică.

Trebuie remarcat faptul că toate principiile ASI sunt independente și egale ca valoare. Nu există principii mai importante și principii mai puțin importante. În cadrul sistemului de principii nu poate să existe contradicții, un principiu să contravină altui principiu.

La baza activității speciale de investigații

sunt desemnate principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților persoanei, oportunității și inofensivității, îmbinării metodelor publice și secrete cooperării cu alte autorități de stat, dezideologizării și nepărtinității (art.3 Legea nr.59/2012). Aceste principii nu sunt simple idei luate la întâmplare, ele au apărut de-a lungul anilor, în cadrul unei îndelungate activități practice a subdiviziunilor specializate în domeniul realizării măsurilor speciale de investigații, fiind formulate și sistematizate, mai întâi, de teoria activității speciale (operative) de investigații, iar mai apoi, preluate și introduse în lege.

În general, principiile ASI pot fi divizate în două categorii: *legale* (prevăzute expres în lege) și *doctrinare* (elaborate și reflectate în literatura de specialitate dar care încă nu au fost preluate de legiuitor).

Importanța principiilor ASI poate fi explicată prin următoarele teze:

- principiile reflectă voința societății cu privire la configurația și arhitectura ASI;
- principiile constituie un sistem de cerințe imperative referitoare la acest gen de activitate;
- principiile exprimă esența ASI și trăsăturile specifice ale acesteia;
- încălcarea principiilor ASI înseamnă abatere de la voința legiuitorului și a întregii societăți, atrăgând după sine răspundere și remedierea situației în conformitate cu această voință;
- principiile reflectă cerințele în baza cărora este alcătuit, modificat și perfecționat textul de lege;
- principiile ghidează activitatea practică mai ales în situații în care textul de lege nu indică un anumit comportament.

Studierea în continuare a sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigații va crea premisele necesare sistematizării și consolidării cunoștințelor din acest domeniu de activitate, transformând măsurile speciale de investigații într-un mecanism funcțional și eficient de preîntâmpinare și combatere a infracționalității [2, p51-54].

Principiul legalității are un caracter general, întrucât este caracteristic pentru toate domeniile de activitate a organelor de ocrotire a normelor de drept. Tradițional acest principiu este raportat la categoria principiilor constituționale, iar include-

rea lui în Legea nr.59/2012 a fost dictată de caracterul specific al bazei juridice a activității speciale de investigații care, până în anii 90 ai secolului trecut, a fost reglementată, în exclusivitate, de acte normative departamentale.

Principiul legalității în ASI trebuie înțeles în sensul că în acest domeniu de activitate se acționează în conformitate, pe de o parte, cu ceia ce este permis, iar pe de altă parte, cu ceia ce nu este interzis de Constituție, Legea nr.59/2012, Codul de procedură penală, actele normative departamentale și interdepartamentale adoptate în acest sens, precum și de actele internaționale Declarația Universală a Drepturilor Omului (10.12.1948) la care a aderat și RM (Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990), Declarația Europeană a Drepturilor Omului (04.11.1950), Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 04.11.1950, în vigoare pentru Republica Moldova începând cu 12.09.1997, etc.

Principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei are o importanță primordială pentru toate organele de ocrotire a normelor de drept însă pentru cele care desfășoară activitate specială de investigații are un rol cu totul deosebit. Însăși natura acestui gen de activitate, de a fi mereu cu un pas înaintea tuturor celor care nu se conformează legii și pun la cale comiterea infracțiunilor, de a pătrunde în tainele minții acestora și a cunoaște planurile lor diabolice, de a cunoaște măsurile pe care aceștia le întreprind pentru a-și camufla urmele criminale, de a cunoaște încă multe alte informații care să permită împiedicarea la timp a activităților infracționale, intercalează aproape de fiecare dată cu drepturile și libertățile persoanei.

De exemplu, pentru stoparea activității criminale a unei persoane care pregătește omorul altei persoane vor fi realizate un șir de acțiuni de culegere a informațiilor corespunzătoare (interceptări, supravegheri, urmăriri inclusiv cu ajutorul mijloacelor tehnice speciale) dar care prin natura lor limitează, mai mult sau mai puțin, drepturile persoanei investigate cu privire la inviolabilitatea domiciliară, a vieții ei private și de familie, a secretului corespondenței, etc.

Analiza nomenclatorului acțiunilor de culegere a informațiilor (măsurile speciale de

investigații) prevăzute în art.18 a Legii nr.59/2012 ne permite să spunem că acestea aproape în totalitate reprezintă ingerințe în drepturile persoanei. Desigur că în acest caz există și o limită până la care se admite restricționarea anumitor drepturi și această limită este marcată prin anumite prevederi legale ce se referă la categoriile de persoane a căror drepturi pot fi restricționate și a celor indrăgii să pună în aplicare respectivele restricții, prevederi ce se referă la cum trebuie să se acționeze în anumite situații, la durata de restricționare a drepturilor etc.

S-ar părea că ce rol mai are acest principiu în condițiile în care există deja principiul legalității care și așa stabilește ce se poate și ceia ce nu se poate de făcut. Problema este că nu întotdeauna ceia ce este legal corespunde așteptărilor societății în ceea ce privește respectarea drepturilor și libertăților persoanei. Există situații în care textul legii fie a rămas într-o formulă depășită sau fie la momentul proiectării s-au scăpat din vedere anumite chestii, iar într-un final legea urmează să fie modificată, deoarece nu mai corespunde anumitor cerințe sau așteptări sociale sau vine în contradicție cu anumite valori ocrotite de Constituție și actele internaționale la care R.Moldova este parte, printre acestea regăsindu-se și drepturile fundamentale ale persoanei. Anume din aceste considerațiuni legiuitorul a găsit necesar să proclame respectarea drepturilor și libertăților persoanei la nivel de principiu al activității speciale de investigații.

Din această perspectivă se pare că principiul cercetat domină asupra principiului legalității, însă o analiză mai profundă ne permite să observăm că de fapt ambele principii se află într-o permanentă concurență. Există situații în care anumite prevederi legale contravin sau nu corespund principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei, și invers, sunt situații în care legea interzice anumite acțiuni absolut utile deși acestea corespund principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei.

CEDO, în 2009, în cauza Iordachi și alții contra Moldovei, a statuat că Legea națională nr.45/1994 nu prevedea suficiente garanții împotriva eventualelor abuzuri din partea organelor care desfășoară activitate specială de investigații. Aceasta este situația în care textul legii nu corespundea principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei și urma să fie completat în

conformitate cu acest principiu. În consecință, în 2012 legislația națională a fost schimbată în așa fel încât nu se mai pot efectua MSI autorizate de judecător și în mare parte de procuror pentru realizarea sarcinilor legate de relevarea și prevenirea infracțiunilor, căutarea persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012) deși restrângerea drepturilor persoanei pentru îndeplinirea acestor sarcini nu contravine principiului analizat și corespunde întocmai prevederilor constituționale.

Conform prevederilor art.54 al Constituției RM drepturile și libertățile persoanei (inviolabilitatea domiciliară, inviolabilitatea vieții private și secretul corespondenței) pot fi restrânse dacă legea prevede acest fapt și aceste restrângeri sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Acestea fiind spuse se pare că devine și mai incitantă descoperirea conținutului principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei.

Noțiunea **respectare** desemnează – în interpretarea literară [3] – acțiunea de a manifesta respect față de cineva sau ceva, a ține seama de ... , a acorda atenția cuvenită, a nu încălca, a nu tulbura.

În doctrină noțiunea de respectare este definită relativ asemănător. Într-o primă opinie se apreciază că respectarea constituie „obligăția autorităților care desfășoară activitate specială de investigații de a urma întocmai prevederile constituționale care garantează drepturile și libertățile persoanei și protejează interesele ei legitime” [4, p.68]. Un al doilea punct de vedere consideră respectarea drept „cerința aplicării exacte a legislației privind activitatea specială de investigații” [5, p.60]. Într-o altă opinie respectarea presupune „obligăția autorităților care desfășoară activitate specială de investigații și a funcționarilor acestora de a se abține de la încălcarea prevederilor legale” [6, p.46]. S-a afirmat și părerea că respectarea înseamnă „protecția prin lege a drepturilor și libertăților constituționale fundamentale împotriva încălcărilor legate de acțiunile serviciilor opera-

tive/speciale de investigare” [7, p.58]. Un alt punct de vedere apreciază respectarea drept „obligăția urmăririi stricte a temeiurilor și condițiilor realizării măsurilor speciale de investigații, precum și necesitatea utilizării mijloacelor care exclud limitarea neîntemeiată a acestor drepturi” [8, p.43]. Există și părerea că respectarea înseamnă „a ține seama de normele constituționale care au consacrat standardele internaționale în domeniul drepturilor omului” [9, p.62].

Deci, esența termenului respectare se referă la neîncălcarea prevederilor constituționale și a actelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile persoanei.

Conform Constituției Republicii Moldova dispozițiile privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (art.4). De asemenea se menționează că dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. Respectul față de drepturile și libertățile omului presupune recunoașterea (aprecierea) de către legiuitor a acestui principiu ca prioritar în raport cu alte valori sociale.

Respectarea drepturilor și libertăților înseamnă, pe de o parte, stabilirea unor proceduri legale, clare și precise de efectuare a măsurilor speciale de investigații care limitează drepturile cetățenilor, iar, pe de altă parte, reglementarea procedurilor de restabilire a drepturilor (încălcat) limitate. Menționăm că principiul enunțat este materializat în art. 4; 5; 11 etc. al Legii nr.59/2012.

Principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul realizării ASI se referă, în primul rând, la cetățenii care respectă legislația, în privința cărora nu se admite limitarea drepturilor și libertăților constituționale. O deosebită importanță o are și protejarea drepturilor și libertăților persoanelor care acordă sprijin organelor de drept (inclusiv și cu titlul oneros).

Astfel, se poate spune că principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei presupune:

- stabilirea unor proceduri legale, clare și precise de efectuare a măsurilor speciale de investigații care restricționează drepturile cetățenilor;

- reglementarea procedurilor de restabilire a drepturilor încălcate, restricționate ilegal;
- interzicerea restricționării drepturilor persoanelor care nu încalcă legislația;
- protejarea drepturilor și libertăților persoanelor care acordă sprijin organelor de drept (inclusiv și cu titlul oneros).

Principiul oportunității și inofensivității.

Acest principiu este relativ nou pentru legislația națională, în redacția Legii nr.45/1994 el se numea al oportunității și ofensivității. Referitor la oportunitate nu este nimic nou, în literatura de specialitate există comentarii la acest subiect și mediul academic recunoaște importanța și necesitatea acestuia. Nu același lucru se poate spune și despre inofensivitate, toți experții în domeniu vorbesc despre ofensivitate și nu despre inofensivitate. Interesant este și faptul că în redacția limbii ruse a Legii nr.59/2012 acest principiu sună diferit față de redacția limbii române, în loc de "ненаступательности", adică "inofensivității", a fost folosit termenul "безопасности" [10], în traducere "securității". S-ar putea să fie o simplă eroare de traducere. Dar rămâne inexplicabilă schimbarea termenului ofensivității cu termenul inofensivității.

Inofensivitatea este opusul ofensivității, respectiv toată baza metodologică despre ofensivitate s-ar cuveni să fie înțeleasă și aplicată invers ca până acum. Poate că anume asta s-a și urmărit prin reforma din 2012, ca întreaga activitate specială de investigații să fie transformată din una ofensivă în alta defensivă adică pasivă, în sensul că ofițerii de investigații să stea pasiv și să nu intervină în evoluția actului criminal până nu va fi comisă infracțiunea. Din păcate, tocmai acest lucru se atestă în activitatea practică începând cu 2012 și până în prezent. Dar oare aceasta nu înseamnă condiții favorabile pentru dezvoltarea fenomenului infracțional? Ce rost are lupta cu consecințele actului infracțional? Atenția trebuie concentrată asupra înlăturării cauzelor și condițiilor infracționalității, relevării și curmării infracțiunilor la etapele inițiale, când ele se află încă în fazele de planificare și pregătire. Corect ar fi ca lucrurile să fie schimbate și să se revină la normal.

Poate că ideea schimbării principiului din ofensivității în inofensivității a fost inspirată din

recomandările CEDO [11; 12; 13; 14; 15] privind caracterul pasiv al ofițerilor de investigații în procesul de culegere a probelor, în sensul că aceștia să se limiteze doar la supravegherea pasivă a activității infracționale și să nu exercite influență asupra persoanei investigate pentru a o provoca să săvârșească o infracțiune. Aceste recomandări sunt absolut logice și corecte, însă ele se referă strict la caracterul pasiv al ofițerilor de investigații în legătură cu interzicerea provocării de infracțiuni dar nu și în alte scopuri. CEDO nu spune că ofițerii de investigații trebuie să supravegheze pasiv și să nu provoace renunțarea la comiterea infracțiunii. Probabil că astfel de provocări ar fi nu doar binevenite, dar și salutate, chiar apreciate. La fel nu se spune nimic nici despre inadmisibilitatea provocării persoanei în vederea divulgării anumitor informații ce se referă la coparticipanții la infracțiune și a altor circumstanțe importante. Rezultă că caracterul pasiv al ofițerilor de investigații se referă la o situație concretă (neprovocarea infracțiunilor) și nu ar trebui absolutizat. Faptul că în practica națională a investigațiilor speciale au existat cazuri de provocare a infracțiunilor nici pe departe nu înseamnă că acestea s-au produs din cauza principiului ofensivității. În literatura de specialitate, inclusiv cea clasificată, permanent s-a atras atenția asupra inadmisibilității provocării infracțiunilor.

Referitor la cerința **oportunității** se poate spune că aceasta presupune că ASI urmează să fie efectuată la momentul potrivit, adecvat situației și împrejurărilor, în vederea atingerii obiectivelor urmărite. Aceasta înseamnă că ofițerii de investigații din cadrul structurilor care practică ASI sunt obligați să efectueze, la momentul oportun, măsurile speciale de investigații în vederea: relevării atentatelor criminale, prevenirii și curmării infracțiunilor și identificării persoanelor care le organizează sau le comit; descoperirii și cercetării infracțiunilor; căutării persoanelor dispărute fără urmă ori a celor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei; depistării bunurilor provenite din activitățile ilegale și colectării probelor privind aceste bunuri; colectării de informații despre posibilele evenimente sau acțiuni care ar pune în pericol securitatea statului.

Prin noțiunea de „oportunitate” se înțelege un sistem de calități specifice activității speciale

de investigații, precum rapiditatea, promptitudinea, continuitatea, gradul înalt de activitate al participanților, caracterul coordonat și concentrat al mijloacelor și forțelor implicate. Acest principiu se manifestă prin orientarea ASI spre depășirea, anticiparea săvârșirii acțiunilor socialmente periculoase.

Ofensivitatea presupune direcționarea măsurilor speciale de investigare pentru culegerea informațiilor privind semnele activității infracționale și identificarea persoanelor necunoscute anterior ce intenționează să comită infracțiuni. În conformitate cu acest principiu, măsurile speciale de investigare ar trebui, de regulă, să aibă un caracter proactiv, preventiv, care vizează prevenirea și curmarea infracțiunilor [16, p.36].

Principiul ofensivității sau operativității, anume așa îl califică unii experți, implică adoptarea imediată și rapidă a măsurilor de combatere a criminalității. Conform acestui principiu, ofițerii de investigații trebuie să dea dovadă de ofensivitate și inițiativă în detectarea la timp a infracțiunilor și să ia măsuri legale împotriva persoanelor care le pregătesc și le săvârșesc, să desfășoare activități preventive specifice. Acest principiu este aplicabil rezolvării nu numai a sarcinilor tactice, ci și a celor strategice. Utilizarea la timp și pe deplin a mijloacelor și metodelor de care dispun autoritățile ASI ar trebui să garanteze un răspuns corect la toate evenimentele în funcție de situația operativă și să contribuie la realizarea efectului maxim în rezolvarea sarcinii atribuite [1, p.82].

Principiul ofensivității se realizează în procesul de planificare și implementare a măsurilor speciale de investigații în scopul prevenirii individuale și generale a infracțiunilor, prevenirii și curmării infracțiunilor la etapa incipientă de dezvoltare a acestora, precum și prin desfășurarea activităților educaționale cu persoane predispuse să comită infracțiuni, identificând și eliminând condițiile favorabile săvârșirii infracțiunilor și ștergerii urmelor criminale.

Prevenirea operativă activă nu numai că asigură ofensivitatea, ci presupune combaterea criminalității în cel mai uman mod, deoarece exclude practic producerea consecințelor dăunătoare. În cazurile în care fapta ilicită a fost deja comisă, utilizarea activă a măsurilor speciale de investigare este asigurată în etapa de depistare și descoperire

a infracțiunii prin utilizarea sistemului de acțiuni de urmărire pe urme fierbinți. Este vorba despre anticiparea acțiunilor infractorilor care încearcă să ascundă sau să distrugă urmele criminale, instrumentele infracțiunii, să vândă bunuri furate și să se sustragă de la răspundere penală. În acest principiu se regăsesc funcțiile ASI de protecție și căutare.

Principiul operativității include următoarele: 1) cunoașterea situației operative actuale în teritoriul deservit, în sectorul economic, asigurarea obținerii în timp util de către organele competente a informațiilor de interes operativ; 2) reacționarea în timp util la informațiile primite pe baza variantei optime de plasare a personalului și distribuire a responsabilităților funcționale; 3) acționarea rapidă și coordonarea bună a forțelor și mijloacelor operative pentru prevenirea și descoperirea infracțiunilor, căutarea și reținerea infractorilor; 4) asigurarea operativă a activităților de cercetare a infracțiunilor comise [1, p.83].

Principiul îmbinării metodelor și mijloacelor publice și secrete reflectă, în mod direct, esența activității speciale de investigații, acesta fiind inclus chiar în definiția legală a activității speciale de investigații (art.1 al Legii nr.59/2012). Acest principiu reflectă colaborarea activității speciale de investigații cu cea procesuală, în cadrul descoperirii și cercetării infracțiunilor, iar rezultatele activității speciale de investigații, conform alin.(1) art.24 a legii indicate, pot servi drept temei pentru efectuarea altor măsuri speciale de investigații..., precum și în calitate de probe dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale.

Conform prevederilor alin.(2) al art.93 CPP actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele sunt mijloace de probă. În alin.4 al aceluiași articol se mai spune că datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată.

Îmbinarea metodelor publice și secrete per-

mite stabilirea veridicității informației obținute în cadrul activității speciale de investigații și de a nu admite erori în luarea deciziilor operative sau procesuale. Aplicarea metodelor respective, de asemenea, asigură secretul și camuflarea surselor confidențiale de informații garantând, astfel, drepturile constituționale ale cetățenilor la inviolabilitatea vieții intime și de familie, la secretul corespondenței.

Prin **metodele ASI** se înțelege setul de procedee și modalități utilizate pentru realizarea sarcinilor operativ-tactice în procesul de pregătire și conducere a măsurilor speciale de investigații.

La categoria **mijloacelor** prin care este asigurată realizarea cu succes a sarcinilor ASI, de obicei, sunt atribuite tehnica operativă, evidențele operative și câini de serviciu.

Metodele publice sunt mai eficiente la precăutarea plângerilor, declarațiilor cetățenilor, surselor deschise de informații atunci când se efectuează prevenirea generală a criminalității. Activitățile publice ale ASI se manifestă în astfel de situații specifice, precum:

- apelul deschis al ofițerilor de investigații (în numele autorității ASI) către cetățeni, organizații și oficiali ai organelor de stat pentru asistență în efectuarea ASI;

- anunțuri în mass-media, lansate de serviciile de investigații, privind căutarea persoanelor care au comis infracțiuni sau sunt dispărute;

- transmiterea publică a unor rezultate obținute în cadrul ASI pentru utilizarea lor în procesul penal;

- studierea de către ofițerii de investigații a diverselor surse deschise de informații (documente ale organelor de stat, materiale media, sentințe judecătorești etc.);

- studierea de către ofițerii de investigații a scrisorilor, reclamațiilor și cererilor cetățenilor care le-au primit în mod deschis;

- obținerea de informații în cursul efectuării MSI publice;

- verificarea persoanelor care solicită obținerea accesului de a lucra cu informațiile secrete [17, p.16].

Metodele secrete de investigații sunt mai eficiente pentru obținerea informațiilor despre condițiile ce favorizează săvârșirea infracțiunilor, despre persoanele predispușe la acte ilegale și sunt utilizate intens în procesul de colaborare

confidențială a cetățenilor cu ofițerii de investigații, în procesul de organizare și realizare a MSI, etc.

Principiul cooperării cu alte autorități de stat. Importanța și necesitatea acestui principiu poate fi explicată prin prisma complexității combaterii fenomenului criminalității de către organele competente ale statului fără ca acestea să coopereze între ele și să-și unească în acest sens forțele. Doar prin cooperarea fructuoasă între organele de ocrotire a normelor de drept și unirea în comun a eforturilor se poate realiza scopul de ocrotire a valorilor constituționale împotriva criminalității.

Termenul cooperare în interpretarea gramaticală înseamnă a lucra împreună cu cineva, a colabora, a-și da concursul, a conlucra¹. Acest termen este folosit pe larg cu același sens în diferite ramuri de activitate umană, inclusiv în ASI.

Conform surselor doctrinare cooperarea cu alte autorități de stat presupune conlucrarea bazată pe norme sociale, activitatea comună și (sau) coordonată a acestor organe pentru realizarea sarcinilor activității speciale de investigații, fiind utilizate capacitățile organizațiilor de stat, a celor nonguvernamentale și private, precum și asistența din partea cetățenilor [18, p.72].

Termenul cooperare nicidecum nu trebuie confundat cu cel de concurență. Concurența presupune competiție, lupta pentru întâietate și ea poate să fie bună în sfera economică sau cea a afacerilor, dar este dăunătoare în spațiul combaterii criminalității. A concura înseamnă să acționezi de unul singur și să te bazezi pe propriile resurse și mijloace pentru a ieși în evidență. În cazul concurenței scopul final ar fi întâietatea în competiție, ar însemna cifre, indici procentuali de descoperire a infracțiunilor și nu protejarea valorilor constituționale împotriva criminalității. Concurența organelor statului în cazul dat ar fi cea mai avantajoasă situație pentru dezvoltarea mediului criminal. Este mult mai ușor pentru structurile criminale să lupte cu organele de drept ale statului dacă ar acționa separat decât dacă ar conlucra între ele și ar acționa în comun. Este și o zicală foarte bine cunoscută: "unde-i unul nu-i putere, unde-s mulți puterea crește". Probabil că reieșind din aceste raționamente legiuitorul național a ridicat cooperarea la rang de principiu.

¹ <https://dexonline.ro/definitie/cooperare>

Cooperarea trebuie privită, în primul rând, prin prisma interacțiunii și conlucrării între organele competente să desfășoare activitate specială de investigație. O astfel de interacțiune constă în activitatea subiecților ASI desfășurată în comun și coordonată după obiective, sarcini, persoane, loc și timp. Aceasta se realizează în baza respectării legislației în vigoare și a actelor normative departamentale, aplicării măsurilor și mijloacelor specifice fiecăreia dintre părți, planificării activităților comune cu divizarea funcțiilor între subiecți, realizării managementului unificat, utilizării diferitelor tipuri și forme de interacțiune, respectării regulilor conspirației, etc. de interacțiune: între toți subiecții care desfășoară ASI, între anumiți subiecți care efectuează ASI, între subdiviziunile specializate ale aceluiași organ, între ofițerii de investigații individuali.

Printre principalele forme de interacțiune în activitatea comună se numără: efectuarea MSI și a altor acțiuni cu caracter informativ; valorificarea comună a rezultatelor obținute în urma activităților comune; elaborarea actelor juridice; desfășurarea întâlnirilor la diferite niveluri; formularea propunerilor corespunzătoare pentru eliminarea cauzelor și condițiilor ce favorizează săvârșirea infracțiunilor; prevenirea și eliminarea cauzelor și condițiilor care contribuie la apariția și implementarea amenințărilor la adresa subiecților cooperării; dezvoltarea de strategii și tactici pentru combaterea criminalității organizate, corupției și terorismului; efectuarea de operațiuni complexe etc. [19, p.107].

În al doilea rând cooperarea trebuie văzută din perspectiva interacțiunii dintre subiecții care efectuează ASI și alte organe în special din domeniul telecomunicațiilor, finanțelor etc. În mare parte regulile generale și nivelurile de interacțiune sunt aceleași ca și în cazul interacțiunii dintre subiecții care desfășoară ASI. Cu toate acestea, baza juridică a interacțiunii în acest caz este diferită.

Printre actele normative comune subiecților cooperării evidențiem:

1. Hotărârea Parlamentului Nr. 239 din 16-12-2020 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii

2020–2025;

2. Ordinul comun al Serviciului de Informații și Securitate, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție și Serviciului vamal nr.53/405/83/307-O din 15 septembrie 2020 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de organizare și efectuare a măsurilor speciale de investigații în rețelele de comunicații electronice.

Principiul deideologizării și nepărtinătății.

Menirea acestui principiu constă în abandonarea experienței anterioare de activitate nu în interesul cetățeanului și al întregii societăți ci al unui grup social (partid politic, organizație obștească sau religioasă etc.). Secolul trecut a fost profund marcat de propaganda regimului sovietic de îndoctrinare a maselor cu atotcuprinzătoarea „învățătură marxist-leninistă” prin teroarea imensului aparat represiv reprezentat de poliția politică cu diferitele sale denumiri: CEKA, GRU, NKVD, KGB. Teroarea și represiunea erau exercitate asupra „dușmanilor poporului”, reali sau imaginari, din afara, dar și din cadrul partidului. De multe ori teroarea avea un caracter aleatoriu, milioane de oameni cazând victime ale necesității de a se asigura prin spaima coeziunii societății de tip bolșevic [20].

Conform acestui principiu astăzi este interzis organelor care efectuează ASI să reprezinte (direct sau indirect) sau să acționeze în interesul vre-unui partid politic, organizații, întreprinderi etc. Acestui principiu se subscriu prevederile art.4 alin.(3) din Legea nr.59/2012 conform căreia se interzice înfăptuirea măsurii speciale de investigații pentru realizarea altor scopuri și sarcini decât cele prevăzute de prezenta lege.

De asemenea, funcționarilor activității speciale de investigații le este interzisă implicarea în activitatea organelor administrației publice, a procuraturii, a instanțelor judecătorești, a organizațiilor politice și religioase, cu excepția cazurilor de relevare, prevenire și descoperire a infracțiunilor. În cadrul organelor care exercită ASI nu pot fi formate structuri ale partidelor politice, iar persoanele cu funcții de răspundere ale acestor organe nu sunt în coerență sau dependență, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu interesele acestor partide sau formațiuni politice [21, p.180]. Activitatea subdiviziunilor ASI nu poate fi îngrădită,

influențată sau limitată prin decizii ale partidelor politice și ale organizațiilor obștești prin care sunt urmărite anumite scopuri politice [2, p.51-54].

Concluzii și recomandări. Principiile ASI sunt pietre de temelie pe care se clădește întreg sistemul de reglementări juridice în acest domeniu de activitate foarte important și necesar pentru protejarea și securitatea valorilor constituționale împotriva criminalității și a amenințărilor care pun în pericol respectivele valori. Principiile ASI sunt reperele după care este ghidată activitatea practică atunci când o anumită situație nu este reglementată expres în lege. Principiile ASI exprimă voința și doleanța legiuitorului și a societății în ceea ce privește arhitectura acestui gen de activitate, exprimă esența și conținutul acesteia și, nu în ultimul rând, constituie ansamblul de reguli care trebuie să coexiste într-o ambianță armonioasă. Orice nepotrivire între acestea, cât de mică nu ar fi ea, mai devreme sau mai târziu va genera consecințe foarte și foarte grave.

Principiul inofensivității prevăzut în art.2 al Legii nr.59/2012 nu este în consonanță cu

esența ASI, creează confuzii în ceea ce privește înțelegerea și aplicarea unitară a legislației, inhibă și chiar stopează inițiativa organelor abilitate să efectueze investigații speciale, conduce la situația în care ofițerii de investigații stau pasivi, nu întreprind nimic și așteaptă să se producă dezastrul și numai după aceea să intervină, nu la inițiativa lor, ci la indicația organului de urmărire penală sau a procurorului. Anume așa este construit cadrul juridic național ce reglementează ASI.

Este imperios necesar ca principiul inofensivității să fie înlocuit cu principiul ofensivității, ceea ce presupune inițiativă, creativitate și acțiune din partea ofițerilor de investigații, înseamnă mai multă implicare în realizarea sarcinilor de relevare, curmare și prevenire a infracțiunilor, identificare și căutare a persoanelor dispărute fără urmă și a celor care se eschivează de la executarea pedepsei, depistare a bunurilor provenite din activități ilegale, colectare de informații despre posibile evenimente și/ sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012).

Referințe bibliografice

1. Сайфутдинов Т.И. Основы оперативно-розыскной деятельности: учебник. Ч. 1. Бишкек: Изд-во КРСУ, 2015. p.72.
2. Rusu V., Covalciuc I. Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigate. Revista națională de drept. Nr. 8, 2015. P.51-54.
3. DEX // <https://dexonline.ro/definitie/respecta>.
4. Сурков К.В., Кваша Ю.Ф. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел: курс лекций. Общая часть. Введение в курс оперативно-розыскной деятельности. СПб., 1997. С. 68.
5. Ривман Д.В. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». СПб., 2003. С. 60.
6. Шумилов А.Ю. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». С постатейным приложением нормативных правовых актов и документов. 6е изд., испр. и доп. М., 2004. С. 46.
7. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности» / под ред. А.И. Алексеева, В.С. Овчинского. М., 2011. p. 58.
8. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: научно-практический комментарий / под ред. А.С. Бахты. 2-е изд., перераб. и доп. М., 2014. С. 43.
9. Ковалев О.Г., Вагин О.А., Юдин Е.Г. Оперативно-розыскная деятельность: содержание, развитие, особенности: учебное пособие. М., 2006. С. 62.
10. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110235&lang=ru
11. Teixeira de Castro c. Portugaliei (09.06.1998)
12. Vanyan c. Rusiei (15.12.2005)
13. Pareniuc c. RM (01.07.2014).
14. Sandu c. RM. (11.02.2014).
15. Morari c. RM (08.03.2016).
16. Алферов В.Ю., Гришин А.И., Ильин Н.И. Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб. пособие для студентов,

- обучающихся по специальности 40.05.01 «Правовое обеспечение национальной безопасности» (специализация «Уголовно-правовая») и специальности 40.05.02 «Правоохранительная деятельность» (специализация «Административная деятельность») / В.Ю. Алферов, А.И. Гришин, Н.И. Ильин ; под общ. ред. В.В. Степанова. – 3-е изд., испр. и доп. – Саратов : Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2016. p.36.
17. Ремизов, М.В. Оперативно-розыскная деятельность: правовые основы и использование результатов в уголовном процессе: учеб. пособие / М.В. Ремизов, Р.Н. Ласточкина; Яросл. гос. ун-т. – Ярославль: ЯрГУ, 2007. p.16.
18. Красиков В.С., Шинкевич А.М. Теоретико-правовые аспекты взаимодействия органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность Криминалистика. Научные публикации № 2 p.72.
19. Шумилов, А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов 1 А.Ю. Шумилов. 3-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. p.107.
20. Ideologia comunistă. Disponibil online: <http://edragoslav.trei.ro/comun.html> (vizitat la 20.08.2021).
21. Didâc V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V.. *Tactica criminalistică; Activitatea operativă de investigații: (pentru uzul audiențelor); coord. principal: Elena Muraru; -Ch.: ELAN POLIGRAF S.R.L., 2009 - (Seria: Suporturi de curs). - Cartea a 10-a. p.180.*

Despre autor

Boris GLAVAN

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: glavbory@gmail.com*

CZU 343.23

DOI10.5281/zenodo.5578069

UNELE REFLECȚII PRIVIND INFRAȚIUNEA CONSUMATĂ ȘI MOMENTUL CONSUMĂRII EI

Veaceslav URSU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Determinarea momentului consumării infracțiunii constituie una dintre problemele de bază ale teoriei dreptului penal și ale practicii judiciare. Determinarea corectă a momentului consumării infracțiunii constituie una din garanțiile încadrării juridice adecvate și corecte a faptelor comise, și respectiv, a legalității tragerii făptuitorului la răspundere penală și aplicarea față de acesta a unei pedepse echitabile.

Autorul a încercat să puncteze asupra importanței studierii instituțiilor juridico-penale analizate și a prezentat unele opinii ale cercetătorilor preocupați de tema abordată în prezentul articol, aducând argumente în sprijinul actualității unei astfel de investigații. Articolul are ca obiect de studiu definirea infracțiunii consumate și momentul consumării infracțiunii, se prezintă unele reflecții asupra momentului faptic al consumării și celui juridic al consumării infracțiunii.

Cuvinte-cheie: momentul consumării infracțiunii, infracțiunea consumată, componența infracțiunii, momentul faptic al consumării infracțiunii, momentul juridic al consumării infracțiunii.

SOME REFLECTIONS ON CONSUMMATED CRIME AND ITS CONSUMMATION TIME

Veaceslav URSU,
PhD, Associate Professor

Determining the moment of consummation of the crime is one of the basic problems of the theory of criminal law and judicial practice. The correct determination of the moment of consummation of the crime is one of the guarantees of the adequate and correct legal classification of the committed deeds, and respectively, of the legality of bringing the perpetrator to criminal responsibility and the application to him of a fair punishment.

The author tried to point out the importance of studying the legal and criminal institutions analyzed and presented some opinions of researchers concerned with the topic addressed in this article, bringing arguments in support of the timeliness of such an investigation. The article has as object of study the definition of the crime consumed and the moment of consummation of the crime, some reflections are presented on the factual moment of consummation and the legal one of consummation of the crime.

Keywords: the moment of consummation of the crime, the crime committed, the composition of the crime, the factual moment of the consummation of the crime, the legal moment of the consummation of the crime.

Introducere. Determinarea momentului consumării infracțiunii constituie una dintre problemele de bază ale teoriei dreptului penal și a practicii judiciare.

Momentul consumării infracțiunii nu este stabilit expres de către legislator pentru toate infracțiunile, prevăzute în legea penală. Atât în teoria dreptului penal, cât și în practica judiciară,

deseori apar dificultăți la determinarea momentului consumării: în cazul infracțiunilor cu diferite componente de infracțiune, în cazul activității infracționale neconsumate sau în situațiile renunțării benevole la săvârșirea infracțiunii. Luate împreună, aceste argumente dictează necesitatea unui studiu mai aprofundat și minuțios a acestei instituții a dreptului penal și formulării unor prevederi

referitoare la momentul consumării infracțiunii în situațiile corespunzătoare, enunțate mai sus.

Conținut de bază. Determinarea corectă a momentului consumării infracțiunii constituie una din garanțiile încadrării juridice adecvate și corecte a faptelor comise și, respectiv, a legalității tragerii făptuitorului la răspundere penală și aplicarea față de acesta a unei pedepse echitabile.

Organele de aplicare a dreptului se confruntă deseori cu dificultăți în constatarea momentului consumării infracțiunii. Aceste dificultăți sunt legate de greșelile comise la identificarea unor componente de infracțiune și a semnelor lor, de formulările incorecte sau ambigue ale normelor Codului penal, de lipsa unor interpretări legale, științifice sau judiciare ale legii penale.

Pentru definirea momentului consumării infracțiunii este necesar, mai întâi, să stabilim ce vom înțelege prin infracțiunea consumată.

Au fost mai multe încercări de a defini conceptul infracțiunii consumate, atât în legislația penală, cât și în doctrina dreptului penal, cu preponderență de origine rusă. Unul din actele normative de epocă ruse, așa-zisul Cod al pedepselor penale și corecționale din anul 1845, în art.12 definea noțiunea infracțiunii consumate în felul următor: „*infracțiunea se consideră fapt înfăptuit (consumată/efectuată), când cele nutrite de vinovat, într-adevăr, au survenit sau când s-a produs răul cauzat de faptele înfăptuite de acesta*” [1, p. 175]. În acest fel, momentul consumării infracțiunii era legat de survenirea consecințelor social-periculoase.

În conformitate cu art. 17 al Bazelor legislației penale a RSSFR din 1919, *infracțiunea se considera consumată, în cazul când intenția persoanei ce a săvârșit o faptă infracțională era realizată până la capăt*, adică momentul consumării infracțiunii era dependent de intenția persoanei.

Codul RSSFR din 1960, în genere, nu conținea noțiunea infracțiunii consumate.

Cu toate acestea, în teoria dreptului penal, foarte mulți autori acordau o atenție sporită conținutului noțiunii generale a infracțiunii consumate.

N.S. Taganțev evidențiază definiția materială și formală a noțiunii infracțiunii consumate. În sens material, infracțiunea este consumată, odată cu încălcarea normei penale în existența sa reală, sau cu alte cuvinte, când este prejudiciat interesul

ocrotit de lege sau interesul ocrotit de lege este pus în pericol.

În cazul definirii formale a infracțiunii consumate, ultima obține calitatea de consumată, când se constată întrunirea tuturor semnelor cerute de lege pentru configurarea unei componente de infracțiune. Autorul menționat susținea că, pentru instanța de judecată, în calitatea sa de organ de aplicare a legii, importanță de bază o are definiția formală.

Stabilirea unei definiții materiale a consumării faptei infracționale este, de asemenea, adesea foarte importantă datorită posibilei ambiguități / lipsei de claritate a textului legii, necesității de a-l explica sau interpreta nu numai gramatical, ci și logic, nu numai în conformitate cu litera legii, dar și după spiritul ei. [2, p. 567, 568]

Autorii I.S. Tișkevici, N.D. Durmanov, N.S. Liass, M.D. Șargorodskii aveau la definirea formală a infracțiunii consumate și asociau infracțiunea consumată cu prezența tuturor semnelor componente de infracțiune prevăzute de legea penală.

Mai târziu, puncte de vedere analogice exprima A.N. Ignatov și Iu.A. Krasikov. Aceștia indicau că *infracțiunea va fi consumată dacă în fapta săvârșită se regăsesc semnele acelei componente de infracțiune, asupra săvârșirii căreia a fost îndreptată intenția vinovatului* [3, p. 4].

Codul penal al Federației Ruse din 1996 la alin. (1) al art. 29 definește infracțiunea consumată, stabilind că „*infracțiunea se consideră consumată dacă în fapta săvârșită de persoană se regăsesc toate semnele componente de infracțiune, prevăzute de prezentul Cod*”.

O prevedere similară este prevăzută la alin. (1) art. 25 Cod penal al RM, conform căruia, „*infracțiunea se consideră consumată dacă fapta săvârșită întrunește toate semnele constitutive ale componente de infracțiune*”.

N.F. Kuznețova consideră această definiție nereușită. Noțiunea conține o interpretare restrictivă, deoarece nu ia în calcul direcționarea subiectivă a faptei. Autoarea propune o altă definiție a infracțiunii consumate. „*Consumată se consideră infracțiunea, care întrunește toate semnele componente de infracțiune, pe care persoana dorea s-o săvârșască sau este de acord cu inevitabilitatea*

consecințelor (urmărilor) acesteia”[4, p. 54].

Asupra imperfecțiunii definiției legislative a noțiunii infracțiunii consumate indică și autorul M.P. Redin.

Dlui propune definiția proprie a infracțiunii consumate „*infracțiunea se consideră consumată, dacă activitatea persoanei în vederea realizării intenției criminale conține toate semnele componenței de infracțiune, prevăzute de Partea Specială a prezentului Cod*”[5, p. 4].

Conform opiniilor savanților G.V. Nazarenko și A.I. Sitnikova, prin infracțiune consumată vom înțelege *fapta care întrunește toate elementele și semnele unei componente de infracțiune concrete, prin care integral a fost realizată intenția criminală*.

Includerea momentului subiectiv în caracteristica infracțiunii consumate ar permite deosebirea infracțiunii consumate de tentativa de infracțiune, care are asemănări formale cu infracțiunea consumată. Un exemplu tipic în acest sens ar constitui tentativa de omor, latura exterioară a căreia este identică cu pricinuirea (cauzarea) prejudiciului sănătății. Unica posibilitate de deosebire a aspectelor exterioare respective constă în stabilirea faptului în ce măsură a fost realizată intenția făptuitorului în procesul actului de comportament infracțional – pe deplin sau parțial [6, p. 101].

Trebuie deosebit infracțiunea consumată și consumarea infracțiunii ca etapă de săvârșire a faptei infracționale. Despre ultima putem vorbi doar în cazul săvârșirii infracțiunii cu intenție directă. Pe când noțiunea infracțiunii consumate este caracteristică tuturor infracțiunilor, comise atât cu vinovăție intenționată, cât și prin imprudență. Despre acest fapt menționa și N.S. Taganțev. El afirma că definiția materială și formală a consumării faptei infracționale se atribuie, în aceeași măsură, atât faptei comise prin acțiuni, cât și celei săvârșite prin infracțiune, atât activității intenționate, cât și celei din imprudență. În cazul când definiția consumării este luată într-un sens mai restrâns și este examinată doar în calitate de etapă de exteriorizare a voinței criminale, ea este aplicabilă doar faptelor infracționale intenționate [7, p. 568].

Considerăm că majoritatea definițiilor in-

fracțiunii consumate prezentate mai sus caracterizează consumarea infracțiunii ca etapă de săvârșire a faptei infracționale. Prevederea de la alin. (1) art. 29 Cod penal al Federației Ruse definește anume infracțiunea consumată, indiferent de forma vinovăției și modalitatea intenției.

În teoria dreptului penal există opinii, potrivit cărora infracțiunea consumată poate fi interpretată sub două aspecte, privită din două puncte de vedere. În primul rând, din punctul de vedere al construcției sale legislative, adică așa cum este descrisă în dispoziția articolului corespunzător al Părții speciale a Codului penal. În al doilea rând, din punctul de vedere al definirii infracțiunii consumate în practica judiciară [8, p. 35].

Ne asociem opiniei lui M.P. Redin, care nu este de acord cu astfel de afirmații, deoarece ilegalitatea faptei, posibilitatea ei de pedeapsă sau alte consecințe juridico-penale sunt stabilite de Codul penal, iar instanța de judecată doar aplică legea [5, p. 2]. Înțelegerea ambiguă a infracțiunii consumate poate și chiar duce în practică la greșeli serioase când fapta săvârșită care, din punct de vedere legislativ, corespunde cu infracțiunea consumată, este calificată în practică ca fiind neconsumată. Sau invers, o infracțiune neconsumată este recunoscută, neîntemeiat drept consumată.

Vom invoca un exemplu, preluat din practica judiciară a instanțelor din Federația Rusă la care face trimitere autorul Redin M.P. „*cetățeanul A. a aplicat mai multe lovituri de cuțit cetățeanului B. în timpul unei încăierări. Instanța a calificat acțiunile acestuia ca tentativă la omor intenționat. Din materialele dosarului penal reiese că, dacă cetățeanul A. ar fi avut intenția să omoare victima, nu au existat impedimente ca el să-și realizeze intenția sa până la capăt. Dimpotrivă, cetățeanul A. a fugit de la locul faptei și nu a întreprins nici o acțiune pentru a-l lipsi pe cetățeanul B. de viață. Colegiul penal a stabilit că cetățeanul A. a acționat nu cu intenție directă, dar indirectă, respectiv, el va purta răspundere nu pentru urmările ce puteau să survină, dar pentru cele survenite de facto, și a recalificat acțiunile cetățeanului A.*”

Un alt exemplu susține soluția inversă: *Acțiunile lui G. au fost neîntemeiat calificate ca infracțiune consumată. G. a comis o sustragere pe ascuns a bunurilor din magazinul alimentar. La*

ieșire din magazin a fost observat de către martorul C. Realizând că a fost observat, G. a aruncat geanta cu bunuri și a încercat să se ascundă, dar a fost reținut de către poliție. În acest fel, G. nu a avut posibilitatea reală de a dispune de bunurile sustrase, semn necesar pentru recunoașterea acestei infracțiuni ca consumate”.

În concluzie, nu trebuie să existe deosebiri în definirea noțiunii infracțiunii consumate în lege și în practica judiciară, deoarece respectarea strictă a legii constituie un principiu obligatoriu al activității tuturor organelor de aplicare a dreptului. În caz contrar pot apărea divergențe și greșeli. Constatarea corectă a momentului consumării infracțiunii permite de a nu admite greșeli (erori) la aplicarea altor instituții ale dreptului penal (spre exemplu, participația, aplicarea pedepsei penale, calcularea termenelor de prescripție).

Un rol important în procesul calificării infracțiunii drept consumată îl are stabilirea (constatarea) momentului consumării infracțiunii. Trebuie să menționăm că momentul juridic (de iure) al consumării infracțiunii nu întotdeauna coincide cu consumarea de facto a infracțiunii.

Momentul juridic al consumării infracțiunii este stabilit de lege. Cu acesta sunt legate consecințele juridico-penale și procesual-penale.

Momentul de fapt al consumării infracțiunii este determinat, fie prin atingerea de către subiectul infracțiunii a scopului infracțional (sau al unuia din scopuri), în cazul infracțiunii intenționate, fie de survenirea urmărilor (urmărilor) prejudiciabile, în cazul faptei comise din imprudență. Consumarea de fapt a infracțiunii coincide cu prejudicierea efectivă a obiectului atentatului. Acest fapt determină noțiunea și conținutul vinovăției, stă la baza deosebirii etapelor săvârșirii infracțiunii, sunt relevante tipurile (modalitățile) infracțiunilor (simplă, compusă, continuă, prelungită), modalitățile concursului etc. Astfel, momentul de fapt al consumării infracțiunii depinde de ce tip al componenței (materială, formală, trunchiată [formal-redusă]) are infracțiunea, prevăzută de articolul corespunzător al Părții Speciale al Codului penal.

Momentul juridic și cel faptic al consumării unor infracțiuni coincid (spre exemplu, omorul intenționat și lipsirea de viață din imprudență

se consumă odată cu survenirea morții victimei, acestea coincid în cazul huliganismului, sustragerilor).

În același timp, unele infracțiuni sunt descrise în legea penală de așa o manieră încât momentul juridic al consumării lor survine mult mai înainte ca cel de fapt. Cauzele acestei necoincidențe, motivele acestei discrepante sunt diferite în fiecare caz concret și necesită o înțelegere specială. În particular, stabilirea în lege a consumării unei infracțiuni intenționate la o etapă anterioară consumării de fapt a acesteia, poate fi determinată de mai mulți factori: complexitatea, multitudinea etapelor activității criminale, de prejudiciabilitatea și pericolul social al fiecărei etape. [10, p. 61] Spre exemplu, consumarea de fapt a tâlhăriei (art. 188 CP al RM) este legată de însușirea averii altei persoane, în același timp, sustragerea este însoțită de violență periculoasă pentru viața sau sănătatea victimei. Momentul juridic al consumării tâlhăriei survine din momentul comiterii atacului. Diferența respectivă trebuie luată în calcul de către organele de aplicare a dreptului.

Considerăm că indicarea expresă în legea penală a momentului de consumare a infracțiunii ar exclude greșelile (erorile) în procesul calificării infracțiunilor.

Momentul consumării unor categorii de infracțiuni este formulat în legislația penală foarte clar, în unele cazuri acesta este ușor de identificat. Totodată, există și formulări care creează dificultăți pentru organele de aplicare a dreptului. În legătură cu aceasta Plenul Curții Supreme de Justiție al Republicii Moldova într-un șir de hotărâri atrage atenția, în mod special, instanțelor de judecată asupra momentului consumării unor infracțiuni concrete.

Infracțiunea se consideră consumată, dacă fapta săvârșită de către făptuitor întrunește toate elementele și semnele componenței de infracțiune, prevăzute de Partea Specială a Codului penal. Pentru calificarea infracțiunii are importanță stabilirea (constatarea) momentului juridic al consumării infracțiunii, și nu a celui de fapt, care este legat de perceperea subiectivă a persoanei a consumării activității criminale (în cazul infracțiunilor intenționate) sau de survenirea urmărilor infracționale (în cazul infracțiunilor din imprudență). Momen-

tul juridic al consumării infracțiunii este constatat (determinat) în conformitate cu descrierea legislativă a componentei de infracțiune, construcția sa. Și anume, în funcție de acest fapt, doctrina penală deosebește infracțiuni cu componentă materială,

formală și formal-redusă.

Particularitățile momentului consumării infracțiunilor cu diverse tipuri de componente ar constitui obiectul de studiu al altei cercetări.

Referințe bibliografice

1. Российское законодательство X-XX веков. В 9 Т. Т. б. Законодательство первой половины XIX века / Под общ. ред. О.И. Чистякова. М., 1988.
2. Taganțev N.S. Русское уголовное право. Т. 1 Тула, 2001.
3. Уголовный кодекс РФ Официальный текст / Вступит статья А.Н. Игнатов и Ю.А. Крашиков. М. 1996.
4. Новое уголовное право России. Общая часть /Под ред. Н.Ф. Кузнецовой. М. 1996.
5. Редин М.П. Понятие оконченного преступления. Его виды // Следователь. 2005.Nr. 1
6. Назаренко Г.В., Ситникова А.И. Неоконченные преступления. Орел. 2002
7. Таганцев Н.С. Русское уголовное право. Т.1 Тула 2001
8. Дурманов М.П. op. cit.
9. Зелшюков С.В. Уголовно-правовые проблемы преступного вреда. Новосибирск, 1991.

Despre autor

Veaceslav URSU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
decan al Facultății drept,
ordine publică și securitate civilă
a Academiei „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: ursuveaceslav@rambler.ru*

CZU 342.733(478)

DOI 10.5281/zenodo.5578208

FENOMENUL DISCRIMINĂRII ÎN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT DIN REPUBLICA MOLDOVA

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Vitalie COSTIȘANU,
master în drept

Combaterea discriminării este expresia idealului egalității între oameni. În majoritatea contextelor „principiul egalității” este definit ca absență a oricărei discriminări directe sau indirecte. Lumea în care trăim este diversă, ea impune persoanelor cu identități variabile să interacționeze generând comportamente de cooperare și caritate, alteori competiția și atitudinea exclusivistă. Motivațiile discriminărilor pe criterii identitare sau de opțiune sunt cel mai des sexul, rasa, nivelul studiilor, naționalitatea, etnia, limba, religia, categoria socială, convingerile, orientarea sexuală, vârsta, dizabilitatea, boala cronică necontagioasă, infectarea HIV, apartenența la o categorie defavorizată.

În prezent, principiul nediscriminării este inserat, practic, în toate tratatele și documentele internaționale de protecție a drepturilor omului. Discriminarea bazată pe diversele criterii este interzisă de dispoziții expres prevăzute de actele normative.

Cuvinte cheie: discriminare, combatere, egalitate, comportament, criterii, nediscriminare, interzicere.

DISCRIMINATION PHENOMENON IN EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Mariana PAVLENCU,
PhD, Associate Professor

Vitalie COSTIȘANU,
master of law

Combating discrimination is an expression of the ideal of equality between people. In most contexts the „principle of equality” is defined as the absence of any direct or indirect discrimination. The world we live in is diverse, it requires people with variable identities to interact by generating cooperative and charitable behaviors, other times competition and exclusive attitudes. The motivations of discrimination based on identity or choice are most often gender, race, level of education, nationality, ethnicity, language, religion, social category, beliefs, sexual orientation, age, disability, chronic non-contagious disease, HIV infection, belonging to a disadvantaged category.

At present, the principle of non-discrimination is contained in practically all international treaties and documents for the protection of human rights. Discrimination based on various criteria is prohibited by provisions expressly provided by normative acts.

Keywords: discrimination, combat, equality, behavior, criteria, non-discrimination, prohibition.

Introducere. Dreptul la egalitate în fața legii și protecția tuturor împotriva discriminării reprezintă norme fundamentale ale legislației internaționale și naționale în materia drepturilor omului.

În anumite sisteme legislative naționale și regionale, legislația pentru egalitate a evoluat în ultimele câteva decenii, inclusiv în RM. În a doua jumătate a secolului al XX-lea, legislația internațională în materia drepturilor omului creează un

cadru legal major pentru protecția drepturilor și libertăților individuale. Cu toate acestea, majoritatea statelor lumii nu posedă protecție legală efectivă împotriva discriminării sau mijloace legale pentru a promova egalitatea. Chiar și în țările în care astfel de prevederi există, încă rămân multe de făcut pentru a asigura realizarea dreptului la egalitate.

Dreptul la egalitate este dreptul tuturor ființelor umane de a fi egale în demnitate, de a fi tratate cu respect și considerație și de a participa în condiții de egalitate cu ceilalți la orice aspect al vieții economice, sociale, politice, culturale sau civile. Toate ființele umane sunt egale în fața legii și au dreptul la protecție garantată de stat.

Ca un aspect al egalității, tratamentul egal nu este echivalent tratamentului identic. Pentru a realiza egalitatea deplină și efectivă este necesar ca oamenii să fie tratați în mod diferit în funcție de circumstanțele lor diferite, să fie afirmată valoarea lor egală și să fie sporite capacitățile lor de a participa în societate ca egali.

Pe segmentul promovării drepturilor omului toate statele au datoria de a ridica nivelul conștientizării publicului cu privire la egalitate, și în a se asigura că toate instituțiile educaționale, inclusiv școlile private, religioase și militare, să furnizeze o educație potrivită despre egalitate ca un drept fundamental.

Materiale și metode aplicate. La realizarea acestui studiu au fost utilizate diferite metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele utilizate sunt: doctrina juridică națională și internațională, literatura de specialitate, legislația națională și internațională, precum și diferite sondaje și publicații ale savanților din domeniu.

Rezultate obținute și discuții. Odată ce un stat își adoptă propriile legi și politici, acesta se obligă să pună în aplicare dreptul la egalitate care va trebui să fie accesibil tuturor. Toate statele democratice trebuie să facă pașii necesari pentru a se asigura că toate aceste legi și politici sunt aduse la cunoștința tuturor persoanelor care ar putea să fie interesate de acestea prin toate mijloacele adecvate.

Nicio derogare de la dreptul la egalitate nu este permisă. Orice rezervă la un tratat sau la alt

instrument internațional ce ar crea o derogare de la dreptul la egalitate va fi nulă și neacceptată.

Într-o societate democratică toți subiecții au aspirații și sentimente, iar fiecare din aceștia este unic în felul său. Unul dintre obiectivele primordiale urmărite de fiecare stat care promovează democrația și care se declară și se dorește a fi un stat de drept se impune să contribuie la tratamentul egal al tuturor persoanelor în societate. Cadrul legal în vârf cu Constituția Republicii Moldova impune atârănarea corectă și egală față de toți cetățenii, indiferent de dizabilitatea acestora, etnie, naționalitate, apartenență politică, religie, culoare, situația financiară ori socială etc. Fiind parte la un șir de tratate internaționale din domeniul drepturilor omului, Republica Moldova își asumă angajamentul să asigure respectarea principiului egalității și a tratamentului egal și corect față de toți cetățenii săi în toate domeniile vieții sociale, inclusiv în sistemul de învățământ [3]. Cazurile de discriminare, hărțuire, discursurile de ură și instigarea la ură se prezintă a fi un pericol considerabil în asigurarea finalității drepturilor omului, unde acestea au ca scop crearea și asigurarea unui mediu de dezvoltare armonioasă și sigură pentru copii și tineri în societate, dar și în instituțiile de învățământ.

După cum cunoaștem, școala este locul unde fiecare copil își petrece cel mai mult timp din viața sa, considerăm că aceasta trebuie să asigure o atmosferă de creștere a copiilor într-un mediu prietenos, sigur, confortabil și prielnic pentru dezvoltarea armonioasă a acelor care se află în sistemul de învățământ. Toți copiii trebuie să aibă acces la studii calitative, indiferent care sunt criteriile care îl diferențiază de ceilalți precum și părerile sau viziunile acestora. Reacțiile pe care un profesor sau un coleg le-ar putea avea în direcția unui copil îi poate afecta acestuia percepția și sentimentele față de el însuși, percepția lui asupra altora și calitatea relațiilor interpersonale.

Multiplele provocări și situații care atentează la siguranța copiilor și tinerilor în societate dar și în instituțiile de învățământ, precum și a acelor situații care au atentat la dreptul de a avea un proces educațional egal și nediscriminatoriu pentru cei care își fac studiile în Republica Moldova determină ca să fie efectuate diverse studii care vor

identifica problemele cu care se confruntă sistemul de învățământ din Republica Moldova, precum și subiecții participanți ai acestuia, motivele care generează aceste probleme, dar și posibilele soluții care ar înlătura problema discriminării și a bullying-ului în instituțiile de învățământ [5].

Spre regretul nostru, studiile arată cum erorile fundamentale de atribuire și erorile cognitive în general se datorează stereotipurilor și prejudecăților, care pot provoca discriminări, care pot influența negativ mediul de clasă, performanța academică a elevilor și studenților precum și starea lor psihică și fizică. Atunci când vorbim despre discriminare, de cele mai multe ori suntem și în prezența unei intenții reale a unei persoane de a limita drepturile cuiva la acces la anumite bunuri și servicii, care sunt însoțite de inexistența unei justificări rezonabile pentru a acționa în asemenea mod [2].

În general, putem identifica doi factori care influențează în mod direct apariția și răspândirea fenomenului de discriminare și ură în societate. Acești factori sunt *prejudecățile și stereotipurile*.

Prejudecățile reprezintă ideile preconcepuate care, de cele mai multe, ori sunt și eronate, pe care o persoană și le formează asupra unui lucru, adoptate de obicei fără cunoașterea directă a faptelor, impuse în mare parte prin educație copiilor de la o vârstă fragedă sau prin promovarea acestora de către societate.

Stereotipurile reprezintă următorul nivel al prejudecăților. Atunci când este stereotipică, o persoană poate avea o viziune distorsionată despre anumite lucruri. Fiecare dintre noi se află sub influența stereotipurilor încă de când suntem copii. Acestea conduc la formarea ideilor preconcepuate față de anumite lucruri, oameni sau ideologii. Oamenii stereotipici, odată cu înaintarea în vârstă, își hrănesc și ura față de oameni, culturi, convingeri, limbi sau religiile la care se referă aceste stereotipuri.

O obligație a statelor membre la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului constituie crearea de oportunități egale în educație pentru toți copiii fiind și o tendință comună a tuturor statelor semnatare [1]. Educația de calitate este un drept fundamental al copilului pentru a garanta accesul la oportunități de dezvoltare și de viață, iar

guvernele trebuie să ia toate deciziile în domeniul educației, ținând cont de acest fapt [4]. Totodată, dreptul la educație generează și o multitudine de obligații ale statelor membre care rezultă din prevederile tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte precum și din actele normative naționale din domeniul educației.

Din păcate, printre realitățile din Republica Moldova întâlnim în toate sferele sociale cazuri de discriminare a oamenilor. Pentru anumite diferențe, persoanele sunt limitate sau excluse din activități sau le sunt limitate interesele care le privesc atunci când este vorba despre participarea lor la locul de muncă, la școală, în instituțiile medicale, accesul la diferite bunuri și servicii etc., indiferent de legile care sunt emise pentru a proteja persoana de tratamente incorecte și inegale, ofensatoare sau agresive față de ei și semenii lor. Totuși actualmente încă nu dispunem de mecanisme eficiente care ar fi eficiente să asigure egalitatea de șanse în dezvoltarea și participarea lor eficientă la treburile sociale, iar prin urmare drepturile acestora rămân a fi doar la nivel declarativ fără a avea un impact pozitiv asupra beneficiarilor acestor drepturi.

Referindu-ne nemijlocit la sistemul de învățământ, vom afirma că orele pe care le petrec copiii la școală sunt cele care își lasă cel mai mult amprenta asupra stării lor fizice și psihice, de aceea este foarte important ca mediul lor de învățământ să prezinte un grad de confort psihologic ridicat, pentru ca aceștia să se poată dezvolta armonios, să învețe cât mai bine și să poată utiliza mai apoi cunoștințele pe care le primesc pentru construirea unei cariere profesionale în viitor. Chiar dacă acest fapt este cunoscut de majoritatea atât a elevilor, cât și a cadrelor didactice, momentele când elevii sunt discriminați în cadrul școlilor, astfel lezându-se dreptul la o educație incluzivă și egală, sunt tot mai dese. În urma diverselor sondaje se observă că mulți copii se plâng că sunt agresați sau umiliți pentru că aparțin unei alte religii, sunt de altă etnie, culoare, naționalitate sau limbă pe care o vorbesc [6]. Cel mai grav e că aceștia sunt nedreptățiți nu doar de alți colegi, ci și de profesori și de părinții celorlalți copii, considerându-i ne la locul lor printre ceilalți. Printre cele mai importante probleme din cauza căreia apare discriminarea se află: lipsa de transport pentru copiii care locuiesc departe

de școală, taxele aleatorii impuse de către directorii școlilor pentru înmatricularea elevilor, dar și pe parcursul studiilor precum și alte taxe pentru profesori, dotarea necorespunzătoare a școlilor cu echipamente pentru copiii cu dizabilități, tratamentul ostil față de copiii ce aparțin altor etnii (în special romii), tratamentul umilitor aplicat elevilor ce fac parte din minorități sexuale.

Printre problemele identificate ar fi și faptul că în prezent tot mai multe mesaje apar în rândurile tinerilor, dar și în media când educatorii s-au purtat agresiv cu copiii pentru că părinții nu contribuie la creșterea bugetului fondului clasei/școlii prin plata taxelor neformale, care de altfel sunt interzise. Aceasta generează dispute între părinții și copiii care refuză să achite aceste taxe, pe deoparte, și profesorii și ceilalți părinți și copii pe de altă parte, care se transformă într-o continuă hărțuire a copiilor a căror părinți nu au achitat taxele neoficiale/ necuvenite. Totodată, elevii din diferite grupuri social vulnerabile sunt ignorați și nesocotiți atunci când vine vorba de organizarea și participarea acestora la diferite festivități școlare sau extrașcolare [8].

De asemenea, o altă problemă majoră cu care se confruntă tinerii în instituțiile de învățământ este și cea legată de fenomenul de bullying. Anume, bullying-ul asemănător cu discriminarea este definit ca fiind un comportament ostil (de excludere, umilire, luare în derâdere pe cineva), însă comparativ cu discriminarea care atestă acest gen de comportament la un fapt real, bullying-ul presupune dorința individului de a-și câștiga puterea și autoritatea, punându-i pe alții într-o lumină proastă, fără a fi prezent conflictul bazat pe o problemă real existentă. Fenomenul bullying-ului poate fi prezent atât în interacțiunea dintre persoane, cât și pe plan politic mondial, în interacțiunea dintre state [7].

O altă diferență între bullying și discriminare ar fi că în cazul discriminării comportamentul ostil al persoanei se manifestă mai mult într-o formă verbală, prin injurii sau alte expresii ofensatoare, însă în cazul bullying-ului persoana poate adopta un comportament mai agresiv apelând de cele mai multe ori, pentru a-și îndeplini scopul, la violență. Victima bullying-ului se află de obicei într-o stare vulnerabilă față de agresorii săi, ne-

dispunând de resurse (psihologice, fizice, sociale) pentru a se apăra. Specific bullying-ului mai poate fi menționat faptul că acesta poate fi aplicat atât de o persoană care este împotriva unui individ ce face parte dintr-o categorie de criterii protejate de lege, ori chiar de cineva care, aparținând unei astfel de categorii, nu dorește să fie discriminat.

Bullying-ul se manifestă în rândurile elevilor în cazurile când aceștia provin din familii înstărite și consideră că sunt superiori celor din familii mai sărace, astfel permițându-și o atitudine umilitoare și deseori violentă față de aceștia. Elevii sunt înjurați, batjocoriți, loviți de către colegii lor și nu pot face nimic pentru că părinții nu au curaj pentru a se adresa instanțelor competente care să îi apere sau cel puțin să întreprindă măsuri. Adesea în urma unei plângeri depuse împotriva unui copil din familiile înstărite, situația se înrăutățește în loc să se rezolve. Pentru „a-l învăța minte” pe cel care a depus plângere, elevul vinovat împreună cu alții care îl susțin devin mai agresivi și aplică tratamente violente atât în cadrul orelor, cât și în afara acestora [6].

De asemenea, cu problema discriminării și a bullying-ului se confruntă și copiii ai căror părinți nu doresc sau nu pot achita taxele suplimentare impuse de conducerea școlii, taxe și plăți care nu sunt înregistrate și declarate sub nici o formă și în esența lor sunt ilegale. În conformitate cu prevederile art. 35, alin. (4) din Constituția Republicii Moldova, se stabilește că „învățământul de stat este gratuit” [2]. Cu toate acestea, părinții continuă să achite diferite taxe neformale pentru dotarea instituțiilor de învățământ, reparații etc., iar administrația oferindu-le un bon precum că suma încasată de la părinți constituie o donație benevolă. Deși copiii din categoriile social vulnerabile sunt scutiți de astfel de contribuții, totuși conform unui studiu sociologic realizat de Oficiul Avocatului Poporului s-a constatat că aproximativ 65,8% din respondenți consideră că posibilitățile financiare afectează dreptul copiilor la educație în foarte mare măsură [9]. Astfel, deși se consideră că taxele achitate de părinți sunt benevole, rezultatele studiului menționat demonstrează contrariul și reprezintă un motiv pentru încălcarea dreptului copilului la educație.

În cadrul orelor de clasă profesorii sunt cei

care separă elevii în funcție de anumite criterii, fiind așezați în ultimele bănci, copiii de origine romă sau o altă etnie, iar ceilalți în primele bănci sau cazuri când profesorii nu-i implică pe aceștia sau pe cei care au dizabilități ori sunt dintr-o familie social vulnerabilă și nu achită taxele școlii în activitățile școlare sau extrașcolare cu pretextul că nu vor face față. Foarte dese sunt și cazurile când profesorii fac public comparații între elevi. Chiar dacă sunt elevi care, deși sunt în relații de prietenie cu unii copii mai problematici însă nu prezintă același comportament, profesorii își permit într-o formă foarte agresivă să-i pună „pe același cântar” ori ocazional chiar să-i numească cu cuvinte urâte [6].

Un alt mod de discriminare prin care copiii sunt discriminați în mediul școlar este hărțuirea. Fie că de profesori sau de colegi, mulți copii au de suferit drastic din cauza hărțuirii permanente de care au parte la școală. Aceștia sunt loviți, umiliți, batjocoriți de către ceilalți în mod constant doar pentru că nu au aceleași principii, au altă religie sau nu au surse financiare îndeajuns pentru a avea parte de aceleași privilegii ca și ceilalți copii. Unii elevi sunt hărțuiți pe o perioadă scurtă de timp, cât există o problemă în familiile lor, iar dacă aceștia încep să prezinte un comportament dorit de ceilalți, atunci problemele lor se opresc, iar comportamentul hărțuitor al celorlalți încetează.

Unul din principalii subiecți din societate căreia îi revine un rol de bază pe segmentul de combatere a fenomenului de discriminare din toate sferile cât și în instituțiile de învățământ este Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității care prin mai multe decizii ale sale formulează un șir de recomandări privind înlăturarea comportamentului discriminator în instituțiile de învățământ precum și măsuri ce urmează a fi implementate pentru a asigura incluziunea în instituțiile de învățământ și asigurarea șanselor egale pentru toți care se află în proces educațional, care au fost adresate instituțiilor de învățământ și conducerii acestora [4]. Astfel, datorită activității Consiliului pentru comportamente discriminatorii și hărțuire, profesorii, educatorii sau chiar și directori de școală au fost învinuiți de discriminare, trași la răspundere în modul corespunzător.

La fel ca în Republica Moldova, fenome-

nul discriminării este prezent și în instituțiile de învățământ din alte state, inclusiv cele din Uniunea Europeană. Pentru fiecare stat în parte probleme pot să difere în funcție de grad dar și modul de manifestare. De exemplu cea mai răspândită formă de discriminare din România este cea rasială și se bazează pe tendința sporită de a segrega copiii de etnie romă de cei români [7].

Ca asemănare ce privește problema discriminării în România, dar și în Republica Moldova este accesul limitat în instituțiile de învățământ al persoanelor cu dizabilități. Însă, dacă la noi am stipulat că în situații dificile se află toate categoriile de persoane cu dizabilități locomotorii, în România situația este puțin mai bună decât la noi [9].

La fel ca și în Republica Moldova, România se confruntă cu problema dotării necorespunzătoare a școlilor cu echipamente pentru persoanele cu dizabilități locomotorii. În școlile din România foarte puțini elevi cu dizabilități pot fi văzuți pentru că majoritatea din ei nu au acces în instituțiile de învățământ. Totuși sunt și aspecte pozitive care la noi nu sunt implementate. Guvernul României depune efort ca fiecare copil cu deficiențe de auz să aibă acces la aparat auditiv pentru a putea merge la școală împreună cu ceilalți copii. De asemenea, pentru copiii orbi sunt prevăzute materiale didactice în alfabetul Braille care le oferă posibilitatea de a studia fără nici un impediment obiectele de la școală. Mai mulți ca atât, în România sunt organizate diferite concursuri la disciplinele școlare care le oferă copiilor orbi posibilitatea de a-și demonstra aptitudinile și de a ajunge la rezultate mai înalte uneori decât semenii lor. Sunt și cazuri când elevi orbi au susținut examenul de bacalaureat, format în limbajul Braille, obținând rezultate spectaculoase în cadrul acestora [9].

Concluzii și recomandări. În scopul asigurării unui proces nediscriminator și sigur pentru cei ce se află în cadrul acestuia, recomandăm implementarea mai multor acțiuni ce ar facilita procesul de nediscriminare cum ar fi :

- pregătirea și sensibilizarea cadrelor didactice, a elevilor și a părinților lor privind fenomenul de discriminare a copiilor cu cerințe speciale și consecințele lui asupra victimelor, precum și consecințele răspunderii pentru faptele discriminatorii și formele răspunderii;

- asigurarea incluziunii sociale a copiilor cu dizabilități în cadrul instituțiilor de învățământ;
- asigurarea că în cadrul orelor de educație civică sau alte discipline similar să fie temele ce țin de discriminare și bullying, care să aibă un caracter obligatoriu de implementat pentru profesori;
- dezvoltarea unei aplicații mobile cu ajutorul căreia elevii și studenții ar putea primi răspunsuri cu privire la fenomenul discriminării și bullying, metodele de combatere a acestor acțiuni, totodată cu posibilitatea de a sesiza un fapt discriminator în fața autorităților competente;

- monitorizarea fenomenului de discriminare în instituțiile de învățământ și aplicarea pedepselor în conformitate cu legislația Republicii Moldova pentru cei care comit fapte de discriminare, hărțuire sau bullying sau au instigat la aceste fapte.

Orice tip de discriminare este interzisă în R. Moldova, iar faptele acestea se sancționează de organele competente. Orice faptă de discriminare atrage o anumită răspundere, în funcție de natura faptei: disciplinară, civilă, contravențională sau penală.

Referințe bibliografice

1. Convenția ONU privind drepturile copilului, broșura 10x15 ro_COR - NOU 2014.indd (unicef.org) (accesat la 09.09.21)
2. Constituția Republicii Moldova Adoptată la 29 iulie 1994. Publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 18.08.1994 lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731 (accesat la 19.08.21)
3. www.soros.md/files/publications/documents/Raport%20Nediscriminare%20analiza%20comparata.pdf, Raport Nediscriminare analiza comparata.pdf (soros.md) (accesat la 12.09.21)
4. www.rm.coe.int/studiu-național-perceptia-cu-privire-la-pregatirea-actorilor-din-secto/1680alcded (accesat la 16.08.21)
5. Recunoașterea și combaterea discriminării - European Roma Rights Centre (errc.org) (accesat la 17.09.21)
6. www.cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/419/Manual_Anti-Discriminare_pentru_Judecatori.pdf, [Manual_Anti-Discriminare_pentru_Judecatori.pdf](http://www.cnajgs.md/uploads/asset/file/ro/419/Manual_Anti-Discriminare_pentru_Judecatori.pdf) (cnajgs.md) (accesat la 17.09.21)
7. www.zdg.md/stiri/stiri-sociale/consultanta-juridica/discriminarea-ce-este-si-cum-sa-ti-aperi-drepturile, Discriminarea. Ce este și cum să-ți aperi drepturile – Ziarul de Gardă (zdg.md) (accesat la 17.09.21)
8. www.ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/01/discrimin.mec-ro.pdf, discrimin.mec-ro.pdf (ombudsman.md) (accesat la 12.09.21)
9. www.ubdcluj.ro/ro/despre/organizare/files/etica/Ghid-pentru-combaterea-discriminarii-UBB.pdf Ghid_pentru_combaterea_discriminarii_UBB.pdf (ubdcluj.ro) (accesat la 10.09.21)

Despre autori

Mariana PAVLENCU

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel mare” a MAI,
e-mail: catedra@mail.ru*

Vitalie COSTIȘANU,

*master în drept,
procuror în cadrul PCCOCS al Republicii Moldova,
e-mail: costihsanu@mai.ru*

CZU 343.346(478)

DOI 10.5281/zenodo.5578206

**ОТВЕТСТВЕННОСТЬ ЗА ПРАВОНАРУШЕНИЕ «УПРАВЛЕНИЕ
ТРАНСПОРТНЫМ СРЕДСТВОМ В СОСТОЯНИИ АЛКОГОЛЬНОГО
ОПЬЯНЕНИЯ С МИНИМАЛЬНОЙ СТЕПЕНЬЮ» В ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ
РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА**

Анатолие КАНАНЭУ,
доктор юридических наук

Василии ЗАВАТИН,
доктор юридических наук, доцент

Тяжёлое состояние вещей в области безопасности дорожного движения определяет решительное вмешательство государства в целях предупреждения и эффективной борьбы, особенно, с актами вождения в состоянии алкогольного опьянения, которые оказались одной из основных причин дорожно-транспортных происшествий.

В связи с этим государство установило ответственность за такое девиантное поведение, инкриминируя факты управления транспортным средством в нетрезвом виде с минимальной степенью, передавая его руководство человеку находящемуся в состоянии алкогольного опьянения, в ст.233 Кодекс о правонарушениях Республики Молдова.

Глубокий анализ структуры и содержания ст.233 кодекса о правонарушениях позволили сформировать мнение о том что автор нормы был плохо вдохновлён, допустил ряд ошибок и технико-законодательных недостатков, пренебрегал основными требованиями, которые должны соответствовать нормативным актам, что привело к неправильному толкованию и применению этой нормы.

Ключевые слова: алкогольное опьянение, вождение, транспортное средство, дорожное движение, безопасность, лишение, алкоголь, наркотики, дорожно-транспортное происшествие, психофункциональное нарушение, водительские права.

**RESPONSIBILITY FOR THE OFFENSE "DRIVING A VEHICLE WHILE INTOXICATED
WITH A MINIMUM DEGREE" IN THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA**

Anatolie CANANĂU,
PhD

Vasile ZAVATIN,
PhD, Associate Professor

The grave situation in the field of road traffic safety determines the firm intervention of the state in order to prevent and combat effectively, in particular, the acts of drunk driving, which has been confirmed to be one of the main causes of road accidents.

In this context, the state established the responsibility for this type of deviant behaviour, incriminating the facts of driving the vehicle in a state of alcohol drunkenness with a minimum degree, handing it over a person who is in a state of alcohol drunkenness, at art. 233 The Contravention Code of the Republic of Moldova.

A profound analysis of the structure and content of article 233 of the Contravention Code allowed us to form the opinion that the author of the norm was badly inspired, admitted several errors and technical-legislative deficiencies, and neglected the basic requirements that must meet the normative acts, which determined a misinterpretation and misapplication of that rule.

Keywords: drunkenness, driving, vehicle, road traffic, security, deprivation, alcohol, drugs, traffic accident, psychofunctional disorder, driving license.

Официальная полицейская статистика за первые 9 месяцев 2020 года выявила 4120 случаев вождения в нетрезвом виде, что на 666 случаев, или 19,3%, увеличилось по сравнению с первыми 9 месяцами 2019 года. Доля случаев правонарушения от общего числа подтвержденных случаев управления транспортными средствами лицами в состоянии алкогольного опьянения - 19,68%, уголовных дел - 80,31% [2].

Серьезное положение дел определяет необходимость решительного государственного вмешательства для эффективного предотвращения и пресечения этих категорий правонарушений.

Эффективным инструментом в предотвращении и борьбе с вождением в нетрезвом виде является закон о правонарушениях, основной целью которого является защита законных прав и свобод человека, защита собственности, общественного порядка, других ценностей охраняемых законом, в решении дел о правонарушениях, а также в предупреждении случаев совершения новых правонарушений [7, ст. 3].

В этом контексте государство установило ответственность за управление транспортным средством под влиянием алкоголя или в состоянии опьянения вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимый уровень, установленный законом, передача управления лицу, находящемуся под влиянием алкоголя или в состоянии опьянения, вызванного алкоголем или другими веществами, по ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова.

Углубленный анализ всех аспектов и концепций стал возможным благодаря применению следующих принципов: научного принципа, принципа объективности и диалектического принципа.

Данная статья посвящена выяснению смысла содержания нормы, предусмотренной ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, который оказался неоднозначным и противоречащим требованиям, установленных нормативными актами [11], согласно которым:

„а) содержание проекта представлено простым, понятным и лаконичным языком, чтобы исключить любую двусмысленность, со строгим соблюдением грамматических, орфо-

графических и пунктуационных правил;

б) в предложении выражена только одна идея;

с) используемая терминология является постоянной, единообразной и соответствует терминологии, используемой в других нормативных актах, в законодательстве Европейского Союза и в других международных документах, участником которых является Республика Молдова, в соответствии с положениями настоящего закона;

г) понятие передается соответствующим термином, избегая его определения или фразеологического употребления, одни и те же понятия выражаются одними и теми же терминами;

д) запрещается использование неологизмов при наличии распространенных синонимов. Если необходимо использовать термины и выражения из других языков, укажите, в зависимости от обстоятельств, их значение на румынском языке;

ф) избегается использование нефункциональных, идиоматических, неиспользуемых или двусмысленных регионализмов, слов и выражений;

ж) исключаются юридические тавтологии;

з) по мере возможности используются однозначные понятия в соответствии с юридической терминологией. Если термин многозначен, значение, в котором он используется, должно быть ясно из текста;

и) выражение сокращениями некоторых наименований или терминов может производиться только после их объяснения в тексте, при первом употреблении;

к) глаголы обычно употребляются в настоящем времени” [11, ст. 54].

Ответственность за управление транспортным средством в состоянии алкогольного опьянения с минимальной степенью алкоголя предусмотрено ст. 233 Кодекса о правонарушениях. Эта статья состоит из трех отдельных компонентов правонарушения, предусмотренных в ч. (1), (2), (2¹), а также три видаотягчающих обстоятельств, предусмотренных ч. (2), (3) и (4) [7, ст. 233].

Прямой юридический объект правонарушения, предусмотренного ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова - это общественные отношения, связанные с безопасностью дорожного движения и эксплуа-

тацией транспортных средств, как составляющая безопасности и общественного порядка, обусловленные недопущением к дорожному движению лиц, находящихся в состоянии алкогольного или иного опьянения, если эти действия не являются преступлением.

Объективная сторона правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (1) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова проявляется в управлении транспортным средством лицом, под влиянием алкоголя или в состоянии опьянения вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимые концентрации алкоголя, установленный законом, если деяние не является преступлением [8].

Одним из основных элементов объективной стороны является управление транспортным средством. Анализируя судебную практику, можно констатировать, что некоторые судьи считают, что «управление транспортным средством - это непрерывное действие, которое начинается при запуске двигателя и заканчивается при его остановке» [12]. Мы не поддерживаем это мнение, поскольку считаем, что запуск двигателя не определяет момент возникновения общественной опасности этого правонарушения, а Правила дорожного движения не нарушаются, поскольку транспортное средство не участвует в реальном движении.

Мы считаем, что управление транспортным средством - это техническое действие, посредством которого человек приводит транспортное средство в движение и направляет его в соответствии с преследуемыми целями. Итак, перемещение транспортного средства, есть его движение. Пока транспортное средство не тронулось с места, нельзя говорить о его управлении. При этом расстояние, пройденное во время управления, не имеет значения для существования нарушения, предусмотренного в части (1) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова. При обнаружении лица в неподвижном транспортном средстве, следует учитывать наличие действия управления, если из собранных доказательств ясно, что перед остановкой лицо управляло транспортным средством. Является управлением транспортным средством его маневрирование при ручном толкании с целью запуска двигателя. Также, в случае буксировки, с целью запуска

двигателя, лицо за рулем буксируемого транспортного средства выполняет надлежащие действия по управлению. Считается управлением транспортным средством, движение по наклонной поверхности, при спуске по инерции, а не с помощью механического двигателя.

Еще одно базовое понятие, которое необходимо пояснить в этом контексте, - это понятие «транспортное средство».

Согласно положениям Правил дорожного движения [9] и Закона о безопасности дорожного движения [5], транспортное средство (*vehicul*) определяется как «самоходная или не самоходная механическая система, предназначенная для перевозки людей и грузов или оснащенная механизмами, *которые могут* производить определенные работы». В определение транспортного средства включены: велосипед (трехколесный велосипед), мопед, мотоцикл, квадроцикл, механическое транспортное средство (включая трактор), предназначенное для выполнения строительных, сельскохозяйственных, лесохозяйственных и других работ.

В уголовном праве используется определение «транспортные средства», которое законодатель не включает в Правила дорожного движения и Закон о безопасности дорожного движения. В уголовном законе «под транспортными средствами понимаются все виды автомобилей, трактора и иные самоходные машины, *трамваи и троллейбусы, а также мотоциклы и другие механические транспортные средства*» [3, ст. 132].

Считаем необходимым использование общего определения транспортного средства (*vehicul*) как в законодательстве о правонарушениях, так и в уголовном праве.

Существенной необходимостью по консолидации наказуемости деяния, предусмотренного ч. (1) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, это состояние лица в алкогольном опьянении с минимальной степенью алкоголя при управлении транспортным средством.

В общем, состояние опьянения - это состояние, возникающее вследствие употребления алкоголя, наркотиков и / или других веществ, вызывающих опьянение и психофункциональное расстройство организма [8, пункт 2].

Под состоянием алкогольного опьяне-

ния, превышающим максимально допустимую концентрацию алкоголя, разрешенную Правительством, если деяние не составляет преступление, понимается состояние лица, у которого в крови концентрация алкоголя от 0,3 до 0,5 г / л, а в выдыхаемом воздухе от 0,15 до 0,3 мг / л [8, пункт 3].

В соответствии с положениями Правил дорожного движения [9], пункт 14 (b) водителю транспортного средства запрещается передавать управление транспортным средством лицу, не имеющему водительского удостоверения соответствующей категории (подкатегории) (за исключением случаев обучения вождению в соответствии с пунктом 108 Правил дорожного движения) или находящемуся в состоянии алкогольного, наркотического либо иного опьянения, под воздействием лекарственных препаратов, снижающих реакцию, больному, травмированному, а также находящемуся в утомленном состоянии, ставящем под угрозу безопасность движения. В том же контексте, Правила дорожного движения в пункте 126 (1) обязывают лиц, ответственных за эксплуатацию и техническое состояние транспортных средств, не допускать к управлению транспортными средствами лиц, не имеющих водительского удостоверения на право управления транспортными средствами соответствующей категории (подкатегории), не прошедших психофизиологического и медицинского освидетельствования, находящихся в состоянии алкогольного, наркотического или иного опьянения, под воздействием лекарственных препаратов, снижающих реакцию, в болезненном состоянии, травмированных или находящихся в утомленном состоянии, ставящим под угрозу безопасность движения [9, пункт 14].

Обращаем внимание на то, что некоторые положения Правил дорожного движения, п. 14 лит. (b) и п. 126 (1) неясны, интерпретируемы и сбивают с толку, а за их невыполнение законодатель не предусматривает юридическую ответственность (уголовную или правовую), а именно: «передавать управление транспортным средством лицу ... находящемуся в состоянии ... наркотического либо иного опьянения, под воздействием лекарственных препаратов, снижающих реакцию, больному, травмированному, а также находящемуся в

утомленном состоянии, ставящем под угрозу безопасность движения». Хотя определения, используемые в целом, ясны, они становятся неясными в отношении процесса управления транспортным средством, например, следующие понятия: «в состоянии», «либо иного», «больному», «травмированному», «в утомленном состоянии» и т. д. Исходя из содержания этих положений, мы не выделяем конкретизирующие ограничения, определения или специальные координирующие элементы, которые могли бы внести ясность в используемые фразы. Автор не указал четко пределы интенсивности воздействия запрещенных веществ, не указал, какие именно вещества противопоказаны, и не указал, для чего они противопоказаны, не указал, какие заболевания затронуты, в какой степени и в каком состоянии травмированы лица, произвольно также используя понятие «в утомленном состоянии» в ситуации, когда не разработаны методики определения уровней утомляемости водителя транспортного средства. Таким образом, можно сказать, что автор полностью проигнорировал требования, которым должен соответствовать нормативный акт [8, пункт 3].

В том же порядке идей мы обнаруживаем, что автор нормы, предусмотренной ст. 233 ч. (1) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова использует понятие с элементами двусмысленности, «под влиянием алкоголя или в состоянии опьянения, вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимый уровень, установленный законом, если это деяние не является преступлением». Неточность определяется фразой «под влиянием алкоголя». Это не определено ни в одном нормативном акте Республики Молдова, более того, автор нормы не дает никаких разъяснений относительно влияния алкоголя. Следовательно, эта формулировка содержит элементы толкования и не позволяет делать конкретную правовую квалификацию, особенно в контексте рассматриваемой нормы.

Предполагаем, что автора нормы, необоснованно и неуместно вдохновило уголовное право Румынии, инкриминирующее в ст. 336 деяние «Управление транспортным средством под влиянием алкоголя или других веществ» [10, ст. 336], поэтому предлагается исключить из содержания ст. 233 ч. (1) Кодекса о правона-

рушениях Республики Молдова «под влиянием алкоголя».

В то же время мы выражаем свое несогласие с формулировкой «в состоянии опьянения, вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимый уровень, установленный законом, если это деяние не является преступлением». Её можно заменить более простым выражением «в состоянии алкогольного опьянения с минимальной степенью» что соответствует действующим нормативным актам [8]. Таким образом, мы считаем целесообразной эту замену во всем содержании статьи 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, что способствовало бы простому, ясному и лаконичному характеру нормы.

Субъективная сторона правонарушения предусмотренного ст. 233 ч. (1) характеризуется виной в виде умысла или неосторожности в соответствии со ст. 14 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова.

Умышленный характер - это когда водитель транспортного средства осознает вредный характер своего деяния, желает управлять транспортным средством и управляет им в состоянии алкогольного опьянения с минимальной степенью. Подчеркнем, водитель не просто хочет управлять транспортным средством, но хочет управлять им, осознавая, что он находится в состоянии, описанном в предписании ч. (1) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова и управляет им.

Форма неосторожности может иметь место, если водитель по прошествии определенного периода времени после употребления спиртных напитков считает, что он трезв и управляет транспортным средством, не подозревая, что концентрация алкоголя в крови все еще превышает максимально допустимый уровень, установленный законом, хотя он мог и должен был убедиться, что прошло достаточно времени, чтобы концентрация алкоголя упала ниже допустимых пределов.

Субъект правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (1) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова - физическое лицо, достигшее 16-летнего возраста, находящийся в состоянии вменяемости [7, ст. 17¹] при управлении транспортным средством и имея особое право на управление транспортным средством.

Объективная сторона в случае правона-

рушения, предусмотренного ст. 233 ч. (2) проявляется в добровольной передаче управления транспортным средством лицу, находящемуся под воздействием алкоголя или в состоянии опьянения, вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимый уровень алкоголя, установленный законом, или в состоянии опьянения, вызванного наркотиками и / или другими веществами, вызывающими опьянение, если это деяние не является преступлением.

Словарь румынского языка определяет выражение «передает» как действие «дать кому-либо предмет, товар, который принадлежит ему по праву или за который он должен нести ответственность; вручить, *доверить, передать*» [8].

Передача управления транспортным средством означает выражение согласия владельца транспортного средства на управление им другим лицом, находящемуся в состоянии алкогольного опьянения. Согласие может быть выражено прямо и молчаливо. Уточняем, что помимо выражения согласия владельца транспортного средства, необходимо осуществить передачу владения транспортным средством лицу в состоянии алкогольного опьянения.

Анализируя предписание нормы ч. (2) мы выявляем определенные формулировки, которые считаем ошибочными и не имеющие отношения к правильной квалификации деяния и судебному преследованию виновного. Это правило устанавливает несколько альтернативных действий для реализации этого правонарушения, а именно:

1. сознательная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся под воздействием алкоголя, если это деяние не является преступлением;

2. сознательная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения вызванного алкоголем, превышающего максимально допустимый уровень, установленный законом, если деяние не является преступлением;

3. сознательная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения вызванного наркотиками и / или другими веществами, вызывающими опьянение, если это деяние не является преступлением.

Подчеркиваем, что первый вариант, предложенный автором правовой нормы «добровольная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся под воздействием алкоголя, если это деяние не является преступлением», имеет ошибочную формулировку, поскольку в нем используется определение «под влиянием алкоголя», о котором говорилось выше, и уточнение «если это деяние не является преступлением». Считаем важным обратить внимание на то, что на момент проведения данного исследования в Уголовном кодексе Республики Молдова не было преступлений, в которых присутствовал бы этот элемент или формулировка «под влиянием алкоголя».

Что касается второй и третьей альтернативы, мы констатируем, что похожих способов совершения преступлений не существует. Например, в статье 264¹ ч. (2) Уголовного кодекса Республики Молдова инкриминируется деяние «сознательная передача управления транспортным средством лицу, заведомо находящемуся в состоянии опьянения, если это повлекло последствия, указанные в статье 264» и нет варианта передачи управления лицу, находящемуся в состоянии опьянения вызванному наркотиками или другими веществами.

Исходя из определения «состояние опьянения - это состояние, возникающее вследствие употребления алкоголя, наркотиков и / или других веществ, вызывающих опьянение и психофункциональное расстройство организма», предусмотренного Положением о порядке проведения теста на алкоголь и медицинского освидетельствования для определения состояния опьянения и его характера [8, пункт 2], предлагается следующий вариант предписания для ч. (2) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова: «сознательная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения». Эта формулировка была бы синхронизирована с вариантом преступления, предусмотренным ст. 264¹ ч. (2) Уголовного кодекса Республики Молдова «сознательная передача управления транспортным средством лицу, заведомо находящемуся в состоянии опьянения, если это повлекло последствия, указанные в статье 264».

Анализируя составные части объективной стороны правонарушения, предусмотрен-

ного ст. 233, ч. (2) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, констатируем, что лицо, передающее управление транспортным средством, не обязательно должно находиться в состоянии опьянения.

Для квалификации деяния предусмотренного ст. 233 ч. (2) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, важно установить, добровольно ли владелец транспортного средства передает управление транспортным средством другому лицу, сознавая, что последнее находится в состоянии опьянения.

Субъективная сторона правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (2) характеризуется виной в виде умысла. Если бы действие было совершено по неосторожности, это не считается правонарушением, поскольку отсутствует основной элемент «сознательная передача управления транспортным средством». В таких ситуациях констатирующие субъекты будут должны и обязаны надлежащим образом доказать намерение владельца в том, что он осознает вредный характер передачи управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения и сознательно допускает последствия этой опасности. В противном случае они не смогут привлечь к ответственности владельца транспортного средства за такие действия.

Субъект правонарушения предусмотренного ст. 233 ч. (2) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова - физическое лицо, достигшее 16-летнего возраста, находящийся в состоянии вменяемости, имея особое право на управление транспортным средством и обладающее качествами владения или собственности на транспортное средство.

Объективная сторона правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (2)¹ Кодекса о правонарушениях Республики Молдова проявляется в потреблении алкоголя, наркотиков и/или других веществ, оказывающих аналогичное воздействие, водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие, до проведения теста на алкоголь или до взятия биологических проб на анализ в рамках медицинского освидетельствования на состояние опьянения и его характер, кроме случая употребления после возникновения дорожно-транспортного происшествия и до прибытия полиции на место

происшествия лекарственных средств, оказывающих аналогичное психотропным веществам воздействие, назначенных авторизованным медицинским персоналом и вызванных состоянием здоровья.

Предполагается, что этой нормой было введено ответственность водителя за нарушение обязанности «не употреблять алкогольных напитков или наркотических веществ, а также лекарственных препаратов, изготовленных на их основе, до проверки на наличие алкоголя или медицинского освидетельствования и отбора для анализа биологических проб» [9, ч. 12.1, (h)] в случае его участия в дорожно-транспортном происшествии.

Считаем, что норма, предусмотренная ч. (2¹) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова имеет ряд технических и законодательных недостатков, что затрудняет его применение. Прежде всего, необходимо указать, что объективная сторона этого нарушения может быть реализована несколькими альтернативными способами, а именно:

1. потребление алкоголя водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие, до проведения теста на алкоголь или до взятия биологических проб на анализ в рамках медицинского освидетельствования на состояние опьянения и его характер;

2. потребление наркотиков водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие, до проведения теста на алкоголь или до взятия биологических проб на анализ в рамках медицинского освидетельствования на состояние опьянения и его характер;

3. потребление наркотиков и/или других веществ, оказывающих аналогичное воздействие, водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие;

4. потребление других веществ, оказывающих аналогичное воздействие, водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие, кроме случая употребления после возникновения дорожно-транспортного происшествия и до прибытия полиции на место происшествия лекарственных средств, оказывающих аналогичное психотропным веществам воздей-

ствие, назначенных авторизованным медицинским персоналом и вызванных состоянием здоровья.

Анализируя способы совершения правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова мы констатируем, что прямой объект данного правонарушения не совпадает с прямым объектом правонарушения, предусмотренного ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, который представляет собой общественные отношения в области безопасности дорожного движения, обусловленные недопущением к дорожному движению лиц, находящихся в состоянии алкогольного опьянения или других веществ, а в случае нарушения, предусмотренного ст. 233, ч. (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, прямым объектом правонарушения являются общественные отношения, возникающие в результате соблюдения обязанностей водителя, причастного к дорожно-транспортному происшествию, и не имеет ничего общего с допуском / недопущением к дорожному движению лиц в состоянии опьянения.

Таким образом, место инкриминирования деяния, предусмотренного ч. (2¹) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова должна быть предусмотрена в ст. 242 формируя новую (3) часть Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, непосредственным объектом которого, являются общественные отношения, возникающие с момента допущения дорожно-транспортного происшествия.

Далее анализируя норму, предусмотренную ч. (2¹) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, мы обнаруживаем неравномерное использование различных терминов, таких как «наркотиков», «других веществ, оказывающих аналогичное воздействие» и «аналогичное психотропным веществам воздействие» в описании способов реализации правонарушения. Поэтому, необходимо использовать принятые в уголовном праве термины «наркотики, прекурсоры, этноботанические средства и аналоги таковых» [3, ст. 134¹].

В том же порядке идей мы выражаем свое несогласие с формулировками 3 и 4 способов совершения правонарушения, предусмотренного ст. 233, ч. (2¹).

В случае совершения правонарушения

«потребление наркотиков и/или других веществ, оказывающих аналогичное воздействие, водителем транспортного средства, вовлеченного в дорожно-транспортное происшествие», неясен аргумент объединения законодателем элементов «наркотиков и/или других веществ» когда предусмотрен четвертый способ «потребление ... других веществ, оказывающих аналогичное воздействие».

Поэтому мы считаем, что третий способ следует исключить.

Что касается четвертого способа, «других веществ, оказывающих аналогичное воздействие, водителем транспортного средства, вовлеченного в аварии, до проведения теста на алкоголь или до взятия биологических проб на анализ в рамках медицинского освидетельствования на состояние опьянения и его характер, кроме случая употребления после возникновения дорожного происшествия и до прибытия полиции на место происшествия лекарственных средств, оказывающих аналогичное психотропным веществам воздействие, назначенных авторизованным медицинским персоналом и вызванных состоянием здоровья», мы также оцениваем критически, поскольку используются двусмысленные термины и значения.

Соответственно, в одной и той же норме законодатель употребляет такие термины, как «авария» и «дорожное происшествие», которые имеют одинаковый смысл, но возникает вопрос, почему использовались разные термины.

В этом контексте Правила дорожного движения [9, пункт 7] и Закон о безопасности дорожного движения [5, ст. 2] оперирует понятием «дорожно-транспортное происшествие». Следовательно, необходимо унифицировать эту терминологию, чтобы исключить произвольные толкования и двусмысленность, которые могут возникнуть в процессе толкования и применения закона.

Анализируя четвертый способ совершения правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, выявляем определенное исключение, «кроме случая употребления после возникновения дорожно-транспортного происшествия и до прибытия полиции на место происшествия лекарственных средств, ока-

зывающих аналогичное психотропным веществам воздействие, назначенных авторизованным медицинским персоналом и вызванных состоянием здоровья», что также представляет собой ряд неясностей, например, «кроме случая употребления ... до прибытия полиции на место происшествия ...». Одним из исключений является употребление водителем транспортного средства, лекарственных средств, оказывающих аналогичное психотропным веществам воздействие, после возникновения дорожно-транспортного происшествия и до прибытия полиции на место происшествия. Важно отметить, что существует ряд исключений или обстоятельств, при которых полиция, в случае дорожно-транспортных происшествий, больше не выезжает на место происшествия, например, *мирная констатация автотранспортного происшествия* [4, ст. 2], – «упрощенная и добровольная процедура документирования автотранспортного происшествия, повлекшего только причинение незначительного материального ущерба, посредством заполнения и подписания вовлеченными в происшествие водителями автотранспортных средств бланка мирной констатации автотранспортного происшествия, установленного органом надзора».

Такое обстоятельство снимает с правонарушителя ответственность за правонарушение [7, ст. 31¹, ч. (4)] и соответственно исключает необходимость вмешательства полиции на месте.

В том же контексте, исключение необходимости выезда полиции на место дорожно-транспортных происшествий, также определяется положениями пункта 13 Правил дорожного движения, согласно которым «Водители транспортных средств, причастные к дорожно-транспортному происшествию, в результате которого причинен только материальный ущерб должны по телефону немедленно сообщить в полицию о данном происшествии, после чего, при взаимном согласии в оценке обстоятельств этого происшествия и если техническое состояние транспортных средств обеспечивает безопасность движения, обязаны не более чем через 2 часа прибыть на ближайший пост дорожной полиции для оформления необходимых документов, имея при себе заполненный формуляр, кон-

статирующий происшествие, в соответствии с требованиями полиса обязательного страхования гражданской ответственности владельцев транспортных средств или предварительно составленную схему дорожно-транспортного происшествия, подписанную его участниками» [9, пункт 13].

Субъективная сторона в случае правонарушений, предусмотренных ст. 233 ч. (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, может быть совершено как по умыслу, так и по неосторожности в случае, если водитель не знал о своих обязанностях, предусмотренных в ПДД, хотя он должен и был обязан их знать.

Субъект правонарушения, предусмотренного ст. 233 п. (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова - физическое лицо, достигшее 16-летнего возраста, находящееся в состоянии вменяемости на момент совершения правонарушения.

Анализируя отягчающее, указанное в п. (2²) той же статьи, «Действия, указанные в частях (1)–(2¹), совершенные повторно в течение того же календарного года лицом, на которое уже наложено взыскание за такое правонарушение, если это деяние не является преступлением», мы также указываем на неопределенную формулировку, которая сбивает с толку, влияет на ясность нормы, определяет разные толкования и, в конечном итоге, ее неправильное применение.

Мы констатируем, что автор нормы не делает различий между «действием», «правонарушением» и «преступлением» и даже путает их в определенных контекстах, таких как «Действия, указанные в частях (1)–(2¹), совершенные повторно в течение того же календарного года лицом, на которое уже наложено взыскание за такое правонарушение, если это деяние не является преступлением». Что это за такое правонарушение или как может деяние быть или не быть преступлением?

Для описания содержания предписаний п. (2²), (3) и (4) автор использует диссонирующую формулировку «Действия, указанные в частях (1)–(2¹) ...». Мы считаем, что простое действие не может считаться правонарушением или преступлением. Изучая специализированную юридическую литературу [15], мы устанавливаем, что материальный элемент правонарушения или, точнее, внешнее прояв-

ление правонарушения составляет объективную сторону конститутивного состава. Таким образом, объективная сторона состава правонарушения состоит из основных элементов (незаконное деяние, вредные последствия и причинно-следственная связь) и дополнительных элементов (место, время, метод и средства). В этом контексте мы замечаем, что одним из основных компонентов этого составного элемента является незаконное деяние, которое может быть совершено как действием, так и бездействием. В контексте наших наблюдений мы обнаруживаем, что автор использует понятие действия, считая его составным незаконным деянием (правонарушение или преступление), исключая возможность квалификации на основании ст. 233 п. (2) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова деяние, которое может быть совершено бездействием, например, сознательная передача управления автомобилем лицу, находящемуся под влиянием алкоголя или в состоянии алкогольного опьянения, когда это деяние совершается неявно, когда оно не выражено формально, но подразумевается и допускается как таковое.

Из этих рассуждений мы приходим к выводу, что необходимо заменить определение «Действия ...» на «Деяния ...», что позволило бы квалифицировать все деяния, совершенные как действием, так и бездействием, и соответствуют предписаниям статьи 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова.

Другой неуместной формулировкой этой нормы является неоднократное употребление фразы «если деяние не является преступлением», имеющее тавтологический характер. Констатируем это в ч. (1) и (2) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова «... если это деяние не является преступлением». Впоследствии к отягчающим факторам ч. (2²) и (4) той же статьи добавляется то же уточнение: «... если это деяние не является преступлением», со ссылкой на ч. (1) - (2¹), содержащие данную спецификацию. Следовательно, необходимо исключить уточнение «если это деяние не является преступлением» из содержания отягчающих обстоятельств ч. (2²) и (4).

В содержании нормы ч. (2²), мы находим еще одну ошибку, которая указывает на то, что автор не учел принципы права при формулировании предписания, в частности принцип

индивидуализации ответственности и санкций, согласно которому «Никто не может быть дважды привлечен к ответственности за правонарушение за совершение одного и того же деяния» [7, ст. 9, п. (2)]. Таким образом, из содержания предписания ч. (2²) подразумевается, что лицо, должно быть привлечено к ответственности за правонарушение, за которое уже было наказано: «лицом, на которое уже наложено взыскание за такое правонарушение». Мы можем только предположить, что автор имел в виду фразу «лицом, ранее подвергавшимся наказанию за подобное правонарушение».

Наибольшую двусмысленность вызывает фраза «Действия, указанные в частях (1)–(2¹), совершенные повторно в течение того же календарного года лицом, на которое уже наложено взыскание за такое правонарушение».

В гипотезе, в которой автор рассматривал повторное совершение аналогичного деяния, в контексте правонарушений, предусмотренных ч. (1) - (2¹) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, мы констатируем, что они могут фактически совершаться повторно, но не могут быть квалифицированы аналогичным (повторным) способом в соответствии с теми же нормами, поскольку после совершения правонарушений, предусмотренных ст. 233 п. (1) - (2¹) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, лицо наказывается штрафом или неоплачиваемой работой в интересах общества, во всех случаях «с лишением права управления транспортными средствами на срок от 6 месяцев до 1 года». Следовательно, если лицо совершает одни и те же действия повторно в течение календарного года, то они должны быть квалифицированы в соответствии с ч. (4) в ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, согласно которому «Действия, указанные в частях (1)–(2¹), совершенные лицом, не имеющим водительского удостоверения, или лицом, лишенным права управления транспортным средством, если это деяние не является преступлением», предписание, которое делает практически невозможным повторную квалификацию правонарушений, предусмотренных ч. (1) - (2¹) и, следовательно, невозможно применение нормы ч. (2²), за исключением случаев, когда дея-

ния из ч. (1) - (2¹) были совершены в течении от 6 месяцев до одного года, в разные календарные годы.

По этим причинам формулировка нормы ч. (2²) делает его практически устаревшим.

Объективная сторона правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (3) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова проявляется в действиях, указанных в ч. (1) - (2¹), если допуск водителя к управлению транспортным средством не предусматривает обязанности иметь водительские права, например, управление велосипедом, трехколесным велосипедом, или транспортным средством, предназначенным для выполнения определенных сельскохозяйственных работ.

Объективная сторона правонарушения, предусмотренного ст. 233 ч. (4) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова проявляется в действиях, указанных в ч. (1) и (2¹) той же статьи, совершенные лицом, не имеющим водительского удостоверения, или лицом, лишенным права управления транспортным средством, если это деяние не является преступлением. Сделанные выше размышления относительно предписаний норм ч. (1) и (2¹) ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова также действительны для ч. (4), за исключением того, что правонарушитель должен соответствовать определенным требованиям.

В этом случае субъектом должно быть лицо, достигшее 16-летнего возраста и не имеющее водительских прав в соответствии с категорией или подкатегорией транспортного средства, которым он управляет [6].

Также субъектом ответственности правонарушения на основании ст. 233 ч. (4) Кодекса о правонарушениях Республики Молдова может быть вменяемое лицо, достигшее 16-летнего возраста, которому окончательным и вступившим в силу решением, было применено наказание за правонарушение [7, ст. 36] или преступление [3, ст. 65¹], «лишение права управления транспортным средством».

Заключение: в результате анализа и размышлений, сделанные в этом исследовании, мы с сожалением констатируем, что автор или авторы, которые содействовали формулированию и разработке положений, содержащихся в статье 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова, были плохо подготовлены, не

учли определения и термины, используемые в различных соответствующих нормативных актах, игнорировали правовые требования основных предписаний к структуре и содержанию нормативных актов, что привело к путанице, двусмысленности, произвольному толкованию и неправильному применению этих норм.

Поэтому, предлагается следующий вариант нормы, предусмотренной ст. 233 Кодекса о правонарушениях Республики Молдова:

«Статья 233. Управление транспортным средством в состоянии алкогольного опьянения с минимальной степенью, **передача** управления лицу, находящемуся в состоянии опьянения.

(1) Управление транспортным средством лицом, находящимся в состоянии алкогольного опьянения с минимальной степенью, влечет наложение штрафа в размере от 350 до 500 условных единиц или назначение наказания в виде неоплачиваемого труда в пользу общества на срок от 40 до 60 часов с лишением в обоих случаях права управления транспортным средством на срок от 6 месяцев до 1 года.

(2) *Добровольная передача управления транспортным средством лицу, находящемуся в состоянии опьянения,*

влечет наложение штрафа в размере от 350 до 500 условных единиц с начислением 6 штрафных очков или назначение наказания в

виде неоплачиваемого труда в пользу общества на срок от 40 до 60 часов с лишением в обоих случаях права управления транспортным средством на срок от 6 месяцев до 1 года.

(3) Действия, указанные в частях (1)–(2), совершенные повторно в течение того же календарного года лицом, на которое уже наложено взыскание за подобное правонарушение,

влекут наложение штрафа в размере от 450 до 500 условных единиц или назначение наказания в виде неоплачиваемого труда в пользу общества на срок от 40 до 60 часов или ареста за правонарушение на срок 15 дней с лишением во всех случаях права управления транспортным средством на срок от 2 до 3 лет.

(4) Действия, указанные в частях (1)–(2), если допуск водителя к дорожному движению не предусматривает обязанности иметь водительское удостоверение.

влекут наложение штрафа в размере от 350 до 500 условных единиц.

(5) *Действия, указанные в частях (1)–(2), совершенные лицом, не имеющим водительского удостоверения, или лицом, лишенным права управления транспортным средством,*

влекут наложение штрафа в размере от 450 до 500 условных единиц или назначение наказания в виде неоплачиваемого труда в пользу общества на срок от 40 до 60 часов или ареста за правонарушение на срок 15 дней.

Библиографические ссылки:

1. <https://newsmaker.md/ro/49-de-soferi-prinsi-in-stare-de-ebrietate-la-volan-in-acest-weekend-ce-incalcari-au-mai-depistat-politistii/> (accesat la data de 08.01.2021)
2. https://politia.md/sites/default/files/raport_9_luni_2020_.pdf (accesat la data de 08.01.2020).
3. Уголовный кодекс Республики Молдова № 985 от 18.04.2002. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 72-74 от 14-04-2009 статья № 195 (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123534&lang=ro#, accesat la data de 11.1.2021).
4. Закон Республики Молдова № 414 от 22.12.2006 об обязательном страховании гражданской ответственности за ущерб, причиненный автотранспортными средствами. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 32-35 от 26-02-2016 статья № 112. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122881&lang=ro#, accesat la data 07.03.2021).
5. Закон Республики Молдова № 131 от 07.06.2007 о безопасности дорожного движения. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 103-106 от 20-07-2007 статья № 443. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=112505&lang=ro#, accesat

- la data de 11.01.2021).
6. Постановление Правительства Республики Молдова № 1452 от 24-12-2007 об утверждении Положения о водительском удостоверении, организации и проведении экзамена на получение водительского удостоверения и условиях допуска к дорожному движению. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 8-10 от 15-01-2008 статья № 42. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121794&lang=ro#, accesat la data de 06.03.2021).
  7. Кодекс Республики Молдова о правонарушениях № 218 от 24.10.2008. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 78-84 от 17-03-2017 статья № 100. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124835&lang=ro, accesat la data de 11.01.2021).
  8. Постановление Правительства Республики Молдова № 296 от 16.04.2009 об утверждении Положения о порядке проведения теста на алкоголь и медицинского освидетельствования для определения состояния опьянения и его характера. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 80-81 от 24-04-2009 статья № 347. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123200&lang=ro#, accesat la data de 11.01.2021).
  9. Постановление Правительства Республики Молдова № 357 от 13.05.2009 об утверждении Правил дорожного движения. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 92-93 от 15-05-2009 статья № 409. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124130&lang=ro, accesat la data de 11.01.2021).
  10. Уголовный кодекс Румынии от 17.07.2009. Опубликован в Monitorul Oficial al României № 510 от 24 iulie 2009. (<http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/223635>, accesat la data de 06.03.2021)
  11. Закон Республики Молдова № 100 din 22.12.2017 о нормативных актах. Опубликован в Monitorul Oficial al Republicii Moldova № 7-17 от 12-01-2018 статья № 34. (https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105607&lang=ro, accesat la data de 16.02.2021).
  12. Hotărârea CSJ din 14.11.2018, Dosarul nr. 1re-121/2018 (http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=12387, accesat la data de 11.01.2021).
  13. <https://piataauto.md/Stiri/2019/10/VIDEO-Peste-60-soferi-in-stare-de-ebrietate-documentati-in-acest-week-end-in-Moldova-50-dintre-ei-in-stare-de-ebrietate-avansata/> (accesat la data de 08.01.2021).
  14. <https://dexonline.ro/definitie/preda>, accesat la data de 06.03.2021.
  15. Guțuleac Victor. Tratat de Drept Contravențional, Chișinău: Tipografia Centrală, 2009.

Despre autori

Anatolie CANANĂU,

*doctor în drept
șef al Catedrei „Drept polițienesc și securitate
publică” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: an_cananau@mail.ru*

Vasile ZAVATIN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept polițienesc și securitate publică”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: vzavatin@mail.ru*

CZU 343.126

DOI 10.5281/zenodo.5578216

LOCURILE DE EXECUTARE A MĂSURII ARESTULUI PREVENTIV

Vladimir COJOCARU,
doctorand

Arestul preventiv dispus de instanță în conformitate cu reglementările procesuale penale se execută în locurile și în condițiile prevăzute de lege. Referințele actuale din legislația Republicii Moldova ce reglementează locurile de executare a măsurii arestării preventive sunt: Codul de executare, Legea Centrului Național Anticorupție și Legea nr. 69, din 21-05-2020 privind stabilirea măsurilor în timpul stării de urgență în sănătatea publică și modificarea unor acte normative. Astfel, persoanele arestate preventiv sunt reținute în penitenciare cu statut de izolator de urmărire penală, în izolatorul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție și în izolatoarele de detenție provizorie ale inspectoratelor de poliție, în timpul acțiunii. al legii nr. 69, din 21-05-2020 privind stabilirea măsurilor în timpul stării de urgență în sănătatea publică.

Cuvinte cheie: detenție preventivă, izolatoare de urmărire penală, poliție, izolatoare de detenție provizorie, penitenciar, detenție, persoană pricată de libertate, condiții de detenție, CPT.

PLACES OF EXECUTION OF THE MEASURE OF PRE-TRIAL DETENTION

Vladimir COJOCARU,
PhD student

The pre-trial detention ordered by the court in accordance with the criminal procedural regulations are executed in the places and under the conditions provided by law. Current references in the legislation of the Republic of Moldova that regulates the places of execution of the measure of pre-trial detention are: the Enforcement Code, the Law on the National Anticorruption Center and the Law no. 69, of 21-05-2020 regarding the establishment of measures during the state of emergency in public health and the modification of some normative acts. Examining the content of these documents, we find that the persons arrested on remand are detained in penitentiaries with the status of detention isolators, in the criminal investigation isolator of the National Anticorruption Center and in the temporary detention isolators of the police inspectorates, during the action of the law no. 69, of 21-05-2020 regarding the establishment of measures during the state of emergency in public health.

Keywords: pre-trial detention; criminal investigation isolators, police, temporary detention isolators, prison, detention, person deprived of liberty, conditions of detention; CPT.

Cu referire la instituțiile responsabile pentru deținerea persoanelor în arest preventiv este de menționat că până la 01.07.2005, persoanele arestate preventiv puteau fi deținute în: 1) izolatoarele de urmărire penală ale Departamentului Instituțiilor Penitenciare al Ministerului Justiției; 2) izolatoarele de detenție provizorie ale organelor afacerilor interne, în cazul când pe teritoriul respectiv nu există un izolator de anchetă penală.

Arestul preventiv dispus de instanța de ju-

decată în conformitate cu reglementările procesuale penale se execută în locurile și în condițiile prevăzute de lege [1]. Referințe actuale în legislația Republicii Moldova ce reglementează locurile de executare a măsurii arestului preventiv sunt: Codul de executare [2], ce prevede la art.303, că persoanele față de care a fost aplicată arestarea preventivă sunt deținute în penitenciare, Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție [3], menționează la art.6 că în exercitarea atribuțiilor și obligațiilor,

Centrul are dreptul să dispună de izolator de urmărire penală în condițiile legii și Legea nr. 69, din 21-05-2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative [4], aceasta prevede la art. XXIV că urmare a instituirii unor măsuri excepționale, pe perioada stării de urgență în sănătate publică declarate prin Hotărârea Comisiei Naționale Extraordinare de Sănătate Publică nr. 10 din 15 mai 2020 se permite deținerea persoanelor arestate preventiv în izolatoarele Inspectoratului General al Poliției și/sau ale Centrului Național Anticorupție. Examinând conținutul acestor acte, constatăm că persoanele arestate preventiv sunt deținute în penitenciare cu statut de izolatoare de urmărire penală, izolatorul de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție și Izolatoarele de detenție provizorie ale inspectoratelor de poliție, în perioada acțiunii legii nr. 69, din 21-05-2020 cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică.

Chestiunea privind transferul/ preluarea de către MJ a instituțiilor de detenție preventivă de la MAI își are originile în anul 1998, când urmare vizitei Comitetului european pentru prevenirea torturii (în continuare CPT), s-au constatat condiții precare de deținere în izolatoarele de detenție provizorie din cadrul comisariatelor de poliție. Raportul vizitei periodice a delegației CPT din Republica Moldova din anul 1998 informează despre faptul că membrii delegației au fost informați de către ministrul Justiției despre intenția transferării integrale a deținerii persoanelor arestate preventiv în responsabilitatea MJ.

Astfel, urmare a acestui angajament în cadrul vizitei din anul 2001, CPT recomandă autorităților moldave de a redubla eforturile pentru ca în cel mai apropiat timp să realizeze proiectul de transfer integral al responsabilității asupra învinuiților către Ministerul Justiției. În cadrul acestei vizite, delegația CPT a reiterat faptul că: IDP-urile ale Ministerului Afacerilor Interne nu vor putea niciodată să ofere condiții de detenție adaptate persoanelor aflate în detenție provizorie pentru perioade îndelungate, adică pentru mai multe luni [5].

În scopul executării recomandării CPT, prin Hotărârea Parlamentului RM nr. 415-XV din 24.10.2003 privind aprobarea Planului național de acțiuni în domeniul drepturilor omului pentru

anii 2004-2008, expres s-a preconizat transmiterea instituțiilor de detenție preventivă ale Ministerului Afacerilor Interne (MAI) în responsabilitatea Ministerului Justiției. În acest sens și pentru executarea prevederilor Codului de executare al RM nr.443-15 din 24 decembrie 2004, la 17 noiembrie 2005, prin ordin comun al Ministerului Afacerilor Interne și Ministerului Justiției a fost constituit un grup de lucru interministerial în sarcina căruia a fost pusă examinarea posibilităților și determinarea procedurii de transmitere a Izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI în subordinea MJ. Grupul de lucru a concluzionat imposibilitatea transferării Izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI în subordinea MJ, înaintând propunerea de construcție a Caselor de arest.

Astfel, prin Hotărârea Guvernului nr.113 din 03.02.2007 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni prioritare privind implementarea în anul 2007 a Planului de Acțiuni Republica Moldova-Uniunea Europeană s-a stabilit ca în privința realizării obiectivului de transfer al izolatoarelor de detenție provizorie (IDP) din jurisdicția Ministerului Afacerilor Interne în subordinea Ministerului Justiției să fie aprobat proiectul de hotărâre pentru modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr.1624 din 31 decembrie 2003 „Cu privire la aprobarea Concepției reformării sistemului penitenciar și Planului de măsuri pe anii 2004-2013 pentru realizarea Concepției reformării sistemului penitenciar”, în vederea creării a opt case de arest, cu o capacitate de 250 locuri fiecare, în opt raioane ale republicii. Prin adoptarea HG nr. 738 din 29.06.2007, s-a stabilit și termenele de construcție a caselor de arest în raioanele: Glodeni (2008-2009), Comrat (2009-2010), Orhei (2009-2010), Hâncești (2010-2011), Căușeni (2010-2011), Edineț (2011-2012), Florești (2011-2012) și Ungheni (2012-2013).

În pofida faptului că ulterior grupul de lucru interministerial a propus diminuarea numărului necesar al caselor de arest de la opt la patru, din lipsa mijloacelor financiare, până în prezent nu a fost construită nici una.

De menționat că dificultățile în domeniul organizării executării arestului preventiv și de escortare a deținuților au intervenit imediat după abrogarea la 01.07.05, a Legii nr.1226 din 27.06.1997,

cu privire la arestarea preventivă, care permitea ca în cazul când pe teritoriul respectiv nu există un izolator de urmărire penală, persoanele reținute, bănuite de săvârșirea unei infracțiuni, precum și învinuții și inculpații arestați, în cazul în care este necesar de a se efectua acțiuni de urmărire penală sau dezbateri judiciare, sunt deținuți în izolatoarele de detenție provizorie ale organelor afacerilor interne.

Respectiv, prin această modificare a fost abrogat temeiul legal de deținere în izolatoarele MAI a persoanelor arestate, datorită condițiilor precare de detenție care nu puteau garanta condiții minime de detenție.

Până în anul 2006, izolatoarele de detenție provizorie subordonate MAI au activat în conformitate cu cerințele ordinului MAI nr. 5 din 05.01.2004 „Cu privire la modul de organizare și desfășurare a activității de pază, escortare și deținere a persoanelor reținute și arestate în izolatoarele de detenție provizorie”. Ordin ce a fost elaborat în baza Legii nr.1226-XIII din 27.06.1997 „Cu privire la arestarea preventivă”. În condițiile în care izolatoarele de detenție provizorie au fost lipsite de temei legal de funcționare, Ministerul Afacerilor Interne a intervenit în anul 2012, cu propuneri de completare a Codului de executare al Republicii Moldova, astfel ca în prezent la art.175¹ să fie reglementat ca reținerea, în calitate de măsură procesuală de constrângere, de până la 72 ore, se va asigura în izolatoarele de detenție provizorie cu respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a condițiilor adecvate de deținere.

Astfel, a fost asigurat cadrul legal de funcționare al izolatoarelor de detenție provizorie din subordinea MAI.

În condițiile în care în republică funcționează doar patru izolatoare de urmărire penală, pentru deținerea persoanelor în arest preventiv, capacitatea cărora conform limitei de cazare aprobată prin ordinul Ministrului Justiției este de aproximativ 950 de persoane, identificăm o situație de insuficiență de spații pentru asigurarea executării măsurii arestului preventiv în condiții de cel puțin 4 m². Deoarece numărul mediu pe zi în ultimii ani al persoanelor arestate preventiv variază între 1000-1200. De asemenea, în penitenciarele cu statut de izolator de urmărire penală se

mai dețin și alte categorii de persoane private de libertate (în regim inițial, pentru deservirea penitenciarului, aflate în tranzit către alte penitenciare, aflați în așteptarea dispoziției de executare), inclusiv restricțiile prevăzute la art.305 și art.309, CE, fapt ce diminuează capacitatea de cazare a persoanelor arestate preventiv.

Această situație impune ca la nivel național să fie reevaluate capacitățile de cazare ale izolatoarelor de detenție provizorie, care la situația anului 2014 aveau o capacitate totală de aproximativ 650 de locuri [6].

Potrivit Raportului de progres pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a poliției, la 29 martie 2019, în cadrul ședinței Consiliului operațional au fost înaintate propuneri de optimizare a serviciilor subordonate IGP, inclusiv de reorganizare a activității Serviciului izolator și escortă. Operaționalizarea izolatoarelor de detenție provizorie și structura Secției/ Serviciului detenție și escortă. Izolatoarele de detenție provizorie renovate funcționează în regim regionalizat, în cadrul acestora fiind aduse persoane deținute din 2-4 unități administrativ-teritoriale. A.O. Promo-LEX constată un raport extrem de diferit dintre numărul maxim de persoane, care pot fi deținute în izolator și numărul funcțiilor din cadrul Secției/ Serviciului detenție și escortă, conform statelor de personal. Dacă în cazul IDP Căușeni 10 persoane din cadrul Serviciului de detenție și escortă (SDE) trebuie să asigure detenția și escorta a 13 persoane deținute, atunci în cazul IDP Râșcani, 21 de angajați ai SDE trebuie să asigure detenția și escorta a 10 persoane deținute. Astfel, Promo-LEX recomandă examinarea oportunității de revizuire periodică a numărului persoanelor din cadrul serviciilor de detenție și escortă, în vederea uniformizării și ajustării, în caz de necesitate, a acestor servicii [7].

Astfel, angajamentele poliției de a avea în gestiune doar 14 IDP renovate sunt aparent opțiuni bune. Însă se pare că IP fără izolatoare, erau deja îngrijorate de faptul că nu au spații de detenție și de un șir de alte incomodități apărute urmare a sistării activității IDP-urilor proprii. Unii reprezentanți ai IP s-au arătat deopotrivă satisfăcuți de decizia de a sista activitatea izolatoarelor din cauza condițiilor improprie. În același timp, rata escortărilor s-a majorat simțitor. În pri-

mul semestru al 2020 cifra de escortări depășea 5000 de persoane. Aceasta înseamnă că cresc cheltuielile de întreținere a mijloacelor de transport, combustibil, etc. Observatorii Oficiului Avocatului Poporului au realizat vizite în 14 IP, dintre care 4 vizite la IDP renovate, 3 vizite la IDP funcționale de tip vechi și alte 7 vizite la IP fără izolatoare [8].

Corespunzător, conform datelor disponibile pentru anii de până la pandemie, în condițiile în care activitatea multor izolatoare nu era sistată au fost identificate situații când se impunea necesitatea deținerii persoanelor arestate preventiv în izolatoarele provizorii ale IGP. Motivul fiind evitarea situațiilor de transportare repetată în fața organului de urmărire penală sau instanței de judecată de la izolatoarele de urmărire penală, care sunt amplasate la distanțe mai mari.

Urmare a efectuării unei analize a transferurilor efectuate de unele instituții subordonate MAI, în perioada 01.01.2014-01.07.2014, am constatat că 593 de persoane preluate din penitenciarele cu statut de izolator de urmărire penală au fost deținute în izolatoarele de detenție provizorie de la o zi până la 50 de zile și mai mult.

De menționat că normele CPT nu insistă asupra unui model anume de organizare a deținerii persoanelor în arest preventiv și de escortare a deținuților, totuși în normele sale stabilește că custodia poliției este, în principiu, de durată relativ scurtă. În consecință, condițiile fizice de detenție din arestul poliției nu pot să fie la fel de bune ca cele din alte locuri de detenție în care persoanele pot fi reținute perioade mai lungi. Oricum, anumite condiții materiale elementare trebuie îndeplinite. Toate celulele de poliție trebuie să aibă dimensiuni rezonabile pentru numărul de persoane pe care le adăpostesc, o iluminare adecvată (de exemplu: suficientă pentru a putea citi, cu excepția perioadelor de somn) și ventilare. Ar fi de preferat ca celulele să aibă lumină naturală. Apoi, celulele ar trebui echipate cu mijloace de odihnă (de exemplu: un scaun fixat sau o bancă), iar persoanelor obligate să rămână peste noapte în custodie trebuie să li se pună la dispoziție saltele și paturi curate [9]. Întrebarea referitoare la ce înseamnă o dimensiune rezonabilă pentru o celulă a poliției (sau pentru alt tip de locuire pentru deținut/ prizonier) este una dificilă. Când se face o asemenea analiză trebuie luați în considerare mulți factori. În orice

caz, delegațiile CPT-ului simt nevoia unor principii generale în domeniu. Următoarea dimensionare (văzută ca un nivel de dorit și nu un standard minim) este utilizată în mod curent atunci când se analizează o celulă de poliție pentru o singură persoană care stă mai mult de câteva ore: 7m² având cel puțin 2m între pereți și 2,5m între pardoseală și plafon.

În situațiile când este necesară interogarea suplimentară de către poliție a persoanelor aflate în detenție preventivă, CPT-ul estimează că prin perspectiva prevenirii relelor tratamente este de preferat, de asemenea, ca astfel de interogatorii să se deruleze în interiorul instituțiilor penitenciare în cauză și nu în localurile poliției. Retransferarea deținuților din prevenție în custodia poliției pentru o audiere suplimentară nu va trebui solicitată și autorizată decât dacă aceasta este absolut inevitabilă. Este la fel de evident că, în circumstanțele excepționale în care un deținut în prevenție este retransferat în custodia poliției, acesta trebuie să beneficieze de cele trei drepturi: dreptul de acces la un avocat și la un medic precum și dreptul pentru persoanele implicate de a putea informa un apropiat sau un terț despre deținerea lor.

La nivel internațional identificăm, de asemenea, recomandări generale și anume că în principiu persoanele plasate în arest preventiv de către o autoritate judiciară și cele private de libertate în urma unei condamnări nu pot fi închise decât în închisori sau în instituții rezervate deținuților. În raporturile cu arestații preventiv, autoritățile trebuie să se ghideze după Regulile aplicabile deținuților. Pe cât posibil, arestații preventiv trebuie să aibă posibilitatea de a locui într-o celulă individuală, excepție făcând cazurile în care este în beneficiul acestora să fie cazați împreună cu alți deținuți necondamnați sau în care un tribunal a dispus în mod special criteriile de cazare [10].

O altă recomandare a Comitetului de Miniștri ai Consiliului Europei expune aspectele importante a fi respectate atunci când discutăm despre detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului [11]. Conform acestora, nu se insistă în privința instituției ce urmează a pune în executare măsura arestului preventiv. Totuși identificăm referințe în privința locului ce asigură detenția preventivă, prin care sunt enunțate mai

multe responsabilități ce ar reveni penitenciarului și personalului penitenciar.

Experiența internațională a unor state în domeniul organizării sistemului de executare a arestului preventiv relevă practici diverse referitoare la instituțiile responsabile de punerea în executare a acestei măsuri preventive.

În România funcționează un sistem mixt de deținere a persoanelor în arest preventiv, în acest sens rolurile sunt repartizate pentru faza de urmărire penală instituțiilor subordonate MAI, iar pentru faza de judecată instituțiilor subordonate MJ. Arestarea preventivă se execută numai în baza mandatului de arestare preventivă, emis potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală.

Organele de poliție și penitenciarele prezintă la termenele fixate de organele judiciare, arestații preventiv sau alte categorii de persoane private de libertate pe care le custodiază. Instituțiile subordonate MAI (centrele de deținere și arestare preventivă) dețin (custodiază) persoanele arestate preventiv aflate în curs de urmărire penală și au obligația depunerii acestora în penitenciare după trimiterea în judecată.

În Norvegia, în decurs de 24 de ore de la reținere, persoana reținută trebuie transferată (dacă este posibil) în penitenciar. Dacă în penitenciar nu sunt locuri libere, persoana reținută poate sta la poliție până este adusă în fața judecătorului, dar nu mai târziu de 72 de ore după reținere. După ce judecătorul a luat decizia de a aplica arestul preventiv, persoana arestată se poate afla la poliție pentru maxim 24 de ore.

În arestul preventiv nu durează mai mult de 4 luni. Arestul preventiv (SAP) este precedat de

arestarea persoanei de către poliție, jandarmerie pentru 24 de ore pentru investigări preliminare.

În Bulgaria suspectul nu poate fi reținut pentru mai mult de 78 de ore (arestul poliției). După care urmează arestul preventiv asigurat de către sistemul penitenciar la decizia unei instanțe dar nu mai mult de un an.

În Turcia arestul preventiv este asigurat de către penitenciare și poate dura până la 7 ani.

De menționat că, deși populația penitenciară în ultimii ani a scăzut în mod constant, totuși capacitatea de plasare a persoanelor în conformitate cu prevederile articolelor 205, 305 și 309 ale Codului de executare este astăzi o adevărată provocare pentru sistemul administrației penitenciare. Pentru diminuarea impactului aglomerării izolatoarelor de urmărire penală au fost desfășurate acțiuni în privința organizării cadrului normativ intern pentru a reglementa crearea de sectoare în penitenciare, destinate pentru deținerea arestaților preventiv [12].

În concluzie, luând în considerare cele menționate și numărul extrem de limitat al sistemului penitenciar pentru deținerea persoanelor în condițiile regimului inițial, identificăm la distanță de aproximativ 20 de ani că Republica Moldova și-a asumat angajamente ce nu au fost raportate la capacitățile reale de implementare. Pentru soluționarea problemei enunțate mai sus considerăm necesar reexaminarea capacităților de deținere pe termen scurt a persoanelor în instituțiile subordonate MAI și MJ. Cu formularea ulterioară a propunerilor de modificare a cadrului normativ și atribuirea corespunzătoare a responsabilităților pentru deținerea persoanelor în arest preventiv.

Referințe bibliografice

1. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14.03.2003; publicat: 05.11.2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-25;
2. Cod de executare, aprobat prin Legea nr. 443-XV din 24.12.2004, Republicat: 05.11.2010 în Monitorul Oficial nr. 214-220, art. nr : 704;
3. Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție*, Nr. 1104 din 06-06-2002, Publicat : 27-06-2002 în Monitorul Oficial nr. 91-94 art. 668;
4. Legea cu privire la instituirea unor măsuri pe perioada stării de urgență în sănătate publică și modificarea unor acte normative, nr. 69 din 21-05-2020, Publicat: 26-05-2020 în Monitorul Oficial nr. 124-125 art. 222;
5. Raportul Comitetului european pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor

- inumanе sau degradante (CPT), în urma vizitei efectuate în RM în perioada 10-22 iunie 2001. Adoptat la 9 noiembrie 2001, <https://rm.coe.int/1680697532>;
6. Propunerea de politică publică – Dezvoltarea sistemului de escortare la instanțele de judecată a persoanelor arestate preventiv [http://www.justice.gov.md/public/files/file / transparentaconsultatii _publice/PPP_Dezvoltarea_sistemului_de_escortare_la_instanțele_de_judecata_a_persoanelor_arestate_preventiv06.10.2014_2.pdf](http://www.justice.gov.md/public/files/file_transparentaconsultatii_publice/PPP_Dezvoltarea_sistemului_de_escortare_la_instanțele_de_judecata_a_persoanelor_arestate_preventiv06.10.2014_2.pdf)
  7. Raportul nr. 3 – Monitorizarea civică a reformei poliției în Republica Moldova, pag.49-50, https://promolex.md/wp-content/uploads/2020/06/Raport-nr.-3_Reforma_Poli%C8%9Bie.pdf;
  8. Raport tematic – Respectarea garanțiilor fundamentale la reținere și detenția provizorie în inspectoratele de poliție, p.25, http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2020/12/Raport_Retinare_2020_OAP_FSM_FINAL-proiect_pe-site.pdf;
  9. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentei sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), Localele poliției, Extras din cel de-al 2-lea Raport general, publicat în 1992, <https://rm.coe.int/16806cea28>;
  10. Recomandarea Comitetului de Miniștri ai statelor membre, referitoare la Regulile penitenciare europene REC(2006)2 (Adoptată de Comitetul de Miniștri, la data de 11 ianuarie 2006, în timpul celei de a 952-a reuniuni a Miniștrilor Delegați) revizuite la 01 iulie 2020. <https://rm.coe.int/16804c8d9a>;
  11. Recomandarea Rec(2006)13 a Comitetului de Miniștri al statelor-membre privind detenția provizorie, condițiile în care are loc aceasta, precum și aplicarea garanțiilor împotriva abuzului (Adoptată de către Comitetul de Miniștri la 27 septembrie 2006 la cea de-a 974-a reuniune a Delegaților Miniștrilor), <https://rm.coe.int/16806f40e3>.
  12. Ordinul ministrului Justiției privind stabilirea tipurilor de penitenciare și sectoarelor de detenție create în cadrul acestora, nr.339 din 15 mai 2018.

Despre autor

Vladimir COJOCARU,
doctorand,
Universitatea de Stat din Moldova,
e-mail: vvcojocaru81@gmail.com

CZU 343.352

DOI 10.5281/zenodo.5578220

CORUPERA PASIVĂ: ASPECTE DE DREPT PENAL COMPARAT

Igor SOROCEANU,
doctorand

Studiul elementelor de drept penal comparat este unul de primă valoare. Menirea acestuia are două priorități esențiale: fie preluarea bunelor practici pentru armonizarea legislației naționale, fie analiza și plasarea în atenția tuturor tipurilor de cercetătorii cointeresați a modalităților de incriminare a unor genuri de infracțiuni în alte state.

În prezentul demers științific, ne propunem ca deziderat dezvoltarea poziției științifice referitoare la examinarea modalităților normative de inserare a infracțiuni de corupere pasivă în unele Legi penale ale diverselor state.

Cuvinte-cheie: drept penal comparat, corupere pasivă, Cod penal, modalitate normativă, pedeapsa penală etc.

PASSIVE CORRUPTION: COMPARATIVE CRIMINAL LAW ISSUES

Igor SOROCEANU,
PhD student

The study of the elements of comparative criminal law is of prime value. Its purpose has two key priorities: either to take over good practices for the harmonization of national legislation, or to analyze and bring to the attention of all types of interested researchers the ways of criminalizing certain types of crime in other states.

In the present scientific approach, we propose as a desideratum, the development of the scientific position regarding the examination of the normative modalities of insertion of the crimes of passive corruption in some criminal Laws of various states.

Keywords: comparative criminal law, passive corruption, Criminal Code, normative modality, criminal punishment, etc.

Introducere. Infracțiunea de corupere pasivă este incriminată în art.324 Cod penal al Republicii Moldova, situat în Capitolul XV cu titlul Infracțiuni contra bunei desfășurări a activității în sfera publică.

Din însăși denumirea capitolului sus-menționat reiese că infracțiunile pe care le încorporează, în funcție de obiectul juridic special, pot fi clasificate în două categorii:

Infracțiuni de corupție: corupere pasivă – art.324 Cod penal; corupere activă – art.325 Cod penal; traficul de influență – art.326 Cod penal;

Infracțiuni care aduc atingere bunei desfășurări a activității în sfera publică, dar care nu sunt legate nemijlocit de corupție: exercitarea atribuțiilor în sectorul public în situație de conflict de interese – art.326¹ Cod penal; abuzul de putere sau

abuzul de serviciu – art.327 Cod penal; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu – art.328 Cod penal; neglijența în serviciu – art.329 Cod penal; încălcarea regimului de confidențialitate a informațiilor din declarațiile de avere și interese personale – art.330¹ Cod penal; îmbogățirea ilicită – art.330² Cod penal; falsul în acte publice – art.332 Cod penal; obținerea frauduloasă a mijloacelor din fonduri externe – art.332¹ Cod penal; delapidarea mijloacelor din fondurile externe – art.332² Cod penal.

Clasificarea respectivă este una absolut meritorie în întregul sistem de drept penal pentru cunoașterea infracțiunilor precizate supra, mai ales atunci când se pune problema elucidării obiectului juridic special al acestora.

Gradul de investigare a problemei la momentul actual, scopul cercetării. Aspectul

esențial pentru care a fost supus actualmente analizei și studieri tematiciei din prezentul demers științific constă în necesitatea de a evidenția, remarca și plasa pe prim-plan în viziunea cititorilor a modalităților normative de incriminare a infracțiunii de corupere pasivă în Legile penale ale altor state. Uneori, se obișnuiește cu principiul de realizare a demersurilor științifice doar cu operarea trimiterilor doctrinare, considerent din care în prezenta lucrare intenționăm să specificăm nuanțe novatorii în vigoare, la aspectul dislocării infracțiunii de corupere pasivă în afara spațiului teritorial-administrativ al Republicii Moldova.

Unul din scopurile de primă-valoare a respectivului articol științific îl reprezintă informarea și prezentarea în fața publicului larg atât a cititorilor, cât și a cercetătorilor științifici a variantelor-tipice legislative ale faptelor antisociale comise pe teritoriul altor state care atentează la buna desfășurare a activității de serviciu, adică la îndeplinirea cu cinste de către funcționarii publici și de către alte persoane cu funcții de răspundere a activității profesionale.

Materiale utilizate și metode aplicate. Materialele utilizate la structurarea și asamblarea științifică a articolului cu titlul Coruperea pasivă: aspecte de drept penal comparat o reprezintă punctul titlative al Legii penale a Republicii Moldova. Totodată, într-un mod prioritar s-a acordat o atenție sporită și legislațiilor penale ale altor state care conțin elemente esențiale și formează obiectul de bază a prezentului studiu, cum ar fi Codul penal al Republicii Portugalia, Republicii Franceze, Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg, Codul penal al Regatului Belgiei etc.

Metodele științifice aplicate în procesul studiului și elaborării prezentului demers științific fac parte din categoria celor mai diverse, fiind utilizate metodele cele mai eficiente în materia cercetării juridice. Astfel, în prim-plan s-a acordat prioritate metodei analizei și celei comparative. Ulterior, în vederea prezentării unei structuri și esențe cuprinzătoare a articolului, au fost efectuate apelări științifice la metodele sintezei și deducției, inclusiv la metoda istorică.

Rezultate obținute și discuții. La art.324 C.pen. al R. Moldova este prevăzută răspunderea penală pentru următoarele acțiuni ilicite care im-

plică fărădelegile din domeniul coruperii pasive:

– alineatul 1 – pretinderea, acceptarea sau primirea, personal ori prin mijlocitor, de către o persoană publică sau de către o persoană publică străină de bunuri, servicii, privilegii ori avantaje sub orice formă, ce nu i se cuvin, pentru sine sau pentru o altă persoană, ori acceptarea ofertei sau promisiunii acestora pentru a îndeplini sau nu ori pentru a întârzia sau a grăbi îndeplinirea unei acțiuni în exercitarea funcției sale ori contrar acesteia – constituie o faptă antisocială.

O asemenea ilegalitate comisă în realitatea obiectivă se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani, cu amendă în mărime de la 4000 la 6000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 5 la 10 ani.

– alineatul 2 – aceleași acțiuni săvârșite:

a¹⁾ de un funcționar internațional;

b) de două sau mai multe persoane;

c) cu extorcare de bunuri ori servicii enumerate mai sus, la alin.(1);

d) în proporții mari – se pedepsesc cu închisoare de la 5 la 10 ani, cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 10 ani.

– alineatul 3 – acțiunile prevăzute la alin.(1) sau (2), săvârșite:

a) de o persoană cu funcție de demnitate publică;

b) în proporții deosebit de mari;

c) în interesul unui grup criminal organizat sau al unei organizații criminale – se pedepsesc cu închisoare de la 7 la 15 ani, cu amendă în mărime de la 8 000 la 10 000 de unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 10 la 15 ani.

– alineatul 4 – acțiunile prevăzute la alin. (1), săvârșite în proporții care nu depășesc 100 unități convenționale – se pedepsesc cu amendă în mărime de la 1000 la 2000 unități convenționale și cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 5 ani [1, art.324].

Referitor la dreptul penal al altor state,

infracțiunea de corupere pasivă este dislocată de exemplu și în Republica Portugheză.

Astfel, Parlamentul portughez (denumirea oficială – Adunarea Republicii Portugalia), a instituit în Legea penală la art.373 cu denumirea marginală Corupția pasivă al secțiunii I cu titlatura Despre corupție din cadrul capitolului IV cu denumirea generică Despre infracțiunile comise în exercițiul funcțiilor publice –răspunderea penală pentru infracțiunea de corupere pasivă.

Prin urmare, în conformitate cu textul legii portugheze de la norma juridico-penală enunțată mai sus, „funcționarul care, direct sau prin persoana interpusă, cu consimțământul ori aprobarea sa, solicită sau acceptă pentru sine ori pentru terț, fără a avea dreptul, un avantaj patrimonial sau nepatrimonial ori promisiunea acestuia pentru o faptă sau pentru omiterea ei incompatibilă cu îndatoririle ce decurg din funcția sa, chiar dacă sunt anterioare acelei solicitări ori acceptări, se pedepsește cu închisoarea de la unu la opt ani.

Totodată, dacă fapta sau omisiunea ei nu sunt contrare îndatoririlor ce decurg din funcția deținută, iar avantajul este necuvenit, autorul se pedepsește cu închisoarea de la unu la cinci ani” [2, art.373].

Ungaria, fiind o republică parlamentară, legislativul său și-a adoptat propriile norme de conduită, atât generale, cât și speciale.

Din categoria acestora face parte și Legea C din 2012 privind adoptarea Codului penal al Ungariei.

În limitele legislative ale Legii penale ungare, la capitolul XXVII intitulat Infracțiuni de corupție, este incriminat art.291 denumit Corupția pasivă, prin intermediul căreia sunt pasibile de răspundere penală următoarele forme și metode de comitere a infracțiuni de corupere pasivă:

– alineatul 1 – fapta persoanei care solicită sau primește un avantaj necuvenit în legătură cu activitățile desfășurate de aceasta în numele unui operator economic, pentru sine sau pentru o terță parte ori care acceptă o promisiune în legătură cu un astfel de avantaj sau a încheiat o înțelegere cu persoana care solicită sau acceptă avantajul pentru o terță parte, în numele său, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de până la trei ani.

– alineatul 2 – în cazul în care făptuitorul:

a) își încalcă obligația oficială în schimbul unui avantaj necuvenit, acesta se pedepsește cu închisoarea de la unu la cinci ani;

b) săvârșește infracțiunea definită la alin.(1) în asociere infracțională cu complici sau la scară comercială, acesta se pedepsește cu închisoarea de la doi la opt ani.

– alineatul 3 – în cazul în care făptuitorul lucrează în numele unui operator economic care este autorizat să acționeze în nume și pe cont propriu, în mod independent, pedeapsa constă din închisoare:

a) de la unu la cinci ani, în cazul prevăzut la alin.(1);

b) de la doi la opt ani, în cazul prevăzut la alin.(2) lit.a);

c) de la 5 la 10 ani, în cazul prevăzut la alin. (2) lit. b).

– alineatul 4 – fapta persoanei care lucrează în numele unui operator economic străin se pedepsește conform alineatelor (1)-(3) pentru săvârșirea infracțiunii prevăzute în aceste alineate.

– alineatul 5 – pedeapsa poate fi redusă fără limitare sau anulată în cauzele care merită atenție specială, dacă este impusă împotriva făptuitorului unei infracțiuni definite la alin.(1), dacă acesta își mărturisește fapta autorităților, predă avantajul financiar obținut ilegal, în orice formă, către autorități și dezvăluie împrejurările săvârșirii infracțiunii [3, art.291].

Urmare a constatărilor menționate, necesită a fi reiterată poziția că atât legiuitorul moldav, cât și celelalte două supuse analizei (portughez și maghiar) au instituit în propriile lor Legi penale, răspunderea privitor la săvârșirea infracțiuni de corupere pasivă.

Modalitățile normative supuse analizei sunt în mare parte diferite, de la stat la stat, însă în cele din urmă, scopul acestora are menirea de a fi aplicată forma sancționatorie a dreptului penal pentru infracțiunea în cauză, odată ce a fost comisă în realitatea obiectivă.

În continuitatea cercetării, menționăm că organul legislativ al Marelui Ducat de Luxemburg (denumirea oficială – Camera Deputaților) a adoptat Legea penală a democrație reprezentative la 15 ianuarie 2001.

Codul penal al Luxemburgului conține o

serie de norme generale – reguli de conduită și o serie de norme speciale – fapte socialmente ilicite pasibile de răspunderea penală.

Prin urmare, capitolul III din Legea penală a Luxemburgului cu denumirea marginală Despre delapidare, despre distrugerea de acte sau de titluri, despre extorcare, despre încasarea ilegală de dobânzi, despre corupție, despre traficul de influență și despre actele de intimidare comise asupra persoanelor care exercită o funcție publică, înglobează art.246, prin intermediul căruia se pedepsește cu închisoare de la 5 la 10 ani și cu amendă de la 500 euro la 187 500 de euro fapta unei persoane, depozitară sau agent al autorității publice ori al forței publice sau însărcinată cu o misiune a serviciului public ori investită cu un mandat electiv public de a solicita sau de a primi, fără drept, direct ori indirect, pentru ea însăși sau pentru altul, oferte, promisiuni, daruri, cadouri ori foloase de orice fel sau de a accepta oferta ori promisiunea:

- fie pentru a îndeplini sau a se abține de la îndeplinirea unui act ce ține de funcția sa, de misiunea sa sau de mandatul său ori facilitat de funcția sa, misiunea sa sau mandatul său;

- fie pentru a abuza de influența sa reală sau presupusă pentru a ajuta la obținerea de la o autoritate ori de la o administrație publică distincții, slujbe, înțelegeri sau orice decizie favorabilă [4, art.246].

Republica Franceză, fiind o țară constituțională unitară, având un regim semi-prezidențial, la 22 iulie 2016 a efectuat ultimele modernizări și ajustări ale cadrului normativ juridico-penal, care este și actualmente în vigoare.

Tehnica legislativă franceză este una diferită de cea promovată de Parlamentul Republicii Moldova.

Prin urmare, infracțiunea de corupere pasivă este întâlnită la art.432-11 din Codul penal al Franței, articol care, la rândul său, este dislocat în limitele legislative ale alineatului 2 cu denumirea generică Despre corupția pasivă și traficul de influență comise de persoane care exercită o funcție publică din cadrul secțiunii 3, cu titulatura Despre nerespectarea îndatoririlor de probitate. La rândul ei, secțiunea respectivă este înglobată normativ în capitolul II al Legii penale franceze, cu denumirea

marginală Despre atingeri aduse administrației publice comise de către persoane care exercită o funcție publică.

Așadar, în condiționalitățile art.432-11 din Codul penal al Franței se pedepsește cu 10 ani de închisoare și cu amenda de 1 000 000 de euro, sumă ce poate fi dublată cu produsul obținut din infracțiune, fapta prin care un reprezentant al autorității publice, însărcinată cu o misiune de serviciu public sau care deține un mandat electoral public solicită ori acceptă, fără niciun drept, în orice moment, direct sau indirect, diverse oferte, promisiuni, daruri, cadouri ori avantaje:

- fie pentru a îndeplini sau pentru a se abține de la îndeplinirea unui act din funcția, din misiunea ori din mandatul său sau facilitat de funcția, misiunea ori mandatul său;

- fie pentru a abuza de influența sa reală sau bănuită în vederea obținerii de către o autoritate ori administrație publică de distincții, locuri de muncă, piețe sau orice altă decizie favorabilă [5, art.432-11].

În contextul analizei Legii penale franceze și a Marelui Ducat de Luxemburg, observăm că modalitatea normativă a infracțiunii de corupere pasivă este în mare parte identică în ambele state. Însă un lucru poate fi observat cu certitudine din categoria delimitării – elementul sancționator.

Astfel, în Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg legiuitorul instituie o sancțiune sub forma închisorii de la 5 la 10 ani și o amendă de la 500 la 187 000 de euro, pe când în Codul penal al Republicii Franceze, este prevăzută pentru infracțiunea de corupere pasivă o sancțiune exactă de tipul închisorii de 10 ani și amendă de 1 000 000 de euro.

Organul legislativ federal al Republicii Austria (în original – Österreichisches Parlament) urmare a modificărilor realizate pe 4 octombrie 2016 la Codul penal austriac, a menținut modalitatea normativă a infracțiunii de falsificare a probelor în limitele juridico-penale ale art.305 intitulat Primirea de foloase, din cadrul titlului XXII denumit Încălcarea obligațiilor de serviciu, corupția și fapte penale conexe.

Prin urmare, în conformitate cu textul de lege ale art.305 din Codul penal al Republicii Austria, este pasibilă de răspundere penală fapta

demnitarului sau arbitrilor care în schimbul îndeplinirii ori neîndeplinirii în contra obligațiilor care îi revin a unui act pretinde pentru sine sau pentru un terț un folos ori primește sau solicită să i se promită un folos necuvenit. Asemenea ilegalitate comisă în realitatea obiectivă se pedepsește cu închisoare de până la 2 ani.

Totodată, potrivit conținutului aceleiași norme juridice, persoana care săvârșește fapta de corupere pasivă iar valoarea folosului este de peste 3 000 de euro – se pedepsește cu închisoare de până la 3 ani.

Subsidiar, este important de menționat că, persoana care săvârșește fapta de corupere pasivă iar valoarea folosului este de peste 50 000 de euro – subiectul infracțiunii se pedepsește cu închisoare de la 6 luni la 5 ani [6, art.305].

Cu o formă de guvernământ monarhică ce face parte dintr-un sistem constituțional, Regatul Belgiei care este și unul dintre membrii fondatori ai Uniunii Europene și găzduiește majoritatea instituțiilor acesteia precum și alte instituții internaționale importante, inclusiv NATO – a adoptat pentru prima dată Legea penală a țării la 8 iunie 1867, care ulterior a fost supusă diverselor modificări și ajustări.

Actualmente, în limitele normative ale capitolului IV din Codul penal al Regatului Belgiei cu denumirea marginală Despre corupția persoanelor care exercită o funcție publică, se regăsesc o serie vastă de modalități normative, care în mare măsură sancționează fărădelegile coruperii pasive. Astfel, potrivit textului de lege prenotat, putem evidenția următoarele:

– este element constitutiv al corupției pasive fapta persoanei care exercită o funcție publică și încearcă de a solicita, de a accepta sau de a primi, direct ori prin mijlocirea unor persoane, o ofertă, o promisiune sau un avantaj de orice natură pentru ea însăși ori pentru un terț în vederea săvârșirii unei ilegalități – în corespundere cu art.246 din Codul penal al Regatului Belgiei. O asemenea infracțiune se sancționează cu pedeapsa de tipul închisorii de la șase luni la un an și amendă de la 100 de euro la 10 000 de euro;

– atunci când actul de corupție prevăzut la articolul 246 se referă la un arbitru și are drept obiect un act ce ține din funcția sa jurisdicționa-

lă – se aplică o pedeapsă cu închisoarea de la șase luni la trei ani și amendă de la 100 de euro la 50 000 de euro – potrivit art.249 alin.(1) Cod penal al Regatului Belgiei;

– atunci când corupția prevăzută la articolul 246 se referă la un judecător sau la un jurat și are drept obiect un act ce ține de funcția sa jurisdicțională – făptuitorul se pedepsește cu închisoarea de la doi ani la cinci ani și o amendă de la 500 de euro la 100 000 de euro – în condiționalitățile art.249 alin.(2) Cod penal al Regatului Belgiei;

– atunci când corupția prevăzută la articolul 246 se referă la un judecător și are drept obiect o faptă ce ține de funcția sa jurisdicțională – se aplică o pedeapsă de tipul închisorii de la cinci ani la zece ani și amenda de la 500 de euro la 100 000 de euro – conform art.249 alin.(3) Cod penal al Regatului Belgiei [7, art.246 și art.249].

Consecvent cu aceasta, este important de menționat că în cadrul secțiunii III-bis din Codul penal al Regatului Belgiei este dislocată norma juridico-penală nr.504-bis cu denumirea generică Despre corupția privată, care la fel, își aduce un aport considerabil la sancționarea faptelor ilegale de corupere pasivă în domeniul privat.

Astfel, în conformitate cu textul normativ al art.504-bis din Codul penal al Regatului Belgiei, constituie un act de corupție privată pasivă fapta persoanei care are calitatea de administrator sau de garant al unei persoane juridice, de mandatar ori de reprezentant al unei persoane juridice sau fizice, și prin acțiunile de a solicita, de a accepta ori de a primi, direct sau prin intermediul unei alte persoane, o ofertă, o promisiune ori un avantaj de orice natură, pentru ea însăși sau pentru un terț, de a face ori a nu face un act ce ține de funcția sa sau de a facilita prin funcția sa, fără știrea ori autorizația, după caz, a Consiliului de administrație sau a Adunării generale a mandatului ori a patronului – este o infracțiune de corupere pasivă din domeniul privat și respectiv, este pasibilă de răspundere penală. O asemenea fărădelege este sancționată cu o pedeapsă de tipul închisorii de la șase luni la doi ani și o amendă de la o sută de euro la zece mii de euro [7, art.504-bis].

Republica Cipru în calitatea sa oficială de țară insulară în Marea Mediterană își are propriile norme de conduită în domeniul respectării drepturilor și supremației legii.

În anul 2007, legislativul cipriot (denumirea oficială – Camera Reprezentanților) a adoptat Codul penal al Republicii Cipriote, care prevede o serie vastă de fapte socialmente periculoase pasibile de răspundere penală. Pe lângă toate celea, în partea a III-a cu titulatura Infrațiuni contra exercitării puterii legale. Corupția și abuzul de putere este dislocat art.100 intitulat Coruperea funcționarului public, prin intermediul căruia sunt trase la răspundere penală faptele socialmente periculoase de corupere pasivă.

Așadar, în corespundere cu prevederile art.100 din Codul penal al Republicii Cipriote, orice funcționar public responsabil cu îndeplinirea oricărei sarcini în temeiul funcției sale, într-un mod care indică corupția cere, acceptă sau ia ori consimte sau încearcă să primească ori să obțină bunuri sau beneficii de orice fel pentru sine ori pentru altcineva, în schimbul executării ori a unei acțiuni sau omisiuni viitoare în îndeplinirea sarcinilor de serviciu sau într-un mod care implică corupția, dacă ori procură sau oferă, promite ori se oferă să furnizeze sau furnizează ori procură sau încearcă să procure unui funcționar public ori altei persoane bunuri sau beneficii de orice fel în schimbul unei astfel de acțiuni sau omisiuni de către respectivul funcționar public – este vinovat de o infracțiune și pasibil de pedeapsa cu închisoarea de până la șapte ani și pedeapsă pecuniară de până la o sută de mii de euro sau de ambele pedepse, iar bunurile care fac obiectul corupției sunt confiscate conform Legii privind acoperirea, investigația și confiscarea veniturilor provenite din anumite infracțiuni [8, art.100].

Republica Slovenia este un stat situat la o răscruce de drumuri culturale și comerciale europene importante, unde la 1 noiembrie 2008 legislativul sloven a adoptat unele modificări ale Legii sale penale.

Prin urmare, în capitolul XXVI cu denumirea marginală Infrațiuni contra atribuțiilor oficiale și autorizațiilor publice se regăsește articolul 263 titlative Acceptarea unor beneficii pentru intermedierea ilegală, care prevede atragerea la răspundere penală a subiecților de drept ce au comis fărădelegile din domeniul coruperii pasive.

Astfel, conform normei juridice precitate, persoana care acceptă o recompensă, un dar sau

orice altă favoare ori promisiune sau o ofertă de astfel de favoare pentru sine ori pentru o terță persoană, pentru a se folosi de rangul său sau de influența sa reală ori prezumtivă pentru a interveni astfel încât o anumită acțiune oficială să fie sau nu întreprinsă – se sancționează cu pedeapsa închisorii de până la trei ani. Iar persoana care se folosește de rangul sau influența sa reală ori prezumtivă pentru a interveni fie pentru întreprinderea unei anumite acțiuni oficiale care nu ar trebui întreprinsă, fie pentru neîntreprinderea unei acțiuni oficiale care ar trebui sau ar putea fi întreprinsă – se sancționează cu aceeași pedeapsă enunțată mai sus.

În cazul în care făptuitorul, înainte sau după intervenție, acceptă orice recompensă, dar ori altă favoare pentru sine sau pentru o terță persoană în schimbul intervenției sale prevăzute la alineatul precedent – se sancționează cu pedeapsa închisorii de la unu la cinci ani. Darul, recompensa sau orice alt beneficiu acceptat se confiscă [9, art.263].

Parlamentul Regatului Spaniei (în original – Cortes Generales) este organul reprezentativ suprem al poporului spaniol și unica autoritate legiuitoare a Spaniei.

În conformitate cu prevederile legislației penale a țării respective din sud-vestul Europei, observăm că, capitolul V denumit Corupția înglobează câteva modalități normative în domeniul coruperii pasive.

Articolul 419 din Codul penal al Regatului Spaniei prevede în mod expres că autoritatea ori funcționarul public care, în beneficiul propriu sau al unui terț, pretinde ori primește, personal sau prin interpuși, cadouri ori acceptă oferirea acestora sau promisiunea oferirii lor pentru a realiza, în exercitarea funcției sale, o acțiune sau o omisiune care constituie infracțiune – va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 2 la 6 ani, cu amendă începând de la suma echivalentă cu valoarea cadoului până la triplul acesteia și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 7 la 12 ani.

Consecvent cu aceasta, notăm că, potrivit articolului 420 din actul normativ prenotat, autoritatea sau funcționarul public care, în beneficiul propriu ori al unui terț, pretinde sau primește, personal ori prin interpuși, cadouri sau promisiunea oferirii

lor pentru a realiza, în exercitarea funcției sale, o acțiune injustă care nu constituie delict și realizează această acțiune – va fi pedepsit cu pedeapsa închisorii de la 2 la 4 ani și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții publice sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de la 3 la 7 ani.

Totodată, în condiționalitățile enunțate la articolul 421 din Codul penal al Regatului Spaniei, pedepsele prevăzute la articolele anterioare (art.419 și art.420) se vor aplica și în cazul în care, autoritatea sau funcționarul public primește ori solicită cadouri, favori sau remunerații ca recompensă pentru conduita descrisă la aceste articole [10, art.419-421].

Concluzie. Prezentul studiu științific a avut ca punct „forte” realizarea analizei comparative a infracțiunii de corupere pasivă incriminată în Legea penală autohtonă și normele juridico-penale similare ale altor state.

De la începutul cercetării am menționat, după cum este și firesc, prevederile art.324 Cod penal al Republicii Moldova, unde s-a observat că legiuitorul moldav a dislocat răspunderea penală pentru infracțiunea de corupere pasivă într-o modalitate normativă destul de explicită. Totodată, la art.324 alin.(2)-(4) din cadrul aceleiași Legii penale autohtone, sunt prevăzute o serie vastă de circumstanțe agravante ale infracțiunii supuse cercetării.

O variantă normativă detaliată de incriminare a răspunderii penale referitor la săvârșirea infracțiunii de corupere pasivă – a fost întâlnită și în Codul penal al Ungariei. Legiuitorul ungar a prevăzut la art.291 din Legea penală a țării o expu-

nere amănunțită a acestei fărădelegi, inclusiv forma de săvârșire a infracțiunii de corupere pasivă prin intermediul circumstanțelor agravante.

Republica Franceză, fiind un stat în care suveranitatea aparține poporului, după cum am enunțat în prezentul demers științific, dispune de o conduită normativă foarte aspră. Astfel, făptuitorul care a comis o infracțiune de corupere pasivă este supus răspunderii penale și se sancționează cu o pedeapsă exactă – de tipul închisorii pe un termen de 10 ani și cu amendă de 1 000 000 de euro, pedeapsă care nu poate fi nici mărită și nici redusă.

Forma sancționatoare la fel de aspră ca în cazul Legii penale franceze este întâlnită și în limitele normative ale Codului penal al Regatului Belgiei. Prin urmare, subiectul infracțiunii de corupere pasivă este pedepsit cu privațiunea de libertate și mai poate fi aplicată în privința acestuia pedeapsa de tipul amenzii. Așadar, această ultimă pedeapsă este una variabilă, care începe de la 100 de euro (art.246 Cod penal al Regatului Belgiei) și poate ajunge până la 100 000 de euro (art.249 alin. (3) Cod penal al Regatului Belgiei).

Celelalte norme juridico-penale ale altor state (Republica Portugalia, Marele Ducat de Luxemburg, Republica Austria, Regatul Spaniei etc.) care au fost supuse analizei în cadrul cercetării prevăd fapta socialmente periculoasă de corupere pasivă într-o modalitate normativă succintă care se referă strict la acțiunile ilegale de bază ale făptuitorului și la pedeapsa penală aplicabilă subiectului infracțiunii de corupere pasivă.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova nr.985 din 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.72-74 din 14.04.2009, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 14.06.2021 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.146 din 14.06.2021. Poate fi accesat la următorul link: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=126674&lang=ro,
2. Codul penal al Republicii Portugalia nr.48 din 15.05.1995, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 01.01.2020. Poate fi accesat la următorul link: <https://www.icmec.org/wp-content/uploads/2019/02/ICMEC-Portugal-National-Legislation.pdf>, vizualizat la 20.06.2021;
3. Legea C din 2012 privind Codul penal al Un-

- gariei, promulgată la data de 13 iulie 2012, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 01.01.2020. Poate fi accesat la următorul link: https://www.legislationline.org/download/id/5619/file/HUngary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf, vizualizat la 20.06.2021;
4. Codul penal al Marelui Ducat de Luxemburg din 15 ianuarie 2001, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 10.06.2016. Poate fi accesat la următorul link: [legislationline.org/download/id/8273/file/Luxembourg_Criminal_Code_am2018_fr.pdf](https://www.legislationline.org/download/id/8273/file/Luxembourg_Criminal_Code_am2018_fr.pdf), vizualizat la 21.06.2021;
  5. Codul Penal din Republica Franceză, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 22.07.2016. Poate fi accesat la următorul link: https://www.legislationline.org/download/id/3316/file/France_Criminal%20Code%20updated%20on%2012-10-2005.pdf, vizualizat la 21.06.2021;
  6. Codul penal al Republicii Austria, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 04.10.2016. Poate fi accesat la următorul link: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Austria-RO.html>, vizualizat la 22.06.2021;
  7. Codul penal al Regatului Belgiei din 08.06.1867, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 11.08.2016. Poate fi accesat la următorul link: <https://ru.scribd.com/doc/129659620/Codul-Penal-al-BEL-GIEI-Traducere-in-Romana>, vizualizat la 23.06.2021;
  8. Codul penal al Republicii Cipriote din 2013, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 01.01.2020. Poate fi accesat la următorul link: <http://codexpenal.just.ro/laws/Cod-Penal-Cipru-RO.html>, vizualizat la 23.06.2021;
  9. Codul penal al Republicii Slovenia din 2008, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 01.01.2020. Poate fi accesat la următorul link: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/si/si046en.pdf>, vizualizat la 24.06.2021;
  10. Codul penal al Regatului Spaniei din 13.11.1995, în vigoare potrivit ultimelor modificări și completări din 01.01.2020. Poate fi accesat la următorul link: https://www.legislationline.org/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf, vizualizat la 24.06.2021.

Despre autor

Igor SOROCEANU,
masterand,
inspector superior,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: soroceanu94igor@gmail.com

Culegere și paginare computerizată. Bun de tipar 21.10.2021. Formatul 60x84-1/8. Tipar offset.
Coli tipar conv. 10,97. Imprimat la „Tipocart Print” SRL, mun. Chișinău.